

Š E P E T T I Š I N E

ŠEPET TIŠINE

B o j a n B i z j a k

B O J A N   B I Z J A K

ISKANJE SONCA

Razkošje svetlobe se je ujelo v vrč pravkar iztisnjenih pomaranč. Drobne rosne kaplje so se še vedno oprijemale stekla in na lahno polzele navzdol na velik pladenj. Kupček časopisja je izdehteval v jutro, v kalifornijsko jutro. Velika veranda se je zdela samotna in pusta. Nekaj ptičjih kletk je sicer viselo vzdolž pročelja, pa nekaj rož na belih stebričih, ki so zdaj nekoliko povenevale, ker je Jana odšla v svoj stari kraj na Češko. Ja, zdaj si upa, zdaj gre vsako leto. Enkrat sem tudi jaz šel z njo. Žalosten siv industrijski kraj. Stara cementarna ga je spremenila v sivo pokrajino. Povsod je bil zoprni sivkast prah. Koliko ga je bilo na velikem lapuhu ob vegastem plotu pred njihovo hiško. Zdaj tam živi njen brat, ki še vedno dela v cementarni; je nekakšen inženir. Zdaj jim nič ne manjka, ampak tista obupna sivina. Tolažili so me, da je po deževju veliko bolje, da pa ga že dolgo ni bilo. Ah, tisto poletje ... Po dvajsetih letih sem tudi sam bil doma ... Nova oblast, demokracija ...

Moja vas v hribih, v primorskih hribih ... Ozrem se po praznem ležalniku poleg sebe in si pritegnem časopise. Ptiči so potihnili, le tu in tam kateri še čivkne in mi da vedeti, da me opazuje. Natočim si kozarec sveže oranžade – to so pomaranče z mojih plantaž, ki sem jih zdaj oddal v najem. Vsega imam dovolj, vsega, le, le pesmi burje v smrekah nimam, me stesni. Pobrskam po časopisu: veliki bahavi naslovi obetajo vojno v Iraku. Kavbojsko maščevanje, pomislim. In jaz sem volil te norce! Potegne me v spomine. Tisto poletje torej. Silil sem jo, da bi šla z menoj, pa sva se na letališču v Rimu razšla. Ona je letela v Prago, jaz samo do Ljubljane. Dvajset let me ni bilo doma, dvajset dolgih let. Pa ne da si ne bi upal, ne, to ne. Nisem imel problemov s politiko, to res ne. No ja, kar izginil sem, to je res, a se je kasneje vse tako uredilo, da sem tu dobil državljanstvo in sem s stričevo pomočjo le uspel. Čudni občutki so bili, ko sem se z najetim avtomobilom zapeljal gor v hrib. Čudila me je nova asfaltirana cesta, obnovljene hiše, veliko avtomobilov, le travniki so bili zanemarjeni in njivice skromne. V naši stari hiši je bilo vse razpadlo in trhleno. Razselili smo se. Podrtija je bila napisana name, pa nisem vedel, kaj bi z njo. Da bi se tja vrnil, to pa ne. Navadil sem se mile klime in vročih poletji, pa vsega udobja. Postopal sem okrog hiše, gledal razraslo travo in polomljeno skromno sadno drevje. Revščina iz katere sem zrasel ...

Krompirji, ki smo jih na pomlad šteli za nedeljsko kosilo. Sicer je bila nedeljska juha in na margarini popečeno meso iz juhe. Oče je gozdaril in svojo nemoč stresal na nas. Krut povojni čas. Kar naprej smo morali nekaj udarniško delati, kar naprej. Popravljali smo cesto, gradili zadružni dom, sadili smrekice, vse brezplačno. Govorili so nam, da je to vse za našo svetlo bodočnost, da si gradimo boljši jutri. Takrat nisem vedel za kaj gre. Po odsluženi vojaščini sem jo popihal v Ameriko. Doma so pač rekli, da sem šel na delo v tujino in da se ne oglašam. Leta so narodila mnogo pozab, pa so pozabili tudi name. Ja, gledal sem tisto razpadlost in sem skorajda jokaje napredal otroške spomine. Imeli smo eno kravico. Jasno, da sem jo moral jaz pasti. Moji dve sestri sta se igrali s cunjicami in pomagali mami, kar je bilo pač treba. To je bilo še preden se je vojna začela. Bil sem smrkavec, deset let mi je bilo. Pa pasem tisto jesen kravico, ležim pod hišo v globeli in gledam oblake. Kar pozabil sem, da je kravica zalezla proti zelniku. Ena od sester je stala na pragu in kričala, da bo krava požrla zelje. Vzdignil sem se, da bi jo odgnal, pa je bilo že prepozno. Nabutala se je zelja. Vsa napihnjena se je stokajoč vlekla nazaj proti hiši. Ja, kravica je počila, dobesedno počila. Še isti večer so jo možakarji naložili na voz in eden od vaščanov jo je odpeljal v mesarijo dol v dolino. Oče je bil mrk. Pričakoval sem, da me bo pretepel kot psa, pa me je samo

grdo gledal in mi rekel, da bo kazen že prišla. In je res prišla. Vzel me je s sabo v gozd, kjer sem moral vlačiti bukove veje na cesto. Takrat se še nisem zavedal, da je krava pomenila celo bogastvo. Taki spomini so me zajemali, ko sem stopal okrog trhlinaste domačije. Del strehe se je že pogreznil, okna so tudi že odpadala. Solzavo sem tacal po visoki travi in se zavedal, da se sem res ne bom več vrnil. Prodal sem vse skupaj, prodal sem svoje otroštvo ... Ostale so mi le sanje in spomini. Da, da, prodal. Povedali so mi, da je zdaj tam lep vikend, da so hiško lepo obnovili. K sestri bom še šel na obisk, tja gor v hrib pa nič več. Kaj bi si trgal rano. Tam se je vse spremenilo. Kamniti zidci so se zarasli, pašnih poti ni več, še živine nimajo več. O, mi smo pa pasli, mi pa ja. Eh, ti spomini ... Kje se danes obotavlja ta naša Mehikanka. Saj je že deset. Danes je torek. Tu bi že morala biti. Hmm, kaj bi danes za kosilo. Samo zelenjavno mineštro in košček piščančka. Ta presneta dieta, včasih pa sem požrl kilo pršuta, če je bilo treba. Ah, naša Mehičanka, saj je že zadaj v kuhinji. Kdaj je pa prišla, da je nisem slišal. Mrhica. Pravi, da študira zgodovino in etnologijo. Saj se zna pametno pogovarjati, a se mi zdi, da je malce raztresena. No, pivce mi pa lahko prinese. Sit sem teh pomaranč.

Ni kaj, pivce tekne. Zdaj si ga lahko privoščim, ko je šel moj policaj v stari kraj, se mi smeje. Takole do kosil-

ca, pивce, pa gledanje te mrhice, kako se suče po hiši. Ah, zdaj lahko samo še gledam. Če bi imel kakšnih dvajset let manj, pa bi ji najbrž grulil, sončece moje, sončece ... Ja, sonce. Kako me je žgalo, ko sem pomagal obnavljati nasade pomaranč, ko sem obnavljal vinograde, pa ko sem delal na starem kombajnu v morju koruze. Tiste neskončne daljave in sama korusa. Pa se je zaobrnilo, da sem si lahko privoščil tudi senco.

Skremženo se razlezem po ležalniku in ugasnem radio, ki naklada o nujnosti kaznovanja Sadama. Sin mi je rekel, da so jih urili v puščavi, da bo šel tja, ko se bo res začelo. Moral bo. Strokovnjak za zveze je. On išče drugačno sonce. Ti mladi ljudje zdaj živijo samo še ponoči. Umikajo se soncu, umikajo. Jaz pa sem ga tako noro iskal. In spet me vleče v spomine. Hm, sonce. Ko sem pasel nad Tinčevim lazom, sem rad zahajal dol k njemu in poslušal njegove pravljice. Navadno je sedel na tnalu in kar naprej nekaj rezljal, zdaj palico, zdaj grablje, pa kakšno piščal je naredil. Tudi meni jih je. Rekel je: kakšen pastir pa si, če nimaš piščali. Imel sem jih polne žepe in vsaka je imela svoj zvok. Maj je bil, zgodnja paša na gozdnih jasih, kjer je trava komajda odganjala. Imeli smo pohlevno kravico, novo kravico. Mirno je žmulila travo pod grmovjem, jaz pa sem zalezal dol do Tinča. Pa mi je začel razlagati, da gre sonce zvečer za Modrasovec. Tam da pade v veliko jamo in gre po podzemnem tunelu

na drugi konec sveta in spet pride ven na drugi strani. Tako živo je razlagal, da sem mu res verjel. Še isti večer sem se zapodil na Modrasovec. Telebanasto sem tekal po gozdu proti vrhu. Tam se mi je odprl pogled na črne globeli. Sonce pa je še viselo nad smrekami. Tekel sem in tekel, da mi ne bi ušlo. Mrak me je ujel v neki globeli. Sonca ni bilo več. Sesedel sem se in si ogledoval obtolčene noge. Kajpak, bos sem letal in se nisem oziral na kamne. Noč se mi je bližala, jaz pa sem pozabil kot sem pravzaprav prišel in kje sem. Prišel sem na rob neke globeli, pa se mi je spet pokazala druga. Obrnil sem se nazaj in se znašel v drugi jami. Nemočen sem se ulegel na mah med skale in se začel dreti. Kričaje sem klical mamo in očeta. Takrat mi je bilo jasno, da sem se izgubil. Mračine so se gostile okrog mene, jaz pa sem cmihal in cmihal. Srečo sem imel, da me je našel lovec, ki je šel po obronkih tistih globeli. Našel me je tam vsega nemočnega in cmeravega. Pobral me je in me skoraj nesel do vasi. Ko sva šla mimo prvih hiš, so se mu smejali, češ, kakšen plen pa je to. On pa je vsem razlagal, da sem iskal sonce, da sem hotel videti, kam da gre sonce spat. Doma so me takoj spravili v posteljo. Mama mi je očistila rane na nogah in jih povila s krpami namočenimi v žganju. Vzelo me je. In še danes se spomnim, kaj sem tisto noč sanjal. Sanjalo se mi je, da sem našel jamo, kamor se je sonce skrilo. Skozi temo se je bleščala velika krogla in počasi

Š E P E T T I Š I N E

lezla v tunel. Jaz pa sem tekel za tisto kroglo, ki se je nenadoma spremenila v oranžno žogo. Znašel sem se na drugi strani sveta, na praznem zasneženem prostoru in sem še kar lovil tisto žogo po snegu. Premetaval sem se čez zamete in se kobacal čez grabne. Potem se je od nekje prikazal velik medved in mi ukradel žogo. Takrat sem se s krikom prebudil. Mama je prišla k meni in mi obri-sala potne kaplje s čela in me potolažila, da sem kmalu spet zadremal. Po tistem so bolj pazili name. Zvečer sem moral biti doma. Ja, tako sem iskal sonce ... »Marisa, gospodična Marisa, prinesite mi še eno pivce, prosim,« zakličem v notranjost hiše. Kakšni boki in vražje oči ... Eh, sončece, kdo je tebe našel!?

B O J A N   B I Z J A K

D I H A P R I L A

Drobne kaplje prebadajo jutro. Hitim skozi meglo sanj, ki se kar nočejo odvetriti nekam nad njive, kjer se pasejo ptice in zobljejo obilne črve. Oranje je bilo pozno, pomislim, ko se zavrtim na postelji, da bi še malo spočil hrbet, ker sem včeraj vlačil preostale hlode. Tisto skakanje s traktorja, pa zapenjanje ... Mislil sem, da bo šlo hitreje, da bom prej končal, ah ja ... Poslušam poročila. Spet razprave o novem davku na nepremičnine. Ja, pa spet. Mar ti ljudje res nimajo kaj početi, da si kar naprej izmišljujejo nove in nove zakone. In to za naš denar, ja ... Kam smo prišli, kam? me togoti, da kar ugasnem radio. Joj, šele marec bo, kje je šele april, kje? April, tisti april. Pa bi lahko bilo drugače, bi. Zdaj bi sedela Majda tamle, morda bi mi skuhala kavo, kaj vem. Ostal sem sam s temi samotami tu. Vse je tako čudno. Samo v gozd rinem in sekam in sekam, pa dve kravi in dva prašiča ... Ti naši samotni konci ... Včeraj je prišel mimo tisti nov vikendaš. Zgovoren možakar, zgo-

voren, a se mu vidi, da je vse nagraabil tako, kako naj rečem, tako na hitro in ne preveč pošteno, se mi zdi. Deluje že tako, ker se dela pametnega. Ja, kar svetoval bi, kako bi bilo treba rihtati kmetijo. O Madona, tak bo meni pridigal kaj in kako. Bi ga rad videl z motoriko, bi ga. Pa tudi, kako se pripravi plug za oranje bi rad videl, o ja. Nič ne vem, kaj je počel, govorilo pa se je, da je bil tudi že v politiki, tudi to. Takih pa ne maram. Samo gobce znajo vrteti, pa nič drugega. Kaj imamo mi od njih, nove in nove zakone, take, da njih ščitijo, nam pa nalagajo nove davke. Joj, joj! Pretegnem se in se prevalim na drugo stran. Popravim si blazino. Ozrem se po uri, malo čez pol šesto. Slišim, da zunaj še kar drobi dež. Kot takrat, ko sva z Majdo ... Sedela je v kavarni in me čakala. Prišel sem pol ure prepozno, ker sem zbiral pogum po gostilnah. Obrit sem bil, tudi s kravato, tudi. Ni bilo prvič, da sva se tako srečala, o ne. Še najraje sva se dobivala v njenem najetem stanovanju v mestu, brez kakšnih posebnih ceremonij. Prišel sem, se oprhal in potem ... Ja, tisto aprilsko soboto sem ji hotel predlagati, da bi se poročila. Zato sem si nadel take smešne cunje, ki sem jih nazadnje imel za pogreb mame ... Ja, ja, kakšna simbolika. V pogrebni obleki bi se ženil, sem pa res en kmet, res. Še v srednji šoli so me zafrkavali, da sem kmet zarukan, čeprav sem bil odličnjak, pa vendar ... E jej, jej ... No, pa pridem tja in Majda je takoj videla, koliko je ura. Saj ni

neumna ženska, ni. Doštudirala je in se zaposlila na šoli. Jaz pa, ostal sem kmet, najprej tovarna, šla je v stečaj, potem, ah ... No, pa me gleda s tistim milim obrazom, me gleda in zmajuje z glavo. Res se mi je najbrž videlo, da sem nalit kot sod. Spila sva kavo, nekaj rekla o vremenu, potem pa mi je rekla, da s pijancem noče nič imeti. S povišanim glasom je rekla, da se ji zdi res nenavadno, da se nekdo napije že v soboto dopoldan. Skušal sem ji dopovedati, da je poseben dan, da bi ji nekaj predlagal. Pa si ni dala prav nič dopovedati. Vstala je in jokaje odšla. Še zdaj slišim tleskanje tistih korakov. Vstal sem, da bi stekle za njo, a sem se zapletel in padel med mize. Smejali so se mi, kako tudi ne, takšen robavs, s kravato v kavarni. Pobral sem se in odšel ven, kjer je vleklo po ulicah. Pomladni veter je to bil, pomladni. Zadnji meseci službe. Oktobra sem bil že doma v tej samoti, kjer so me pričakale pajčevine. Stanovanje v mestu sem prodal, potem ko se je z Majdo razdrlo. Jej, jej! Pa kašno dolgo pismo mi je poslala na elektronski naslov!? Pisala ga je v nedeljo zvečer. Ja, tisto imam tu, tu je. Sežem v nočno omarico in izbrskam pismo, ki sem si ga še v službi natisnil. Spodaj pod svetim pismom je. No, tu je. Podstavim si blazine, popravim lučko, da bom lažje bral. Kolikokrat sem ga že, pa kolikokrat ga bom še. Majda, Majda, mi plimuje v zaprsju. Samo enkrat sva šla skupaj na morje, pa še takrat sem bil rovtarsko ljubosumen. Srečala je

znanca iz šole, pa sem takoj zagnal vik in krik, da kaj ima s tistim mišičnjakom, profesor telovadbe, baje. O, kakšen kmet sem bil, res kmet. Od jeze je zabrisala sladoled v morje in stekla proti gostim borovcem. Tam sem jo našel na tleh, vso drhtečo in ... Naredila mi je pridigo o tem, da je svobodna, da se lahko pogovarja s komer hoče, da sem res kmet zarukan, mi je rekla. Takrat, takrat ... ej, kaj bi tisto. No, potem sva se pa lepo imela v tistem gozdičku, o ja ... Razpotegnem papir in začnem brati:

JAN

To, kako si se pokazal včeraj, to me je res šokiralo, resnično me je šokiralo. Da se greš tako napiti, pa že dopoldan. Vedela sem, da rad popiješ, ne rečem, družabno pitje me ne moti, samo, da bi živela z nekom, ki nima dostojanstva, to pa ni v moji programski opremi, če to razumeš. Ti dve leti, ki sva jih skupaj snovala, sta menda prekratek čas, da bi te zares spoznala. Morda si boš zdaj mislil, da sem muhasta, da sem taka kot vse ostale, morda boš celo pomislil, da sem iskala samo kratkočasje in posteljno akrobatiko, kot si temu enkrat rekel. Jan, postaven moški si, močan, lep, ampak, moral boš kaj narediti tudi za notranjost. To sem ti vse-skozi govorila, pa nisi hotel nič slišati o tem. Misliš, da bi bila srečna ob moškem, ki večino časa molči, če pa že kaj pove, je to tisto neslano nergaštvo, ki so ga polni vsi

lokali. Res da živimo v času, ko ni nič rožnatega. Če se tebi zdi kul, da prideš v soboto dopoldan pijan do mene v tisti smešni konfekciji, potem meni ni, res ne. Morda si boš mislil, da si stigmatiziran že s tem, ker prihajaš iz tiste na pol divje samote, tam sredi gozdov. Pa ne, Jan, ne. Dvakrat sem bila tam s tabo in sem že sanjala, kako prijetno bi bilo preživljati poletja v tisti tišini; imela bi psa, tekla po gozdnih cestah in vonjala seno. Saj sem tudi sam doma s kmetije, take, bolj primestne, pa vendar vem, kaj je vonj podeželja, pa tudi nobenega dela se ne ustrašim, to veš. Zagotovo si misliš, da je to moj mestni egoizem, da sem pač zaslutila, da ne bo šlo, ker siliš nazaj v svojo samoto. Ne, Jan, ni vzrok v tem, vzrok si ti, ti sam s svojo nestabilnostjo, s svojo nezmožnostjo, da bi razumel, kaj pravzaprav je najina ljubezen. Tako malo sem zahtevala od tebe, da se urediš, da manj pijančuješ, da se nekako spraviš v red. Ti pa si mi vedno znova zabrusil, da nočeš teh prekletih mestnih kalupov. In ko sem te predstavila moji mami, si se držal, oprostí izrazu, zarobljeno. Mama mi je kasneje rekla, da je to dedec, ki zgleda kot nekdo, ki ne ve, kaj so manire. Oče pa je menil, da si morda čisto v redu, samo da preveč in hitro piješ. Saj si skoraj sam izpil vino, ki je bilo na mizi. Misliš, da se to spodobi, če si povabljen na nedeljsko kosilo? Vendar sem te potem zagovarjala, da ti je pač bilo nerodno, da si moral nekaj početi. In tudi

tvoji prihodi na zmenke, še nikoli nisi bil točen, prav nikoli, dragi Jan. Vedno sem te morala čakati. Iskala sem te v stanovanju, pa sem te vedno našla v bližnjem bifeju. Zakaj si se moral opijati, kadar si se sestajal z mano, zakaj, Jan? Razumem, prvi trenutki so vedno stresni; misliš, da je meni bilo lahko. Zaupala ti bom, ko sem vedela, da se bo vendarle med nama zgodilo tisto med rjuhami – tisti dan sem pač vzela eno od pomirjeval, da sem bila malo bolj sproščena, ker sem kar slutila, da bi lahko bilo vse skupaj polomija, če bi še mene grabila panika. Saj ne, da nisva imela izkušenj, stara sva oba zadosti, pa vendar, ko si zaljubljen so te stvari drugačne. Vidiš, jaz sem do kraja odprta in iskrena, ti pa svoje poti včasih kar zamolčiš. Nisem ljubosumna, samo vseeno mi pa ni, da boš vedel, ni – zdaj je boljše reči – mi ni bilo. Težko mi je pisati, težko. Noč je in jutri moram v šolo, moje prvo leto je, pa moram biti zbrana. Jan, solze kapljajo na tipkavnico, ko ti tole udarjam, ampak moram, res moram. Ko sem te videla takega, z malomarno hojo, s tisto smešno kravato, pijanega, misliš, da mi je bilo prijetno. Verjetno se boš čudil, da lahko samo en spodrseljaj uniči čudovito ljubezen. Ne, Jan, več jih je bilo in se je nabiralo. Vedno sem te opozarjala, da se malo vzemi v roke, če misliš z mano resno, pa si se samo smejal, da boš raje vzel v roke moje prsi, tako si mi vedno rekel. In potem se je v meni zrušilo, dokončno

zrušilo. Nimam drugega, verjemi, ni to. Najina ljubezen je zašla v slepo ulico. Ti si preveč negnetljiv, da bi si upala zaživeti s teboj. Osrečil si me z akrobatiko, tu ni kaj očitati, vendar to ni vse, kar hočem od življenja. Dovolj sem zrela in odgovorna, da vem, kaj pravzaprav hočem. Hotela sem tebe, takega kot si, pa menda še ne veš, da tak si. Vsa ta tvoja postavljaška popivanja niso nič drugega kot iskanje pretveze, da bi bil mehak in čustven, tak kot si v resnici. Misliš, da ne vem, da si včasih pisal pesmi, vem Jan, vem. Si pozabil, da sem bila dva letnika za tabo na isti srednji šoli. In v dijaškem listu si jih objavljaj, celo v uredništvu si bil. Tak si bil takrat, vseč puncam, zdaj si pa vseč nataricam, kajne. Zmogel boš preboleti moj odhod, vem, da boš. Malo se boš razgledal po mestu, pa boš našel novo žensko, ki ti bo ustregla na tvoj način. Glej, jaz sem za častno razhajanje. In upam, da boš vsaj toliko spoštljiv, da mi ne boš težil. Zamenjala bom elektronski naslov in mobilno številko, že jutri, zato je to zadnji mejl s tega naslova. Nikar me ne išči na mojem stanovanju, prosim!!! In ne delaj nepotrebnih scen. Ko si boš nekoliko zalizal rane, bova lahko spet prijatelja – pa tudi sama potrebujem čas, da se na novo sestavim. Žalosten bo tale dih aprila, zelo žalosten zame, verjemi, dragi Jan.

Lahko noč.

List pade na prsi in težak vzdih se vzdigne nekam v pajčevine v kotu. Debel velik pajek se zaziblje. Drobna solza zleze med neobrito ščetinje in prav počasi polzi vse do ustnice; stegnem jezik, da bi jo okušal. Slana je, slana. Iz hleva zatrobenta krava in razdrobi jutranjo tišino. Ura bo, da vstanem. Počasi zložim pismo in si zamencam še eno solzo v levem očesu. Pismo spravim nazaj pod sveto pismo in se končno odpravim do kopalnice. Spotoma pograbilim steklenico žganja in naredim moški požirek – naj bo, v tem turobnem jutru, naj bo. Kje je še dih april, oh kje!?

Z V O N Č K I

Zgodnji mrak januarja me je poselil. Ulica se mi zdi črna in polna nekih tujih vonjav, kaj vem, morda po stiski tega norega časa, ki se kotali skozi naše zavesti in nam lomi sanje. Preveč je teh robov, preveč ... Črni robovi, s katerimi zamejujejo resnico dni, ki smo jih dohrepneli. Zavijem v bližnjo delikateso, da si privoščim na tanko narezan pršut, ki me spominja na čas, ko sem občudoval sušeč pršut na dolgem hodniku; črne sledi so bile na steni, ker so saje pronicnile skozi majhna železna vratca, skozi katera je dimnikar enkrat na leto nabezal saje. In tam so bili viseči pršuti, pa klobase, rebra ... In tista plemenita plesen, malo zelenkasta, da ... In oče ovohava pršut, ga obrača ... Odpahnem te spomine in vstopim v delikateso. Pošalim se s trgovko. Njeno sproščeno smejanje me sveži; vrača me v dneve, ko sem tudi sam nosil smeh pod sonce in na travnike, kjer so metulji igrivo risali elipse skrivnostne prihodnosti. Zadovoljen z rezinami plačam in grem. Zunaj je še več

mraku in tudi hladno postaja. Odločim se, da bom šel kar peš domov. Ne ljubi se mi čakati na mestni avtobus. Še prej pa se namenim do manjše galerije, kjer imajo včasih posrečen nabor slik. To me vedno pritegne, ker sem tudi sam včasih slikal, zdaj, zdaj to potešim s fotoaparatom. Počakam, da se od izložbe odmakne zajetna dama, ki za seboj vlačí v kožušček oblečenega psa. In potem se zagledam v čudovito, na pol abstraktno sliko, ki prikazuje v zraku lebdeče zvončke, ujete v neko geometrijo. Ja, zvončki ... Če bo tako toplo, bodo kmalu. Znanka mi je rekla, da jih je nekje že videla, tam dol na primorskem. Bi kar verjel, vlage je dovolj, toplo je tudi. Pogledam še ostale slike, dve povprečni krajini, zanimiva konstrukcija, pa še ena abstrakcija in še dve človeški figuri, nič posebnega. Ampak tisti zvončki, da ... Imel sem prijateljico, ki mi jih je vsako leto nabrala za moj februarSKI rojstni dan ... Le kaj mi je hotela z njimi povedati, glej no!? Usodno sva se srečala, ko sva začejala delati na nekih javnih delih, na začetku devetdesetih. Potem sva veliko govorila o družini, kakšna naj bi bila in kdaj ... Ona bi še kar potovala in potovala, ampak jaz bi lenaril. Nič se ni zgodilo med nama, ker sem jo pač povabil na sladoled v lokal, tam pa ... Tam pa mi je sladoled padel na tla, ko sem zagledal dekle, ki ... Ne, tista mi ni nabirala zvončkov, ne ... No, zvončki s Krasa. Da, vsako leto so prihajali, zaviti v vlažilne krpice in v alu-

minijasto folijo. Doma sem jih dal v majhno stekleno vazico in jih še nekaj dni občudoval. Ah, da ... se mi sladko izvije iz prsi. Pohitim naprej. Luči se mečejo dol na asfalt in tam obležijo kot mrtve luže neke iluzije, da nam je toplo v betonskih shrambah naših teles ... Že dolgo nisem šel peš po tej poti. Zdaj mi je že nekoliko žal, da nisem uporabil mestnega prevoza, ker je kar hladno in nimam primerne obutve za tako dolgo pešačenje. No, še malo, pa mimo osnovne šole in telovadnice ... Tam se ustavim. Vsa je razsvetljena, na parkirišču je nekaj avtomobilov. Nek spomin me ustavi. Bil sem v sedmem razredu, da ... Popoldanski trening košarke, pomlad ... Vedel sem, da Darinka prihaja k treningu orodne telovadbe, ki je bil v manjšem prostoru poleg velike telovadnice. Delala je vaje na konju in kozi, nekaj takega. In ko je bila v svetlomodrem dresu in s spetimi lasmi. Njene majhne prsi, njeni boki in sloki nogi ... No ja, takrat sem videl samo njene rjave oči in ustnice ... Naneslo je tako, da sva se potem v garderobah dostikrat zaklepetala, se dražila, ščipala ... Ampak tisto pomlad ... Rdel sem, ko sem jo zagledal na vhodu v garderobo. Vsi drugi so že odšli, jaz pa sem se mučil z vezalkami v zimskih čevljih. Nekdo mi jih je za nalašč zvezal skupaj in močno zavozljal. Stala je tam, že oblečena, v rokah pa je držala samo en zvonček ... Prismejala se je do mene, počepnila in mi pomagala razvezati čevlje. Potem je pobrala zvonček in

mi rekla: »Glej, ta je zate, spotoma sem ga na Katarini utrgala, ko sem šla laufat.« In še danes mi plane ogenj v lica, če se spomnim tistih trenutkov. Tresle so se mi roke, srce mi je norelo ... Ona tako blizu s tistim zvončkom, ki sem ga vzel in kar nisem vedel, kam bi z njim. Potem sva se zadihala drug v drugega in se nerodno poljubila, po najstniško pač. Ampak zvonček, previdno sem ga spravil v žep bunde, doma pa sem ga dal v zvezek, ki mi je služil kot dnevnik. Dolgo sem ga nosil s seboj, dolgo. Darinka se je preselila, ker je bil oče oficir in je moral nekam na jug. Pisal sem ji, a si je našla pravega košarkaša. Kdo ve, če je tudi njemu podarjala zvončke, kdo ve ... Nekako le odprhnem te spomine in se prebijem mimo parkiranih avtomobilov. Zdaj sem si nenadoma premislil in grem do postajališča mestnega avtobusa. Ni še šesta zvečer, torej imam še kar nekaj časa. Odločim se, da bom s tistim pršutom v torbi in s spomini šel nazaj v center, pa mimo podhoda do antikvariata, med stare knjige, morda pa najdem katero. In čakam in čakam. Zebe me v noge. Mimogrede prisluhnem dekletu, ki tako glasno telefonira: Ma kul stara, ej, res. A ja, vikend pa to. Ej, kul res. Fino, ja ... Štekam. Aja, zvončke sta že našala, u, zdele. Ja kul, ne. Ma ja, men tud gre na živce ta tema, res. Dej, se slišmo, bus gre, ajd ...« Z olajšanjem sedem na prost sedež in se prepustim vožnji proti centru. Spotoma me misli spet odpeljejo v tista leta, ko so prve zvončke

prodajale zgubane starke v tistem prehodu blizu Name. In ene se še posebej spominjam, da ... Mimo sem šel, prav takle mrak je že bil. Ženska pa je v tistem prehodu, na prepihu, sijala s svojo bledoto in ponujala povez zvončkov. Ja, še sedaj vidim vozle njene rute pod blede, ostro brado in linijo sivih las, v očeh pa neka neverjetna mehka prijaznost. Čeprav smo bili takrat kar vsi tovariši, je tista starčka rekla. »Gospod, bi vzeli tale šopek za vašo deklico, gotovo vas čaka. Vesela jih bo, no gospod, samo še tega imam. In sem ga kupil, čeprav me takrat ni čakala deklica, nič več ... Odneseš sem tisti šopek domov, da mi je krasil delovno mizo. Še velikokrat sem šel tam mimo, da bi srečal tisto prijazno starčko, ki je peš prihajala tam dol z Barja in prinašala pomlad med beton, ampak hiteči ljudje so se samo nasmihali in nosili svojo arogantnost mimo nje. Čez nekaj dni je bila spet tam, s trobenticami in zvončki, ki jih je imela v pleteni košari ob nogah. Njeni čevlji so bili blatni, robovi staromodnega plašča so bili oškropljeni z blatom, ruta je imela nacefrana jezička, ampak v očeh je bila tista pomirjujoča užaloščenost, ki je rotila hiteče obraze, naj se vidijo v drugačnem zrcalu. V bližnjem bifeju sem ji kupil čaj z rumom. Počakal sem, da je posrebala krepčilo. Spotoma mi je povedala, da je doma tam dol pri Igu, da je sama in ima majhno pokojnino, pa da ima rada rože in naravo. Naslednjo pomlad je ni bilo več in vse naslednje tudi ne ...

Odzvonila je s svojimi zvončki v nek drug svet, kjer sijajo njene oči; najbrž so zdaj mile zvezde, ki kažejo ljudem pot do sebe, a mnogi jo zgrešimo ... Takole zamišljen se le pricincarim do pošte. Potem grem dol po Čopovi in v antikvariat. Sem sebi se zdim smešen, naramna torba, notri pa mobitel, nekaj papirjev in na tanko narezan pršut ... In sem med knjigami. Zalistujem, pregledujem, brskam. Potem naletim na sveženj knjig, ki jih prejšnji teden še ni bilo. Pregledam in najdem nekaj primernega. Stara knjiga. Lorca. Odprem, polistam in ... Med platnicami se znajde skromen posušen zvonček, že ves krhek in lomljiv. Nemara bi se kar razletel, če bi ga vzel ven. Previdno zaprem knjigo in jo nesem na pult k prijazni prodajalki. Zdaj se mi mudi domov. O, ni prvič, da sem našel rastlinice v knjigah, ni. Našel sem recimo štiripere-sno deteljico, pa planinke, ampak zvonček, en sam ubog krhek zvonček, morda podarjen z veliko zatiščano ljubeznijo, ki je obtičala med platnicami in hrepenela z verzi ... In res je bila tam ljubezenska pesem, sicer pisana v italijanščini, ker je bil to prevod originala v italijanščino, ampak, zvonček ... Doma sem kar pozabil na pršut, ki je že namastil ovojni papir. Knjigo sem nesel k tipkovnici računalnika, se usedel in še enkrat odprl stran, kjer je bilo trupelce zvončka. S povečevalnikom sem lahko videl drobne žilice, skozi katere se je pretakal mrtva davna pomlad, morda sok neke nedorečene ljubezni ...

S R E B R N E B R A Z D E

Noč se ugodno razliva in žganje teče, pa še domače je. Kako žge, kako leze v mezgovino, v vsako žilo, v ves svod lobanje, v vse nagnite korenine zob. Prve dni upokojitve, kako veličastno, kako božansko ... premišlja Janez in zdrkne v naslonjač. Sam je, sam pred televizorjem, ki že od popoldan bliska v samoto majhnega stanovanja v drugem nadstropju bloka, stisnjenega za tri breze med betonske bivalnike. V glavi mu še odmeva pesem iz majhnega bifeja. Nabral je nekaj možakarjev, ki so mu včasih lajšali nedelje z balinanjem in popivanjem. Oskrbel jih je z bogatim narezkom, z domačim žganjem, ki so ga spremešali z nerazumnimi količinami piva; natakala jim ga je mlada študentka, ki je včasih bila s kom radodarna za majhen honorar, še najraje s poročenimi, s samskimi malo manj, ker se je bala, da bi ... Tako mi je rekla, je Janezu prišumelo v glavo, tako mi je rekla, smrklja, razuzdana ... Pa se ve, od kod je, se ve. Njen stari je deset let mlajši od mene in

se važi po vasi z novim traktorjem. Vsaki dve leti ga zamenja, da je ja prvi na vasi z novim. In potem se vozi naokrog, s sončnimi očali visoko na čelu in se razkazuje. No ja, tistih dvajset krav in nov hlev, no ja, pri nas pa ... Na gnojniku rastejo koprive, krompirišče je prerasel plevel, nad hlevom ni več strehe, samo hiša je obnovljena in jo ima Boris za vikend, meni je ostal samo gozd ... Včasih pa, hej, včasih ... Dva lepa konja in jaz ju priganjam, med tem ko oče gazi brazdo. Pa prav v takem času, april, april pri nas doma ... Mastna zemlja se obrača, je težka in se lepi na plug, konja pa, iz hrbtov se jima dviguje para, oče sname klobuk, si obriše pot in reče. »No, le švrkni, le. Do enajste mora bit fertik.« Blato se mi lepi na težke gumijaste škornje, noge pečejo, sonce pa vse močnejše. Po dolini, v senci, je še kakšen kup snega in pod leskovjem so trobentice, dol pod hišo so rasle narcise in okrog sadja plavice ... In ko so zacvetele stare jablane, pa hruške, in tista na vrhu senožeti, tista stara ... In tiste češnje v Zadlazu, tiste stare, mogočne, pod katerimi smo počivali, ko smo še na roke kosili in ko smo malicali, prav pod češnjami ... Ja, še otrok sem bil, potem je prišla kosilnica, traktor pa ne, ker je oče še vedno vse postoril s konjema, lepa rjavca. Pa oprava, vsa nakinčna in majhen voz za vožnje naokrog. Čakaj, kam je že šel, kdo ga je že kupil ... ne vem, ne spomnim se. Boris je vse razprodal, vse ... Ko bi še enkrat stal za konjema in gledal, kako

režeta brazdo, kako se obrača, kako se zasveti na soncu, kako se zvijajo gliste ... Zdaj, ko imam čas, zdaj bi to lahko počel. Kupil bi si dva konja, plug je še v skednju, pa bi si zaoral njivico ... Jutri pokličem Borisa in mu to predlagam, jutri ... Če ne bi bil tako pijan, bi se kar zdajle usedel v forda in se peljal gor, da pogledam, kako je. Prejšnji teden sem videl, da eni že orjejo. Vedno več je njiv, vedno več ... Ja, hrana je draga in še dražja bo. Poišče kanal, kjer je narodnozabavna glasba, misleč, da jo bo poslušal in gledal tudi ponoči. Pa se je zmotil, zdaj se tam zvija na pol gola punca in prepeva nekaj o tem, da ljubi cigana, nekaj takega. Hitro preklopi na nek športni kanal, ampak ga to zdaj ne veseli. Ves je v zamisleku o brazdah. Gre v kopalnico in si sveži obraz z vodo, kar nekaj jo tudi spije. Malenkost otreznjen se zibne skozi vrata na balkon. Gleda breze in posluša mestno noč. Na oddaljeni avtocesti še vedno pobrnevajo avtomobili, v njihovi ulici pa je mir. Visoko na nebu opazi tolsto luno, ki srebri gole veje brez, belo lubje pa se kristalno sveti. Hrkne in pljune. Pijan gor ali dol, med njive grem, pa če me stokrat ustavijo, med njive, pod hribe ...

Z vajeno roko je izmotovilil starega forda iz parkirišča. Počasi zapelje na cesto, ki je peljala na sever, pod hribe, kjer se je cesta zavijugala v domačo vas. Opreza, če bi kje zagledal znane nočne luči policije. Pred petimi leti so ga takole prestregli, sredi noči, ko je z lovci poda-

ljševal letni občni zbor in so ga pošteno zalili in peli pozno v noč. Kaj, saj sem v penziji, v penziji ... mu poje v glavi. Na glas da glasbo, ki lije iz Mp3 predvajalnika. Narodne viže udarjajo skozi priprto okno in se razobešajo na prazna rebra prvih kozolcev. Aprilska noč je še hladna in drobne meglice sramežljivo stražijo rob gozda; polno jih je v kotanjah, v katerih potok odpeva pradavno pesem. Pri stari lipi, na kateri je hišica z Marijo, se ustavi. Gre iz avta in se Mariji zahvaljuje, da ga do tu niso prestregli »nočni inkasanti« kot je rad poimenoval policaje. Globoko je vdihoval svežljivost, ki je legala nad njive zabrazdane daleč na vzhod, kjer se je dolina povsem razprla in se iztezala v ravan, vse do reke, zdaj bučljive in polne snežnice. Tudi potk je glasno oznanjal, da je poln belih sokov talečega se snega. Skuša se spomniti molitev, ki jih je ob tej lipi drobila stara mama, kadar je šla dol v mesto po opravkih in ga je vzela s seboj. Zjutraj sta šla z delavskim avtobusom, nazaj pa peš, tistih osem kilometrov nazaj na grič. Nobene se ni več spomnil, samo drobci mu mezijo čez razpokane ustnice in jih pijansko brbljavi. Usede se nazaj v forda, zatrleskne vrata in se zapelje na kolovoz. Sredi njiv ustavi. Vse so obrnjene v smeri sever – jug. Gleda svetleče se brazde, posrebrene z bogato mesečino. Zanesse ga v zarobek, da pade med brazde. Smeji se in grabi mrzlo mastno zemljo. Mečka jo in se smeje. Ovohava jo, celo oblizne. Zapacan se le pobere in

kar skoči med brazde. Teče čeznje, se spotika in pada v zarobke. Prevali se, da nad sabo vidi samo mesec in posamezne zvezde. Raztegne roke in se krohota in krohota ... V glavi mu vre in se spominja deda, ki je enkrat tudi takole ležal na ravnokar nabrazdani njivi. Napil se je žganja, ko je oral pri sosedu in je konja pustil tam, sam pa prišel domov takle, ves blaten, nor ... Med brazdami ga je našel oče, ko je šel pred nočjo pregledat njivo. Stari je ležal tam in se režal in režal, tako kot jaz zdajle, prav tako ... On, ja, naša korenina, naš Tona ... On, je znal s plugom in s konji. Najboljši orač je bil v vasi; celo v strminah je oral v našem gričevju, celo tam. Radi so ga najemali, radi ... Pa rad je imel žganje pa pivo, dokler ga niso vzele nočne vile, kot je rekla naša Barbara, naša stroga stara mati, ki je molila in molila, pa ni nič pomagalo, Tona je pil, do osemdesetega ga je cukal, potem pa kar zaspal. Bog mu naj zrahlja nebeške blazine ... Eh, kdo bo mene našel na teh njivah, mene, novega penziji-onista od včeraj. Odločba, prva penzija, včeraj ... Včeraj, ja ... Pa je bila že prej nakazana, ampak sem bil v topli-cah, prekleta hrbtenica ... Ja, ja, leta in leta premikanj v skladišču ... Star konj sem, star. Nobenih brazd ne bom več rezal ... Moj oče je šel pri sedemdesetih, se pravi še ... Naj gre k vragu vse skupaj. Zemljica, zemljica, ti si težka in mastna. V naših gričih je lažja, bolj rjava, ta pa črna, kot smrt črna ... Vzdigne se in čemerno gleda čez srebrne

kodre noči. Brazde, brazde ... se hahlja in si ogleduje blato na sebi, črne sprimke zemlje. Z nekaj spotikljaji se spravi na travnik, pa gre po kolovozu do potoka pod gozdom. Ob kozolcu se ustavi, da si za silo odrgne blatinino. Dol pri potoku se lovi za gole veje grmovja. Spodrsne mu in pade. Nekako se le prikobali do vode. Hlad vode mu ostro reže v kožo. Umije si roke in obraz. Ledena snežnica ga mukoma trezni. Obraz mu zacveti v rdečino. Skozi veje gleda mesec, ki se je zamikal za zastor pokončnih smrek onkraj zanemarjenega travnika. Mraznina ga požene nazaj proti avtu. Še nekajkrat se razgleduje po brazdah in v mislih gleda sebe in par konj, na nekdanji njivi pod hišo, kjer zdaj kosi sosed. On bi mi tudi gnoj dal za prvo leto, on ja ... je ves v zamisleku. Ob lipi se ustavi in si ob korenine obriše skorjo blata na čevljih. Še enkrat poprosi Marijo, naj ga obvaruje nočnih inkasantov. Zleze v avto, še vedno z blatnim suknjičem in hlačami, pa mu tega zdaj ni mar. Pogleda na uro, nekaj čez tri zjutraj. Mrazi ga. Naravna temperaturo in spelje. Čez nekaj minut je v avtu prijetno toplo, da ga kar uspava. Komaj buden pripelje nazaj na parkirišče, vesel, da je minilo kot je pač minilo.

Ko zleze iz avta, se mu zdi, da ga nekdo opazuje. In ga res, nekaj metrov naprej ga gleda natarica, ki je pač opravila svoje pri enem od stanovalcev v bližini in gre zdaj domov. Ozre se po njem in se zasmeje in mu reče:

»Janez, kakšen pa si? Kje si pa padel. Se mi je zdelo, da bo šnops narobe delal, se mi je zdelo. Ves od zemlje, joj no. Je vse v redu. Boš lahko šel gor. A pomagam,« se je prijazno ponudila. Janez pa samo zamahne z roko in povsem trezno gre proti bloku. Obrne se in ji reče: »Brazde sem objemal, brazde, Janja, če pa tebe ne morem.« Zdaj se ona še bolj zdravo zasmije in mu reče: »Kaj se ve, penzionisti ste še kar kul včasih,« med smehom navrže in se usede v odklenjen avto. Janez pa gre v stanovanje in še kar sanja par konj, plug in brazde, rjave, mastne, kadeče se ... Brazde, brazde, pomrmrava, ko slači zapacano obleko.

B O J A N   B I Z J A K

K R E S

Prečiščeno jutro se je polagoma raztegnilo v dopoldan. Vonj kave še leze sem iz kuhinje. Ves pomečkan obraz imam, tak si ne upam dol na tržnico, da ne bi zgledal kot da spet pijem, čeprav ... Mogoče bi pa še vedno lahko, saj ... Ne, s tem bom moral dokončno prenehati, ker ... Ja, ja ... Obrnem se, da na hitro pogledam, če so pri sosedovih že postorili, kar imajo postoriti ob takih jutrih. Pa ja, spet imajo nov traktor in kako se ta mladi petelini. Včeraj sem ga gledal. Dolgo je stal na dvorišču z zobotrebcem v ustih in hodil okrog traktorja kot okrog nekakšnega svetišča. Ne razumem od kod jim denar, spet nov traktor, lep, moder, z velikimi zrcali levo in desno, pa visoka kolesa tudi spredaj. Ja ne vem, no ...!? Baje so dobili nekaj sredstev za krčenje vinograda in zdaj nekako rinejo v sadjarstvo. Nove nasa-de jablan delajo. Ja no ... Meni se zdi, da pač naredijo samo tisto, kar trenutno nese. Mladi ne marajo nobene tradicije več. Tale, ki se je priženil, tale pa sploh ne. Kaj

vse je že spremenil, kaj vse ... Če bi se stari Jerneje ozrl po griču, oh ... Pa kako je tiste trte zasajal. Še se ga spomnim, še. Nosil je gnoj k vsaki, trebil kolovoz, zdaj pa ... Ni da bi mislil, ni. Prilijem si še malo mleka in spijem ostanek kave. Kar nenadoma se mi zdi, da se mi pa danes ne ljubi dol v mesto pa na tržnico. Moral bi nakupiti sadike za paradižnike, paprike, morda še malo graha, kaj sem še mislil ... Korenček, ja. Peteršilj, ne, ne, tega še imam. Aja, pa jajčevce, ja. No, no ... Z očmi prečesujem travnik pod hišo. Kako je že velika trava, in na nasprotnem griču se je zabohotila akacija. Včasih smo pa tam gor kurili kres za prvi maj. Pa kakšen, ej ... Vlačili smo veje, gume, vse mogoče se je vlačilo tja gor. Čisto počasi odsrebujem mlačno kavo z mlekom in premljam. Monika, ej ... Kako ji je gorel kres v očeh. Meni je bilo takrat dvajset let in sem se napravljal k vojakom. Cel večer smo peli ob kresu, potem je prisedla. Dišala je po dimu, dolgi svetli lasje so se ji svetili ob ognju. Podajali smo si steklenico vodke in se zapletali v objeme. Monika se je naslonila name in kar naenkrat sva odšla v manjšo dolinico, dol k potočku, kjer sva imela drugačen kres. Prišla sva nazaj ... Vsi so začeli ploskati in so nazdravljali, češ, da imamo nov par. Nov par? Ja, minilo je tisto kresovanje, dnevi so se razlili daleč v maj. Z Moniko sva se dobivala ob večerih, meni se je pa bližal čas odhoda. Potem, potem sem šel, daleč dol v Makedonijo. Najprej

so bila lepa dolga pisma in narisani srčki ... Srčki so izgini-
nili in je začela popisovati navadne reči, da imajo trga-
tev, da je dež, da je grozdje bolj slabo, da ga vozijo v zad-
rugo, da ... Mogoče še poljub in pozdrav. Začel sem
sumiti, da ima drugega. Sum se je redil in hodil spat z
mano v tisti veliki spalnici v stari kasarni. Dnevi so se
vlekli, žulji so se zdravili. Nisem hotel na dopust, ne ...
Bal sem se resnice, da bi ... Ah, kakšen tepec sem bil.
Ena noč ob kresu in sem si domišljjal, da bo to velika lju-
bezen. Ne, ne ... No, ko sem prišel domov, me ni pričaka-
la na avtobusni postaji, ne ... V nedeljo sem šel k maši in
... Smuknila je mimo mene in gledala nekam v steptana
tla. Poklical sem jo, pa se je le malo obrnila, le toliko, da
sem ujel tisti boleč pogled. Seveda sem od ostalih vaških
fantov slišal, da se je zavozlala z novim, z nekom, ki je
imel za tiste čase dober avto in je delal v Novi Gorici. No
ja. Počakal sem jo pod lipo pred cerkvijo, da bi jo ven-
darle povprašal, kako in kaj. In tisto nedeljo je bila maša
še kako dolga. Čakal sem in čakal in se pomenkoval z
ostalimi fanti, ki so pač prišli malo pogledat pred cerkev
in gostilno, nekateri z mopedi, nekateri pa tudi že z avti.
Pa pride Monika iz cerkve z bledim obrazom. Lepa, v
kratkem poletnem krilu, z razpuščenimi lasmi, taka,
prav taka po kakršni me je žejalo v dolgih nočeh tam dol
v Makedoniji. Strmela je v našo gručo. Fantje so se
nekako odsmukali zadaj za lipo in me pustili samega.

Prav smešen sem moral biti tam v tisti senci, v starih kavbojkah in prašnih čevljev. Brke sem si na novo pristrigel tisto jutro, srajca pa je bila staromodna, še od strica, ki mi jo je podaril, ker jih je pogosto menjaval – bil je natakhar v hotelu. Mislil sem, da bo svojo lepoto odnesla v avgustovsko pripeko. Pa je le prišla v krog sence. Ja, kašna slika je to bila. Cekini sonca so ji padali na ramena in na tog, rekel bi, trpeč obraz. Šepetaje me je vprašala, če sem se srečno vrnil in koliko dni sem že doma. Pa sem nekaj mrmral, da ... Saj ne vem natančno, kaj sem ji tkrat rekel, ne vem. V prsih me je žgalo, kolena pa sta se mi zvijali, kakor da ne bi bili vajeni dolgih pohodov. Dolgo sva takole stala in se gledala. Nenadoma je povescila rameni in spustila oči na tla, kakor da je tam napisana vsa resnica, ki mi je ne more izpovedati. Povabil sem jo v gostilno na oranžado. Šla je. Fantje so se muzali in metalili opazke, pa se nisem zmenil zanje. Kaj več si pa tudi niso upali, ker so vedeli, da sem spreten pretepač. Ja no, to mi je res šlo od rok, saj sem bil visok in močan pa še hiter. Tam mi je potem z nekaj solzicami priznala, da so bila potem pisma zato tako redka in splošna, ker se je pač zaljubila v drugega, v Anžeta, ki da ima dobro službo in avto pa da je veseljak. V meni je takrat vrelo, kako prekleto je vrelo. Bog ne daj, da bi kdo prišel mimo mize in kaj nepripravnega rekel, Bog ne daj. Dolgo sem molčal, potem pa sem ji samo zaželel srečo, plačal in šel v

pregret dopoldan. Tisti dan sem obiskal veliko vinarjev, se premetaval z mopedom po naših gričih in končal v robidi, kjer me je našel sosed, vsega opraskanega, potolčenega, raztrganega, najbrž bolj od znotraj kot od zunaj. Pa je minilo, je ... Poredkoma sem jo potem videval. Tisti njen je kupil stanovanje in sta šla živet v mesto. Meni so ostali spomini in njena pisma, ki sem jih neko nedeljo zažgal. Kako je zdaj z njo!? In naslednjo pomlad je spet prišel čas kresa. Eno leto me ni bilo, ker sem pač bil vojak. Pa smo spet naredili kres. Upal sem, da bo prišla tja s svojim Anžetom. Ni je bilo, zato pa je prišla Jana, Ljubljankanka, ker so si umislil vikend v naši vasi. Fantje so jo zafrkavali, ker je pač govorila ljubljansčino in so se spakovali. In sem jo vzel v bran. Sedela sva na borovem deblu. Gledala sva, kako iskre letijo v noč. Namenoma sem drezal s palico v ogenj, da so se iskre zagnale nekam gor v skrivnostno brezdanjost, kjer so zvezde beležile vse, prav vse. Proti jutru, ko se je tudi že izlila manjša ploha, sem jo pospremi do njihove hiše, ki so jo prenavljali. Nalašč sva šal po daljši novi cesti, da sva lahko klepetala. Objel sem jo čez ramo, jo nekako zavil v svoj dih in ... tam na ovinku, kjer se vidi mesto, tam ... Poljubi, dolgi, strastni, divji, drugačni kot z Moniko, drugačni, kaj vem, lahko bi rekel mestni, no ... Ne vem, kaj je punca takrat pričakovala od mene, ne vem ... Dala mi je telefonsko številko in še nekaj poljubov, ki jih je potem spral

dež. Domov sem prišel premočen, številke njenega telefona je razmazal dež. Čez nekaj dni sem jih potem našel v imeniku. Njihov ljubljanski naslov. Kar nekaj večerov sem odlašal preden sem poklical. Prvič se je oglasila njena mama, stroga gospa, pa sem se lepo predstavil, povedal iz katere vasi kličem in ... Takrat doma še ni bilo telefona, klical sem iz avtomata v gostilni, šele naslednje leto smo ga dobili – kakšni časi. Tisti večer je bila nekje zunaj. Grenko sem požrl slino in si mislil, da pač ima fanta. Čez nekaj dni sem spet poizkusil. Pa sem jo dobil, porabil sem celo goro kovancev, dolg klepet je bil. V soboto sva se dobila, naslednjo tudi ... Zdaj je moja žena, še dela. Saj res. Poklicati jo moram, da se zmeniva, kaj vse bo še v vrtu.

Otovorjen z vrečkami se nekako zrinem v avto, na kar se mi pogled ustavi na dami s psičkom. Je to Monika, je to ona!? Je mogoče, da jo je tako postaralo? Počakam, da gre mimo prodajalke s cvetjem in pustim vrečke na sedežu. Ja, ona je. Koliko let je nisem videl, oh ... Hropnem njeno ime. Obrne se in njene oči so še vedno mlade ... Na hitro sva domenjena za kavico. Razloži mi, da je prišla na obisk k bratu. Psiček leži na moji levi nogi, ona pa mi izpoveduje svojo kalvarijo. Mož je šel z mlajšo, ki jo našel na nekem kresovanju ... pred nekaj leti ... Da se še dogajajo kresovanja, da se še kreše ljubezen v noč zaradi kresa ... pomislim in se kremžim. Še dolgo klepe-

Š E P E T T I Š I N E

tava in mi pove, da ima dva sina, jaz ji zaupam, da imam hčerko in sina, pa da sem na čakanju, že spet ... in tako naprej. Nekako čutim, da bi med nama zlahka spet zaživel divji plamen in metal iskre v skrivnost noči, vendar je najin kres dokončno pogorel. Ostala sta nama oglje in pepel, ki ga bo veter preostanka življenja raznesel čez mastne njive hrepenenja. Ko se poslavljava, med nama ostaja šum tržnice. Nekoga slišim reči, da bodo spet delali kres ... Lepo, morda se bodo iskrile nove ljubezni, morda ... Da da, kres, kres ...

B O J A N   B I Z J A K

NOVA HARMONIKA

Naposlušal sem se zvokov, ki so kričali skozi blago junijsko noč. Jo te sploh še glasba, je!? Zamrmral sem si, da bom moral vzeti v roke staro harmoniko. Oslinil sem si razpokano ustnico, v čeljusti me še vedno malo ščemi. Nova proteza, prilaganje ... Mar sem res že toliko star, zobje ... Oddahnem si. No, vsaj teh letanj v oddaljeno mesto ne bo več. Konec je. Polagoma se bo že uredilo. Navadil se bom na to in bo vse lepo in prav. Pa spet, to ritmično udarjanje. Ja hudiči nerodni, mar ne vejo, da je skoraj že jutro. Celo noč sem moral to poslušati. Vstanem in odslonim zaveso, da se zazrem daleč čez senožet. Ja, tam v vikendu je zabava, tam. Zdaj, ko je njihov oče prišel iz zapora, zdaj se pa spet šopirijo, pa kako! Ena od hčerk mi je celo zabrusila, da če mi ni kaj prav, naj jih kar tožim, saj da so vajeni sodišč. So ja, so ... se zamislim sam vase. Pa so lepo pokradli kar se je dalo. Kaj bi to razmišljal, kaj. Ozrem se po prazni postelji, kjer je še pred pol ure zeha-

la žena. Še jo slišim v kuhinji. S počenim glasom mi reče, da imam kavo skuhamo, pa da je pred peto ne bo, ker mora urejati dokumentacijo za širitev skladišča. Nejevoljno se odmaknem od okna in pretegnem ulenjeno telo. Pogledam po stari zaprašeni omari. Meh je začel puščati ... popravilo bi stalo, se zamislim in se popraskam po zatilju. Že dolgo razmišljam o novi, samo ... Grem v kuhinjo, vzamem svojo skodelico in sedem v kot, kamor sem pač vaje. Radio nekaj melje o tem, da bo vročina, da ... Gledam ženo: temni kolobarji se ji obročijo pod očmi. Vem, da ni kaj dosti spala, vem. Kako bi le, ob takšnem hrupu. Počitnice so se začele in sosedovi so imeli uvodni poletni žur. Še veliko bo takšnih, se mi zdi, ja. Nekaj rečeva o nočnem nabijanju glasbe, o tem, da bi jih bilo potrebno prijaviti, pa kaj. Že to je dovolj, da so si brez našega soglasja razširili pot. Ja, kar prišel je ohol gospod in rekel, da ima pravico do spodobne dovozne poti, da veliki tovornjaki ne morejo, da bo vikend obnavljal, da ... Nima smisla, oni imajo denar in moč, mi pa, te rebri in dvajset govedi, no pa gozd. Ja, samo kaj, ko je pa toliko polomilo. Moj Bog, kdaj bom vse pospravil, kdaj. Še na Pogačici nisem končal, kje je še vse tisto ob gmajnah pa v Mrzlem grabnu, joj joj ... me stresa. Saj vsi delamo samo še to, košnja ... Nekaj sem že začel, te dni bo treba. Letos bo vse tako na hitro, bolj tako. Najprej moram rešiti vse smreke, najprej to. Če računam, ja, do

oktobra bi šlo. Najprej košnja, pa krompir, repa, zelje ... Prašički ... Same skrbi, same ...

»A boš danes kosil?« me žena vpraša in odvrši mimo.

»Ja, Nejc, bo šel v gozd. Dopust je končno dobil. Brane pa ne! Nejc bo vlečel skupaj, kar je podrtega. Jaz moram košnjo spraviti, ne bo drugače,« sem ves zaskrbljen in neprespan. »Vreme pravijo da bo, vsaj do petka. Do takrat bi pa moral že vsaj pol bal imeti. Letos je vsega preveč, Magda, vsega. Samo še garamo, niti poveseliti se ni časa. Pa bo, porka duš, da bo. Ti rečem. Po novo harmoniko bom šel, pa bom zvečer kakšno urezal tako kot včasih, a?« mečem besede skozi vrata, da je slišati do kopalnice.

»Ja, ja, novo ja, še stare ne vzameš več v roke. Daj no. Pazi raje, da boš na strmini previden, ko boš kosil z novim traktorjem. Saj veš, kako je bilo lani, ne,« Magda reče in se liči.

»Lani, je bilo lani. Nov je bil in se še nisva poznala. Letos pa sva imela trdo šolo v gozdu, brez skrbi, Magdica. Dopoldan bom kosil, popoldan bom pa že baliral, kar sem predvčerajšnjim pokosil. Če bi še Brane imel dopust, in bi on pomagal vsaj obračati z drugim traktorjem, bi šlo kot namazano. No ja, kaj hočemo, Bog je tako uredil,« potrto rečem. »V teh naših hribih je pač tako odločil. Še dobro, da ni žled oplazil vsega gozda, še dobro,« skrhamo rečem in prikimujem.

»Janko, na Boga se pa kar nič ne sklicuj, vsaj ti ne ... Si pozabil, kako si skorajda skuril vsa razpela in kako nisi dovolil, da bi popravili znamenje spodaj na ovinku, a? Zdaj bi pa Boga krivil za nesreče. Ti pa tvoja partija bi pa vse rešili, kaj? No, kako si se odločil, boš dal za nove orgle v cerkvi. Vsi so že odšteli, mi pa ... Saj si ne upam več dol v vas. Postrani me gledajo, in slišala sem že staro Žefo reči, da smo še kar naprej rdeči, ja ...« Magda zasi-ka sem iz kopalnice.

Srknem kavo in jezno rečem: »Poslušaj, prezgodaj je za te špikarije. Meni orgle niso potrebne, z Bogom se pa lahko pomeniva tudi drugače. Bil sem krščen, birman, pa molit me je mati naučila. Sveto pismo sem pa že tolikokrat prebral, da vem nekatere stvari na pamet. Nič nima proti njim, pa tebi nisem nikoli branil, nikoli. Vedno si lahko šla k maši, pa otroka sta bila obhajana, birmana, pa kaj še. Ne, za orgle ne bom dal, pa pika. Je na kmetiji treba še kaj drugega. Raje si bom kupil novo harmoniko. Že dolgo jo gledam na internetu, pa tudi možakarja sem že poklical. In da veš, danes popoldan bom skočil ponjo, ja, bom!« trdo rečem in tlesknem skodelico na mizo.

»Janko, daj no, ne jezi se. Saj bom jaz dala, od svojega bom dala, ne toliko kot drugi, nekaj pa že. Meni je pri maši lepo in tudi zapojem rada. No, golaž imaš v hladilniku, ostalo boš pa že dokuhal. Moram it. Upam, da spet

ne bo zastoja na avtocesti. Do doline še gre, potem pa, ja no, poletje je in ljudje rinejo v hlad. Grem, pazi veš,« reče in požuga s prstom.

Kako je še vedno lepa, pomislim in gledam skozi okno, kako se spretno usede v terenca. Pokrči nogi in potem se še enkrat pogleda v ogledalce, če je šminka in vse ostalo kot mora biti. Zapoje rada, o ja. Saj tako sva se pa tudi našla, ja. Igral sem na harmoniko in ona je pripe-la ... Pa drugič spet in spet, dokler ni nek večer zaspala na moji rami ... Mogoče bi bilo drugače, če ne bi naša tovarna med prvimi šla ... Prišla sva nazaj sem gor, ona je naredila magisterij in zdaj se vozi v Ljubljano. Ja no, partija je šla, Bog pa, Bog pa je naredil lep dan. Na traktor bo treba, še prej pa vse namazat, pritegnit nekaj vijakov ... No, gremo, si zaukažem.

Zadovoljen s pokošenim sem zleknjen v senci in počasi pijem pivo. Tekne mi. Počakam, da se golaž nekoliko ohladi. Izvlečem mobilca in pokličem Magdo, da ji povem, kako je šlo. Saj sem jo že med košnjo klical, pa je bila na neki seji. Tako, vse je v redu, pivo teče, golaž je odličen. Ej Janko, danes je tvoj dan, pa je. Na hitro spijem pivo in pokličem možakarja, da se domenim za harmoniko. Pohitim s kosilom.

Preoblečen in nadišavljen pa s sončnimi očali in še nova proteza ... Pa kaj, če je sivina v laseh, kaj bi to. Ovinki v dolino kar nočejo nehati. Nova harmonika,

nova, poje v meni. Komaj čakam, da si jo obesim. Potem bodo pa slišali tisti vikendaši, kaj je prava glasba. O, včasih! Sedel sem na klop in zapotegnil meh. Pa se je slišalo vse dol do vasi. Kadar sem tako igral, so znali reči, da bo drugo vreme. Pa na ohceti so me vabili. Ja, tista, ko se je možila Ančka, tista se je zavlekla. Novo srajco so mi polili z rdečim vinom in zaspal sem s harmoniko na sebi za mizami, ki so bile kar na prostem. Ko sem se zbudil, so bile kokoške na mizi, nikjer ni bilo nobenega. Sonce je že posijalo. Počasi sem se zavedal, kaj je bilo. Tik pred jutrom, v mraku, so se razlezli. Cukali so me, da bi me peljali domov, jaz pa sem kar obsedel. Ančka, ja, Ančka, njene modre oči, njene ustnice ... Predolgo sem odlašal, drugače bi kdo drug meni igral na ohceti. Zato sem se ga takrat tako napil, zato. No, potem pa pride njena mama z močno kavo in prepodi kokoške, da so poletele v jutro. Petelin pa je že prej pel, čisto blizu mene, toliko se še spomnim, ja. No, pa je konec ovinkov, se oddahnem.

Malo pred peto popoldan se je družčina že zbirala pod lipo pred gostilno, kjer je novi najemnik dal postaviti nekaj grobih lesenih miz in klopi, pa še nekaj masivnih stolov, takih, s srčkom v naslonjalu. Ves sem v žaru nove harmonike in mi fantje ponujajo pivo, jaz pa plavam na krilih melodije. Kakšen zvok, kakšen razpon. O, ta pa poje z mojo dušo, ta pa ja! Nebesno modra, kot oči Ančke, in z rožicami, pa vse je lepo poudarjeno, srebrno ...

Š E P E T T I Š I N E

Tipke mehke, basi prožni, ja, ta prava. ta prava ... Janko, je spet Janko. Naj gre vse nekam, košnja, krave, gozd ...

»Fantje, zdaj pa eno tapravo,« zakričim in zaigram, Rudeči cvet, od beneških fantov. Čutim, da me odnaša v tisti čas, ko sem letel na melodijah. Še preden se je melodija iztekla, se je blizu ustavila Magda. Snela je sončna očala. Ujameva se z očmi. Vidim, da ji jeza plahni, vidim. Priziblje se k meni in zapoje: Šla je u hrib Kadore, Kadore, rudeči cvet ...

B O J A N   B I Z J A K

SLADOLED

Prečkal je ulico in si nadel pomemben izraz na obraz. Mudilo se mu je, vse je tako kazalo. Oziral se je po kostanjevem drevoredu, kjer so se sence že zdavnaj raztopile in je sonce metalo bleščice na preostanek luž. Ves ponosen je na rami nosil nov prenosni računalnik. Spotoma si je kupil še banjico sladoleda, da bi ga zajemal, ko bi preizkušal to novotarijo. Ni se zme-nil za brbljanje pred lokalom, kjer se je navadno ustavil in spil kavo. Danes se mu je mudilo domov – rad bi čim prej preizkusil to drago reč ...

Usedel se je na balkon in začel z raziskovanjem prenosnika. Kimal si je, se nagibal naprej in nazaj, vmes zapeljal žlico v banjico sladoleda. In potem, kar nena-doma, kot da bi ga opljuskali neki mrzli valovi, mu je skozi spomin šinila slika tiste zadnje košnje, ko je bila mama še živa ... Napisati to zgodbo, napisati, je vrelo v njem. Napisati, prvo zgodbo na nov računalnik, tukaj na

balkonu, kjer je zdaj tako prijetno, tam šumi reka, lipe dehtijo in vse je nenadoma tako zelo prav. No, tale program za pisanje ... malo se razlikuje od starega, je ugotavljal in pogoltnil mrzlo sladkost. Aha, zdaj vem, kako to gre, si je na glas rekel in spet zajel pošteno žlico sladole-da. Mimogrede je ošnil trebuh, nekako razlezen in prevelik. Shujšati, shujšati, mu je odzvanjalo v ušesih. O ja, če bi rinil kosilnico, grabil, premetaval seno, potem ... Odpahnil je to nejevoljo in se pripravil, da bi napisal zgodbo. Še nekajkrat je preveril vse nastavitve programa in začel:

Peti julij, je pomislil, ko je stal na izbritini travnika. Vse je bilo tako lepo pokošeno, ostanki sena pograbljeni, vse je bilo slavnostno ... V rokah je čutil bolečine, v glavi se mu je koprenila utrujenost minulih dni. Zdaj se je spominjal vseh tegob, kosilnica ni vžigala – neumno, da je kaj. Kriva je bila kovinska kapica nad svečko. Ko se je stvar razgrela, je prišlo do prebijanja elektrike. In ko je bil največji travnik na tleh, se je od nekod prikradla nevihta, k sreči samo en popoldan. Vendarle je bilo obračanje trave naslednji dan prava tegoba. Zabilo jo je in z mammo sta morala z vilami privzdigovati težko, že malo postarano travo. Ne, za obračalnik ni bilo denarja, komajda sta zbrala za kosilnico ... Tak čas je bil, tak čas ... In potem tisti ograbki in kope, pa spet raztros, obračanje in nošnja sena na skedenj ... Dolg travnik se je

počasi umikal, veliko sena je bilo, stara trava, gosta ... In mama je ob večerih lezla na skedenj in ravnala seno, da je bilo dovolj prostora za naslednji dan. Štela sta poveze sena, da sta približno vedela, koliko ga bo. Dobro je kazalo, dobro, za zadnjo košnjo ... Takrat še nista vedela, da bo zadnja ... V mislih je videl mamo, kako je vsa izžeta obesila grablje na jablano in rekla: »No, pa je konec trpljenja ...« Konec trpljenja, mu je zazvanjalo v glavi. Šel je po kolovozu in premišljal, ko se je v nekaj letih vse nenadoma spremenilo. Ko je oče zadnjič sklepal koso, tistega junija ... Potem je legel v sence in zanemel – za vedno. On, ne ... Ne, on ni maral kosilnice, češ, da slabo pokosi, da to ni za travnike dobro ... Pa zakaj ta stara modrost, ta nepremakljivost, ta trma na tej trdi planoti, zakaj? Se mu je vzdigovalo in ga dražilo. Raje trpeti in umirati na obroke, z vsako košnjo ga je bilo manj, z vsako: obolelo srce, on pa kosa in kosa, od ranega jutra daleč v dopoldan. Čedalje večkrat se je ustavljal, pokašljeval in globoko dihal, pa ni odnehal, do zadnjega ni odnehal. Še zadnjič je pokosil gmajne, zdaj so že v grmovju, je premišljal in se ustavil v blagodejni senci starega jesena ob kolovozu, od koder je lahko videl vse travnike in globačo pod seboj, kjer se je tako namučil s kosilnico. V mislih je zavideval očeta prav v tej globači. Videl ga je, kako zamahuje, kako si od napora tišči jezik med zobe, kako vzdihuje, kako ga lomi, on pa ne neha in ne neha.

Maha in maha, dokler mu rahla pena sline ne privre čez ustnici in potem globoko dihanje ... zvečer pa spet ... Polna luna mu je metala srebro na ramena, on pa v tistem prijetnem hladu dela redi, brusi koso, se pači od napora ... Zadnja leta je bilo tako, prej, ne ... Prej je s travniki opravil v dobrih desetih dneh, zadnja leta pa se je košnja vlekla tri tedne, ampak do četrtega julija je pa morala biti končana, da ... Tisto leto, preden je pozimi šel v bolnico, da ... Takrat je nosil bolečino v trave, se zvijal, stokaje zamahoval, hropel, lezel v sence, ko je pripeka udarjala ... Kosilnice pa ne in ne ... Ja, v tisti strmini je bil, ko sem prišel iz Ljubljane in mu rekel, da bi tam pa lahko popasli, da se ne bi mučil. Pa me je nadrl, da sem lenuh in da ne vem, kako se gospodari, da ... Potem je šel s koso skozi razgret dopoldan. Zadnjič je tam kosil. In nenavadno, tam je stal in dolgo gledal. Štel je redi. Potem je šel nazaj med redi in skrbno obrisal koso s travo. Ves sključen in kašljajoč je šel proti hiši ... Koso je obesil prav tja, kamor je mama obesila grablje, na staro jablano pred hišo, v tisto rogovilasto vejevje ... Na jesen pa ni več zmogel hoje do sosedov, zatekale so mu noge; najprej se je tolažil, da si je zvil gleženj, kopal si jih je v slani vodi, vendar ... In modrikaste ustnice je imel ... Pešanje srca ... Še ko je prišel iz bolnice, si je hotel dokazati, da še zmore. Takoj je vzel motorko in se lotil žaganja drv, čeprav ne bi smel. In naslednjo košnjo se je še

poskušal s koso, nekaj malega, dokler ni potem naslednje leto samo še koso klepal in gledal, kako gre košnja, dokler ni padel v temo ... Takrat sem bil v Ljubljani ... Ob polnoči so me zbudili, policija ... Povedali so mi, da je oče umrl, da ... In sem šel s črnim taksijem domov, s črnim ... Tisto jutro, črne hlače, bela srajca in zatajen jok v grlu. Junij ... Komaj se je košnja dobro začela ... Hiša je bila ovita v tišino, spoštljivi pomenki sorodstva so se lepili na belo steno pročelja. Vsa okna so bila odprta, vsa. Mama pa, s črno ruto, kot da je iz nekih drugih časov ... Z robčkom si je zatiščala jok. Nisem mogel dojeti, da je res vsega konec, da ne bo več preštevanja redi, da ne bo več tistega neusmiljenega plenkanje, ko je klepal koso v poletnem jutru ... Nič več, nikoli več ... In strogega odrejanja, koliko se sme spiti, samo liter mineralne vode na dan za vse ... Zame, za mamu in za brata ... Pa smo pili vodo iz vodnjaka, mama je skuhala »zoc«, projo, nekaj takega, v katero je natisnila pol limone in s tem smo si tudi tešili žejo. Ko je bilo košnje konec, si je oče privoščil dva litra cenene vina, ribiča, ja. Še zdaj se spominjam tistega vina. Potem je sedel v kuhinji in kinkal. Prekrižal je trudni nogi in roki in govoril, da bo vse še dobro, da bo kupil še eno kravo, da ... Potem se je nekaj dni vlačil okrog hiše, jamral, preklinjal ... Kje je vse to? Že tri leta ga ni ... Je domisli tam pod starim jesenom, ki je metal bogato dopoldansko senco, dol v

globel.

V kuhinji je že dišalo po močni mineštri, po klobasah, tudi štruklji so bili že zaviti v bele krpe, kot se spodobi za zadnji dan košnje, za konec ... In nenadoma mama zavzdihne, da bi jedla sladoled. Sladoled, se je namrščil in gledal njene izpite žilnate roke, ki so ležale v naročju. »Pa bom stopil v trgovino, bom šel« je privolil, čeprav mu ni nič kaj dišalo, da bi šel po pripeki do trgovine, slab kilometer in pol daleč. O, če bi bil moped popravljen, potem, o ja, potem bi to bilo lahko, da ... je domislil in si oddihoval na stolu v senčnini. Premišljal je, kaj jima je sploh še treba te košnje, krave v hlevu, bika ... Denar za mleko, smešna reč, niti za cigarete, meso v hladilni skrinji, no ja ... Ampak toliko dela, toliko trpljenja s tem senom na tej planoti, kjer je ena sama glavna košnja, pa še ta, kakor kdaj. Nasmehnil se je ob misli, ker je zvedel, da je domačija na nadmorski višini 904 metrov ... Po kosilu, ko je že malo oddremal, je le šel do trgovine. Prašen makadam se mu je spodvijal izpod nog. Cela planota se je zagrebla v tišino, nič, prav nikakršnega zvoka v julijski pripeki. Pogledoval je po hišah v malo bolj strnjem naselju, pa nič, nikjer nikogar. Ljudje počivajo v hladnih prostorih, za debelimi kamnitimi zidovi, je pomislil in hitel proti mlademu bukovju ob cesti, da bi ujel vsaj malo sence. Bil je četrtek in ob četrkih je bila gostilna zaprta ... Na hitro je opravil nakup, nekaj

malenkosti in veliko banjico sladoleda, gozdni sadeži in vanilja. Hitel je domov, da se sladoled ne bi pretirano stopil. Ko je prišel domov, je mama počivala na starem kavču in smrčala. Kar pustil jo je in se zavlekel v gozd za hišo. Premišljal je vse mogoče, še največ o očetu, o njegovi trmi. Kar slišal ga je, kako bi rekel: Sladoled, kaj ste zmešani, tisto ti prehladi čreva. Polenta, to je za čreva, ne pa sladoled. Ne, on ga ne bi hotel. In če bi videl kosilnico, joj! Nekaj časa je kar zadremal tam pod smrekami. Ko je odprl oči, je nad seboj videl en sam oblaček nad špičastim vrhom stare smreke, le malo naprej so si mravlje naredile velik dom, pravo kopo. Tu in tam je katera spleza nanj, otresal jih je in vstal. Čas je za kavo in sladoled, si je v mislih rekel. Spotoma se je ustavil v garaži in še enkrat pregledal kosilnico, če je vse natančno očistil, podmazal ... Pokimal si je in šel gor v kuhinjo. Mama je že odzehala in ga vprašala, če bo kavo. Prikimal je. Namlela jo je v starem mlinčku, ki ga je tiščala med nogami. Poslušal je hreščanje kavnih zrn. Stopil je do veže in vzel sladoled iz hladilnika. Pripravil je veliki skodelici in čakal, da mama konča z mletjem. Gledal jo je, kako obredno pripravlja kavo, s kakšno slovesnostjo. Ko je voda zavrela, je odstavila lonček in prav počasi usuvala kavo in jo hitro vmešavala. Potem je lonček za hip prstavila na kuhalnik in spet hitro mešala z žlico, ampak ti gibi so bili tako elegantni, tako odmerjeni, natančni ... In

v mislih je spet videl njene roke z grabljami, tisti prefinjeni potegi, tista lahkost, da je seno kar privzdignilo, pa se obrne in še z druge strani prigrabi. Z neko baletno lahkostjo je prigrabljala, obračala, te roke, žilnate in žuljave ... Ko je bila kava skuhana, jo je počasi nalivala v skodelici, spet z neko posebno pazljivostjo, najprej širok curek, potem vse višje in višje, da se je kava lepo zapenila in naredila drobne bisere ob straneh. Počakala sta, da se je le nekoliko ohladila, da so se biseri raztopili, potem sta zajemala sladoled in ga prav počasi raztapljala v kavi, pa spet in spet, dokler nista pojedla skoraj pol banjice – mami je bolj ugajala vanilja, on je segal po gozdnih sadežih ... Še dolgo sta potem kar sedela in se pomenkovala, da ... Tista zadnja košnja in tisti zadnji skupni sladoled.

Naslonil se je nazaj in prebiral napisano. Opazil je, da se mu je sladoled začel topiti. Zajel je še nekaj žlic, pomlaskal in se nenadoma spomnil, da mora še nekaj drugega napisati, nekaj bolj resnega. Tako, stvar bo delovala, prijetna nova reč, si je v mislih rekel in odložil žlico na neraben papir. Dovolj bo tega sladoleda, dovolj, se je odločil in se odrinil od mizice. Pogledal je po oblačju, ki se je tako nenadoma narinilo nad reko in nad drevored. Ozrl se je po majhnem parku in videl, da na klopci mladenka oblizuje kepico sladoleda in nekam zamišljeno zre v nebo. Morda ima tudi ona kakšno zgodbo o sladoledu, morda ...

P R I D I P O P O L D A N

S prepletenimi prsti je molila neko davno molitev, na pol izšepetano, da ne bi motila posebne tišine, ki se je vlečljivo zgnetla v hodnik, nekako zavit v prežave sence. Preslišala je klicanje svojega imena, ki je zvenelo s potrkanjem skodelic za popoldansko malico, skromen kompot, morda še pecivo. Zakaj sem tukaj, zakaj!? ji je ostro zazvenelo v glavi, ko se je premaknila, le toliko, da je spet pogledala na uro. Zunaj je brenčalo mesto. Od morja sem je nosilo vonj soli. Nenadoma se ji je zazdelo, da bi vendarle lahko popila skodelico kompot, mlačnega in postanega. Pogledala je po sosedi, ki je že sedela na svoji postelji in cmokala s praznimi usti. Njena proteza je zlovešče sijala v modri plastični posodici na omarici. Imela je navado, da si jo je po kosilu dala ven, jo potem dolgo čistila in jo spravila. Če je dobila obiske, takrat si jo je morala natakiniti, sicer pa do večerje ne. Mrmraje ji je rekla, da delijo malico. In še enkrat je po hodniku prizvenelo njeno ime. Marijaaaa ... Se je

slišalo, pa spet, in takoj za tem tlesk skodelic in koraki, koraki – teh se je bala. Ni marala tleskavih korakov. Še doma ne, ker ... Ti koraki, ta ostra udarjanja po tlaku so jo spominjala na otroške dni, ko je strahoma gledala izza zavese v tesni ulici, kjer so stanovali. In ti koraki zdaj, pok, pok, pok ... Odkušljala se je in se vzdignila. Mlajša negovalka v domu za ostarele se je zjezeno postavila med vrata in rekla: »Gospa Marija, kličem vas. Obisk imate spodaj v avli. Moški je, veste,« je zafrkljivo rekla, bržkone pa ne hudobno, saj se je pri tem muzala in na hitro postavila kompot na mizico, pa še košček peciva. Moški, se je Marija do kraja predramila iz molitve. Moški, pri mojih letih, ej! Pogledala je po sosedi, ki je vstala in šla do mizice. S težkim vzdihom je sedla za mizo, prav počasi zavrtela roč kovinske skodelice in srknila. In spet tisto zoprno cmokanje s praznimi usti. Po nekaj požirkih se je obrnila k njej in jo vprašala, če ima obisk. Samo pokimala ji je in se vzdignila. Sin pride v soboto, drugi v nedeljo, hči, ona ... Od kar ima tistega novega, moj Bog, moj Bog! Torek je, menda ... Pogladi si je poletno krilo, popravi la sive lase in šla v kopalnico, da si nekoliko osveži zgubnine na obrazu. Dolgo se je gledala v ogledalu in si popravljala nerodno viseče lase. Ponavadi si jih je spenjala zadaj na tilniku, danes se ji pa ni ljubilo. Iz torbice je vzela šminko in si s tresočo roko namazala ustnici. Ni ji šlo najbolje od rok, ne. Zapacala si je kotičke ustnic, pa

še po blede bradi se ji je zarisalala črtica. Vnukinja bi rekla, da se nona riše, tako je rekla, da, kadar jo je videla doma pred zrcalom. Preverila je, če je mobilni telefon v torbici. Kdo, kdo? Jo je začelo skrbeti. Še enkrat se je pogledala v zrcalo in se čudila velikim, tolikokrat izjokanim očem. Z nekim ponosom in povsem vzravnana se je prizibala v avlo. Razgledovala se je. V naslonjaču je najprej videla sloke moške noge v belih hlačah. Tam, tam je, kdo !? Potem se je moški vzravnal in vstal. Zatrese so se ji noge. O Bog, o Bog, Marino!?

»O Marija,« je Marino raskavo rekel in se poravnal. Lepa rdeča poletna majica s kratkimi rokavi ga je delala tako mladostnega, čeprav jih je imel že dvainosemdeset. Visok in le malo ukrivljen se je lahkotno podal do nje in ji stisnil roko. Stisk je bil vroč, poten, kot takrat na plesu v združnem domu, zgoraj v istrski vasi ... »Slišal sem, da so te dali sem dol v dom, pa sem si rekel, ma grem pogledat to našo najboljšo plesalko. E ja, kar je res je res, najboljše ti je šlo, res.«

»Marino, ti!?« se je čudila in lesketavo gledala gor proti njemu. Belosivi lasje so bili lepo začesani za uho in sončna očala si je zatlačil visoko gor na golo čelo.

»Vidiš, stara prijateljstva živijo,« je bahavo rekel. Skozi misli so ji zaplahutale slike iz tistih plesov. Mlad in močan je prihajal gor iz Izole in se vrtel okrog nje. Takrat je bila že poročena s Toninom, ki je imel majhno

posest, dovolj veliko, da sta pridelal veliko zelenjave in jo je dolga leta prodaja na tržnici. Celo zimo je na kolesu vozila radič in drugo zelenjavo. Potem ji je Tonin zvozil kar je bilo treba. In prav Marino ga je nagovoril, da je tudi on šel med ribiče. Ko le ne bi, ko le ne bi. Čeprav je bil tudi njen oče ribič. Ta Marino ...

»Malo jih je, ki me še obiščejo, malo ... Vidiš, če se ne bi bolezen zaskrvala vame, bi še šla med plante, ... pa ne morem več. Dokler smo bili tu spodaj doma, smo imeli najet velik vrt, zdaj pa moram žvečiti to prekleto plastiko. To ni zelenjava, ki bi jo človek jedel, ne. E, kje so moji pomidori in kumare« je vzdihnila in zmajala z glavo.

»Pridi, greva na kavo. Zdaj sem se še pripeljal sam, ne vem, oči mi pešajo. Dolgo ne bo šlo več, ne. Kaj hočeš, naš čas odteka Marija, ni druge, ni,« je nekoliko zlomljeno rekel Marino in se priklonil.

»Pa kako si zvedel, da sem tu?« je vprašala.

Marino se je začudeno spet vzravnal in si popraskal ščetinje pod nosom. »Kako, si pozabila, kaj? Pa saj sem te dopoldan klical. Tvoj sin mi je dal številko in sem te klical. Rekla si naj pridem popoldan.«

Zdaj se je Mariji razstrlo. Saj res, klical je, ja ... Pozabila sem, pozabljam, pozabljam ...

»Joj, saj res, klical si ja. Veš, včasih mi kaj kar uide ... ta moja bolezen. Sin ti jo je dal, kateri, menda Andrej, ne,?» se je začela spominjati.

»On, ja. Balinat hodi, pa sem ga vprašal. No, greva. Se bova ob kavi in sladoledu vse pomenila, pridi!« je bil že kar ukazovalen.

Večer je počasi plul onkraj valov. En sam galeb se je spreletel nad pristaniščem za ribiške barke. Vonj rib je že zdavnaj odplaknila mešanica vonjav modernega časa. Marija je sedela na klopi in tonila v spomine. Prav tu sem ga čakala, ko je prihajala iz nočnega ribolova, da prav tu. Žvečila sem kruh in ga čakala. Vedno sem mu kupila zavojček cigaret in potem sva šla na kavo. Doma je legel, potem pa šel v njivo. Še zdaj ga vidim, v raztrgani modri majici se je sklanjal in grebel po rdečkasti zemlji. Trebil je plevel, povezoval paradižnike, izgrebal prvi krompir ... S kakšnim ponosom je domov prinašal leseno košaro, polno novih in novih vrtnin. In najraje je jedel fižolete, kar takšne, brez vsega. Le da so bili kuhani in ohlajeni. Včasih je prigriznil kruh, pa malo sira. In kozarec vina ... Pil ga je iz lončka, ne iz kozarca. Na okenski polici je imel tisti lonček in pripival. Tam sem ga pustila, prav tam, za zaveso, ki je ne bo nihče več snel in opral. In kako je izbiral paradižnike za tržnico. Vsakega je pregledal, ga obračal in ga nežno položil v zabojček. Poravnani so morali biti s peclji navzgor. Paprike je prav tako

pazljivo pregledal. Marelice je prebiral in prebiral, dokler ni sestavil zabojčka res lepih. Vse je delal s tako ljubeznijo, vse ... Zdaj je na njivi plevel, v vrtu so samo še rože, kot na kakšnem pokopališču ... Sin se je menil, da bi zasadil oljke in fige, no ja ... E, moj Tonin, kje je tvoja razsušena in hrapava roka, ki me je bodla po hrbtu, kje? Že nekaj mesecev te ni, vidiš ... Mene so peljali v dom, ker da sem ... bolna sem. Pa prav tu sva se zmenila, da se oženiva. Tamle je bilo, na tistem privezu. Prišel si z nočnega lova, še ves smrdeč po ribah in soli, in šmirast, ker ste tisto noč popravljali motor na ladji. No, pa si mi rekel: Bi šla gor k nam pod Marezige, bi šla ... Jaz, na pol meščanka, moj Bog. Pa sem šla, sem šla za tvojimi zelenimi očmi, za tvojimi črnimi kodri, za tvojim močnim hrbtom, sem šla. Ko je za to zvedel moj oče, je dolgo sedel na stolu v ozki ulici in kadil. Potem je rekel, da je tam gor zadosti kruha in vina, samo to je rekel, ja ...

»O čem razmišljaš, Marija?« jo je zmotil Marino, ki je razlezen sedel ob njej in dopustil večeru, da ga je mehčal.

»O, veš, sem se spomnila, kako je Tonin tu prihajal iz nočnega ribolova, tu, da. No, ti si pa tod mimo vozil svoj mali kamijončin, ne. Pobral si ribe in jih razpeljal. Se spomniš, enkrat si mi rekel, da se tako ribo kot sem jaz, težko ujame. Pa ti je Tonin rekel, da moraš imeti pravo luč in mrežo, tako je rekel. Kako se tega spomnim, če me

pa vprašaš, kaj sem jedla za kosilo, pa ne vem več« je zdihaje rekla in se presedla.

»E, ja, so bili časi, ja ... Deseta bo. Te potegnem nazaj v dom. Ob desetih moram vzeti tablete, hudič jih vzemi,« se je Marino zatogotil.

»Ja, ja, bova šla,« je prikimala. Pa pridi spet kakšen popoldan, popoldan pridi,« mu je toplo rekla, nasičena prijetnega pomenka.

B O J A N   B I Z J A K

K O L I

Redek oktobrski ščebet ptic se je polegel v rume-
ne sence, zadaj za hišo, kjer je sanjal star hrast,
tako veličastno kraljujoč nad slemenom hiše, ki
se ji je že marsikaj primerilo, pa je še tu, da ...
Tonc je zdihovaje šel skozi senco in pogledoval dol na
cesto, kdaj bo zabrnel avto, ki bo pripeljal njegovo malo
sončece, vnučko Suzano. On jo je klical kar solzica, da ...
Rad jo je jemal s seboj v gozd, med vinograde ... Z žilavo
roko si je praskal podlaket in se spominjal dni, ko je tod
hodil hitro in zagnano. Skoraj nikoli ni bilo časa, da bi si
ogledoval ta stari hrast, ki ga je zasadil še praded. Vsi so
nasajali lipe, on pa hrast, je pomislil ... V gozdu se še
najdejo, v vasi pa ... ? Šel je na vrh hriba in pustil misli
zadaj za hišo, kjer so se stezale stare lestve in so ležali
razbiti sodi; obroči so bili že zdavnaj zarjaveli, kar je bilo
lesenega, pa je gnilo v debeli zeleni mahovini. Spočito si
je dolgo oddihoval in gledal proti ostalim gričem, kjer so
se še ježili vinogradi; vmes so bile tudi že zaplate praznih
teras. Ven mečejo, je razmišljal, ven, tako kot jaz. Letos

sem zadnjič trgal, žalostno ... In se je spominjal te zadnje trgatve. Vsak grozd je ljubeznivo polagal v plastične zabojčke in nadziral tudi ostale, kako so ravnali z groz-djem. In spomnil se je dni, ko je bil še mlad, ko so tam rasle še trave in je oče s kosilnico brnel v juniju, potem grabljenje dol do kolovoza, pa vožnja z majhnim traktor-jem. Ko je umrla mama, smo prodali kravico ... Potem sem šel v mesto in šele čez leta zasadil vinograd, večji in modernejši kot smo ga imeli na drugi strani hriba. Hodil sem ga pomlajat, obrezovat, škropit, kosit ... Zdaj pa je tam rjava zaplata, rjava rana ... Šel je naprej, na južno stran hriba, da bi se razgledal dol proti sosednji vasi, kjer je še bilo nekaj močnih vinarjev in so celo na novo širili in obnavljali vinograde. Odmajeval je z glavo in si mislil: kako bodo preživel, cena škropiv, nafte, stroški za košnjo, herbicide, pa cena grozdja!? Ne, to se ne izide, ne! O ja, ko sem bil mlad, o ja. Zapeljali smo grozdje v zadrugo. Kakšne kolone traktorjev so bile? Tudi po več ur sem čakal v koloni, da sem lahko stehal in oddal grozdje. Danes pa ... Bolje, da ne razmišljam o tem. Če bi bila naša mama še živa, bi rekla, da se je svet obrnil, da bodo prišle božje kazni ... Naša Franca, ja ... Hodila je med trtami in vsako posebej ponegovala. Tudi v največji pripeki si ni dala miru. Še zdaj jo vidim, tisto belino las med zelenjem. Pulila je plevel, popravljala šibje, odgrin-jala grozde, božala trte ... In enkrat po veliki toči ... Našel sem jo v našem starem vinogradu, ker smo imeli rdeče

grozdje ... Klečala je na tleh in molila, da ... Slišal sem jo in si zapomnil tisti šepet. Samo nekaj metrov za njo sem bil in si tudi sam ogledoval škodo. Govorila je: O Bogec, kaj si nam naredil. S čim smo se ti tako zamerili, kaj? Je to zato, ker Tone noče v cerkev in pridiga, da je vera neumnost, je to zato? Pa sem ga učila moliti, o, sem ga. Še zna, vem, da zna. Saj ostali pridno hodijo k maši, pa te častijo, Tone pa, odpusti mu ta greh. V fabriki je med glavnimi, pa mora biti v tisti partiji, ali kaj se že gredo za eno politiko, pa potem noče k maši. Vidiš, za delo je pa dober, delati pa zna. Naučil ga je moj Jože, ga je. Zdaj si pa nam oklestil, pa tako dobro je kazalo. Bogec, saj bom molila tudi namesto njega, bom, samo ne nam spet klestiti trt, ko pa se tako matramo ... Ja, trpljenje je bilo s tistimi trtami, trpljenje. Strmina, premalo sonca na tisti strani. Ko sem zasadil nov vinograd na vrhu hriba in na severno stran, je bilo več sonca in tudi pridelka ... Ko smo metali ven stari vinograd, je oče ob vsaki trti pokleknil, jo odgrebel in zdi se mi da ji je nekaj šepetal. Vem, da je v košu nosil gnoj k vsaki, da je vsako poznal. Mame takrat že ni bilo več. Če bi bila, bi najbrž žugala s palico in vreščala, da kličemo prekletstvo nadse ... Oče je potem obnovil del vinograda, bolj tako, za zabavo, da je imel doma svoje vino, pa je potem spet širil, naredil terase, in sam sem še pomagal pri tem. Potem ga je nenadoma vzelo, omahnil je v vinogradu med košnjo. Tam so ga našli ... Vroč julijski dan, kosilnica med trsi, on pa na

tleh ... Eh, zdaj pa sem že sam sedemdesetletnik ... Jugo vleče, kisko vreme bo, je domislil in se odpravil nazaj dol proti hiši. V žepu je poiskal cigarete in si eno spotoma prižgal. Počasi je sesal dim vase, čeprav je vedel, da tega ne bi smel več, ker mu je zdravnica rekla, da se bo ožilje začelo upirati, če ... Ni jih še, ga je nejevolilo, da je nekoliko bolj živčno sesnil dim in zakašljal. Moja solzica, tako živahna, lepa mala navihanka s kitkami ... Sin se pa ne bo nikoli oženil, on ne ... Njega zanima svet, potovanja in ladje. Težko bi ugotovil po kom se je vrgel. Hja, res, le po kom? Moj ded je sicer bil mornar, ampak to je že tako odmaknjeno, toliko generacij ... nima groba, pokopali so ga na morju. Moj drugi ded je bil trgovec, pa je tudi veliko potoval. Moj oče je bil, kar je bil, malo delavec, malo kmet, malo pohajkovelec. Nekaj časa se je ukvarjal s furmanstvom, pa je tudi to opustil, ker je več zapravil kot zaslužil. Tako grede rodovi, tako ... Kaj bo, ko bom še jaz legel dol k cerkvi, kaj bo? Trt ne bo, njive se bodo zarasle, noč bo pogrnjena nad zemljo ... No, no ... Dotlevek cigarete je omencal ob majhen topol, ki je odganjal na robu pozabljene senožeti. Tudi sosedje ne kosijo več, nič več ... Včasih pa ... Še zdaj vidim Daneta, kako je ponosno sedel na sedežu zadaj za kosilnico, s slamnikom na glavi in je med prvimi potolkel sosednjo senožet. Ta je Marijina, njena sinova pa ... Kako ponosno se je vozil skozi vas in koliko ljubezni je posvečal kosilnici, ker jo je imel prvi v vasi. Po vsaki košnji jo je opral, na novo

namazal, zategoval vijake, brusil jekleno zobovje ... In pozimi jo je večkrat zagnal in se zapeljal med vinograde, kar tako, da je bila v teku. Vaščani so se mu smejali. In tudi nekakšen voziček si je naredil, da ga je lahko zapregel in z njim vozil drva iz gozda, malo sicer, a je šlo. Pa tudi seno je speljal s kosilnico, s tisto znamenito BCS. Od sinov je smel samo Slavc nanjo, ostala dva pa ne ... In enkrat mu je nekdo nasul sladkor v tank za gorivo; iz čiste žlehtnobe, iz pristne nevoščljivosti. Pa se je kasneje celo razvedelo, kdo je to bil. Ni ga ovadil, ne. Ko sta se enkrat le srečala spodaj v gostilni ... Spomnim se tistega srečanja. Vse je potihnilo, Dane pa povsem mirno stopi noter, sede in si naroči kavo in mineralno vodo. Oni drugi je sedel pri sosednji mizi, žulil pivo in divje kadil. Vsi smo čakali, kaj bo? Pa si je oni drugi tudi naročil kavo in se ponudil, da plača vsem pijačo, ker da je končno dobil odločbo, da gre v pokoj ... In natarica nam postreže, še vedno v mučni tišini. Dane pomežikne proti točilni mizi, kjer sem stal in še dva druga. Potem pa prime vrečko sladkorja in jo vrže sosedu na mizo in reče: Na, ti imaš rad sladkor, na, da ti ga ne bo zmanjkalo. Vsi smo se potem odrešujoče zasmeli, oni pa je na hitro plačal in šel. Razumel je namig, razumel, kako tudi ne. Težaven možakar. Nekaj časa je delal v Nemčiji, potem je prišel nazaj in se zaposlil v tovarni, kjer sem bil tudi sam šef orodjarne. Dober strugar je bil, a čuden, čuden ... Dane pa ni dočakal, da bi videl, kakšen traktor je kupil

Slavc, kako ga skrbno vzdržuje in kako ponosno kosi, škropi trte in se igra kmeta, ker sicer ima dobro službo; ne bi bilo potrebe, da ves dopust porabi za majhno kmetijo, ki ne vrže niti za stroške ... Lani je zamenjal vse lesene količke z betonskimi, čemu? In kako ima pokošen vinograd, skoraj kot golf igrišče. Primerilo se je že, da je tudi ponoči kosil, ja ... Tonc odkimuje in počasi leze dol do hiše. Načemerjen se usede na klop in čaka. Potem se le zasliši zvok avtomobila, ki v prvi prestavi rine v hrib. Gredo, gredo, mu zapoje v zaprsju. Vstane in si popravi šop sivih las, ki mu sili nekam na stran, ker si lase tlači s klobučkom od katerega se težko loči. Spotoma pogleda kup ošiljenih kolov, ki se jih še drži sušeča se zemlja. No, drv pa bo, si v mislih reče. Pa so tu. Hčerka stopi iz avta, si jezno zapahne v umetno pobarvane lase sončna očala in reče: »Pozna sem, vem. Saj sem te klicala, pa očitno si spet hodil po kotih, kjer ni signala. Tamala pa je bila sitna in v službi je noro, ti rečem, noro. Stečaj se nam obeta in se delajo spiski, kdo bo odletel. Spotoma sem se ustavila spodaj, mami sem nesla svečko. Si pa lepe rože dal v vazo, domače, lepo, lepo. Kaj si imel v mislih, kaj se bo naredilo?«

»Repo bom naribal. Pomagala mi jo boš oprati in pretresati v čeber. Nič težkega. To bo naša kislá repa, naša. Lani sem naredil kisló zelje, vsi ste ga hvalili, letos bo pa še repa, taka ta prava, domača. Kar pojdi v hišo, narezek je že na mizi, sok, pivo, vino, vse imam, pa še mineštro

sem ti prihranil; ni taka kot jo je kuhala mama, ni pa iz vrečke. In solzica, a dremlje?» vpraša in gre do avta. In res, vidi jo na zadnjem sedežu prepasano, z zvrnjeno glavico v desno in spečo. V roki drži majhno punčko, v drugi nekakšno rutko. Biserček, tale punčka, je pomislil Tonc in potrkal na šipo. V peto leto gre, pa je že krepka, o ja, je, se mu je sladko razlivalo v prsih, ko jo je gledal. Dekletce se je prebudilo, se spotegnilo in nakremžilo obraz. Potem je zagledala Tonca in se nasmehnila. Punčko je odvrгла in z rokama zagrabila za pas. Očitno se ni znala odpeti. Tonc je odprl vrata in ji pomagal zlesti na sončnino. Dekletce se je ob avtu še kar kremžilo in si mencaje izmivalo spanec, ki kar ni hotel iz nje. Potem je naredila nekaj korakov in se zastrmela v kup kolov. Mama ji je rekla: »Kaj boš kar spala? Daj, malo se razgibaj!« Solzica pa nič. Kar maha in se kremži in potem reče: »Joj, dedi, kakšni veliki svinčniki!? In koliko jih je?«

Obema navre smeh na usta. V zloženih kolih je videla svinčnike, ja no ... !?

B O J A N   B I Z J A K

Š K A R J E

Bela svetloba slane se mu blešči v očeh, ko stopa čez hrib, da bi pogledal, kako je z novimi vinogradi onkraj doline, kjer so jo pred leti stražile akacije in se je trnje opletalo okrog grmovja, pa stari kostanji so sanjali tam. Zadihan je in usločen. Februarско sonce je sicer že nekoliko darežljivo, a mrzlina še spoteguje z vrhov onkraj doline. Usekne se in si še bolj zadrgne bundo, da ga ne bi prepihalo, ker se zaveda, da je zadnje leto šibak in kar naprej v nekakšnih prehladih. Zdaj je na vrhu. Pod seboj ima valoviti svet, prepreden z grmovjem in na levi se boči nov vinograd. Vmes je nekaj povsem belih kolov, ki se bleščijo v soncu in rišejo lepe zavoje tja za hrib, kjer je strnjenih nekaj hiš. Nemarno pljune v posuške trave, kjer se že topi slana. Spominja se, da so nekoč tod pele kosilnice, da so ljudje še kosili in imeli kakšno živinče v hlevu. In spomni se, da je njegova mama nabrala dodatno seno na grmovju, da da ... Spet jo vidi, v črni ruti s prežganim obrazom, s tisto trmo v

očeh ... Hodi po kolovozih in strga seno z vej in ga tlači v majhen smešen voziček, ki ga vleče za seboj. Pod vasjo ga pusti, v hrib ne zmore. Sopiha, si oddihuje, si snema črno ruto, da se ji pot razleze čez razgreto čelo. Obriše se z velikim rumenkasto belim robcem in si dolgo oddihuje. Potem pride domov in moramo dol z njo vsi trije otroci. In rinemo voziček v breg, da bi kravica imela dovolj sena pozimi, ko burja strga rebra kamnite hiše in ogenj joče v starem štedilniku. Tisti ograbki so bili pravica revnih ... In jesenske paše na oddaljenih gmajnah ... in prve mrzle burje in leden dež, ki reže v kožo, tudi v dušo, da da ... Kamnita hiška se deloma že podira, raztepli smo se. Najprej sem mislil, da bi naredil tam počitniško hišico, pa ... Nismo se znali zmeniti, zdaj pa vse propada. Naš stari vinograd na vrhu hriba in na drugi strani strmin ... Je pa lep, tale nov vinograd, lep. Kako neumno, dvesto metrov nižje je nekdo dobil dodatna sredstva da meče trte ven, ta tukaj pa jih je dobil, ker je naredil nov vinograd. Kdo bi to razumel, kdo? Pogled mu mehko zaplava na ravnino ob reki, kjer se rjavijo preorane njive in je na travi še videti bele lise slane. Namenoma je šel najprej sem gor, da se nadiha, da se razgleda. Avto je pustil na ovinku ob stari češnji, ki je nekdam vabila otroške roke. Pa spet pogleduje novi vinograd v zaloznini med hribčki. Za hip se spomni, da so tam, v tisti goščavi, nekoč bili divji prašiči, da so imeli pravcate rove v grmovju, v robi-

dovju. Odkušlja se in si v spomin prikliče strah, ko je v takem tunelu zagledal merjasca. Še otrok, da ... Nabiral sem kostanj, pa sem zašel v tisto dolino. In sem se čudil tistemu tunelu ob studenčku. Po kolenih sem se splazil tja in ... Takrat sem pa tekkel, takrat pa res. V hipu sem bi spodaj na kolovozu. K sreči ni šel merjasec za mano, ampak se je potuhnil v tistem robidovju ... Ko sem to povedal očetu, ki je bil lovec, si je samo snel klobuk, se popraskal po zatilju in rekel: »Če bi bila svinja z mladički, bi te pomalicala!« Naslednji dan sem mu moral pokazati, kje je to bilo. Oče je pregledal sledi in je poki-maval. Razložil mi je, da so si tu naredil nek prehod globje v grapo, kjer imajo skrivališče. Namenoma ni vzel psa s seboj, saj bi rinil v tisti tunel in ne bi se dobro končalo. Zdaj pa lep nov vinograd, glej no, si zašepeta in se kar ne more nagledati belih stebričev in novih vrst. Pomenca na mestu in kihne. Oster zrak je planil z vrhov in se zлил čez oblost hriba. Zasuče se in pogleda proti vasi. Kakšna vas, pomisli, niti cerkvice nimamo, nič ... Cerkev je šele na drugi strani v dolinici, tu pa gručica hiš, vmes nekaj novih, naša pa ... Ves stesnjen in prepihan se le odpravi nazaj do avta. Preden spelje, naredi dva dolga požirka iz steklenice, ki jo vedno vzame s seboj, ko se odpravlja sem gor. Pogleda se v zrcalo. Popravlja si že rahlo siveče lase. Nadene si staromodno čepico, si jo zasuče postrani in le spelje. Še nekaj ovinkov in je zgoraj.

Četrtek je, pomisli. Vas je tiha in zagrnjena v nov čas, ki je naredil iz ljudi molčavce, stisnjene v svoj pridobitniški melanholizem. Danes se je sem odpravil s posebnim namenom, ... da bi nabral nekaj starega orodja, ki je še ostalo spodaj v zapuščeni kleti: brentač, zarjavele motike, škropilnica, pa še veliko drugih drobnarij.

V ozki uličici ustavi in avto stisne k zidu tihe umirajoče hiše. Nasmehne se, ko vidi, da se je hišna številka obesila na en sam žebelj, da je vegasta, in gotovo jo bo burja nekoč vzela s seboj. Pred letom dni je še bila na svojem mestu, danes pa, glej no. Izstopi iz avta in si živčno potlači čepico. Pogleduje po hišah: ena je že skoraj porušena, druga pa je bahavo bela in nova. Nov traktor je parkiran na asfaltiranem dvorišču, nad streho trepeta droben curek dima. Vdihne, globoko vdihne in ujame pradavni vonj domačnega dima. Nikjer nikogar, vsi so v službah, otroci v šolah, starke in starci v domovih, le v eni je še stara Žefa, ki se ne da in se še vedno rada pomenkuje o starih časih. Joj, sem se ji smejal, ko je pravila, kako so sosedovi lani sortirali češnje za prodajo, pa jih niso zobali, niso jih smeli, ker so jih baje prepozno škropili ... se namuzne in se premakne k vhodnim vratom. Iz žepa izbrska šop ključev. Mukoma le odklene. Plesniv vonj udari ven. Hiti odpirat okna. Na starem štedilniku je pozabljen lonček s kavo, ki si jo je v jeseni kuhal, ko je prišel nabirat kostanje in gobe. In na mizi je

še vedno plastična vrečka, vsa nabuhla od zelene plesni, ki je obrasla pozabljen kos kruha. V sobi dolgo gleda poročno sliko mame in očeta. Sname jo, z rokavom obriše debelo plast prahu in se odloči, da jo bo vzел s seboj, pa če je to komu prav ali ne. Poišče tudi obtolčen rdeč lonček, v katerem si je mama pripravljala svoj večni »zoc«. Ves rjast je že, a bele pike še imajo nekaj sijaja, čeprav rumenkastega, a je. Vidi jo, kako sedi na hišnem pragu, vsa trudna, z razsutimi sivkastimi lasmi, ki so bili v mladosti vranje črni, in srka kavo, v katero je natisnila nekaj kapljic limone. Potem srebne, pocmoka, se zagleduje v staro murvo blizu hiše in gleda in gleda ... To so bili njeni trenutki, to je bila njena molitev. Oče pa, dokler ga ni kap položila v koprive spodaj v vrtu, on pa aluminijast vojaški lonček in mešanica vina in vode. Usedel se je na tnalce ob murvi, stegnil sloki nogi v težkih, menda še vojaških čevljih, in srebnil vino z vodo, najprej samo srebnil, potem pa nagnil, da mu je adamovo jabolko smešno poskakovalo. Ko je spil, je lonček otresel in ga obesil na štrčnico na murvi, tam ga je čakal.

Poln prtljažnik šare je že. Pa spet gre v klet, ker hoče na vsak način najti znamenite očetove vinogradniške škarje. Pretakne predale v stari razpadajoči omari, ki so jo tja dol zvekli, potem ko so skušali nekoliko popraviti stari del hiše. Končno jih najde pod kupom starih vilic in nožev. Vzame jih v roke, zarjavele in težke. Vzmet je

trda, žica, ki povezuje kraka pa je vsa zarjavela. Nese jih ven, strga žico in jih škripaje razklene. Na trdo gre, a še gre. Dolgo si jih ogleduje na pramenini sonca. S prstom otiplje ostrino. Nasmiha se in vidi očeta, kako pozimi sedi v kuhinji in si da star časopis na mizo, potem pa vse škarje, ki so bile pri hiši, očisti, jih brusi, namaže ... Te njegove pa še posebej počasi razstavi, jih dolgo brusi, gladi, kaplja olje v drsnino, šklepeta z njimi ... Teh se ni smel nihče pritakniti. Večje so in nerodne, zdaj pa polne zahrbtno rje. Spet jih mukoma zapre in poveže z vrvico, zarjavelo žico pa odvrže. Nese jih v avto. Da jih v predal ob armaturni plošči. Še enkrat pregleda prtljažnik, si sname kapo, popraska zatilje in pogleduje na uro. Ve, da bo moral kmalu domov, ker je danes na vrsti, da gre v vrtec po vnučko.

Peš se nameni še do vinograda, ki ga naj bi obdeloval eden od nečakov. Ko pride okrog ovinka, pa ... Nič! Gol breg se mu smeje. Še lani so trgali, zdaj pa goljava in kupi rdečerjave zemlje, ki pokipeva v februarški opoldan. Našega vinograda ni več, mu tleskne nekje v začelju. Ni ga več. Vse solze, ves znoj, ves trud, vsi žulji, nič več ... Nošnja gnoja k trtam, kopanje, košnja, rez, povezovanje, pa trgatve, nič več ... Pa nič mi niso povedali. Nečak, ta lenoba, ta ga je vrgel ven. Saj je govoril, da bo nasadil, kaj že, menda rajska jabolka. Pa je res uresničil grožnje, glej no! Naš vinograd ... Stekel je tja, se sklonil

Š E P E T T I Š I N E

in videl, da so trse izruvali, da so ostale samo rane, samo jamice. Pomlel je zemljo med prsti in jo omočil s solzami. Grenilo se mu je okrog srca, ga stiskalo in vleklo med kepe zemlje. U ..., bi ga, u! je tulilo v njem. Z očetovimi škarjami bi ga ... ! Zdaj je uvidel, da se mu je utrgala še zadnja popkovina s tem krajem, morda prerezana prav z očetovimi škarjami, ki jih je le našel ...

B O J A N   B I Z J A K

K O S T A N J I

Jutro se naslanja na boke reke, ko stopam čez majhen trg, da bi prišel v ozko ulico, kjer je nova trafika. Trak sonca ravno pade na okna in vesel blesk pozlati košček ulice. Od nekod podiši po pečenih kostanjih. Oktober, zlat oktober, pomislim in nekoliko poživiljen stopim naprej. Kupiti moram časopis, žvečilne gumije, ja ... čakam na protezo, me strese ... Skoraj nobene trde hrane več ne jem. Včasih pa, o ja, jabolka sem grizel, kostanje mlel med zobmi ... pečeni kostanji, mi ne da miru in grem za vonjem. Kar pozabim na kiosk. Noge mi opletavo rinejo proti vonju. Pridem na drug večji trg. In zagledam majhno hišico, ki je včeraj še ni bilo. O! začeli so peči kostanje, glej no ... Pa je res že jesen, ja ... In včasih sem si roke pogrel s temi kostanji, ja. Vedno sem jih kupoval v bližini Tromostovja, majhna zelena hišica, rdečeličen možakar v modri halji, s klobukom. Pečene je imel pogrnjene z jutovino, pa kositrn lonček za merico je imel. In že pripravljene papirnate

škrniclje; bila je mala merica in velika ... Kakor kdaj. Potem sem se sprehodil do tržnice in počasi grizel kostanje, jih lupil in ... Ja takrat sem to še lahko, takrat ja ... Gledam mlado prodajalko. Živčna je in z neko ihto premetava kostanje po plošči. Vidim, da je spodaj plinska jeklenka – torej nič več romantike tako kot včasih, nič več. Le vonj je še podoben, ja ... Odnese me naprej z neko grenkobo, ker si jih zaradi zob ne morem privoščiti. Težko bi pogrizel, drobil ... Nese me nazaj do kioska in kupim, kar sem se namenil. Poiščem majhen bife, da si privoščim kavo. Še veliko dela imam ... sodišče, pa spet zobna ordinacija, pa ... Odpahnem nadležne misli, srknem kavo in gledam redek vrvež zunaj. Dekle pride mimo. Ustavi se pred oknom. Vidim, da v roki nese vrečko s kostanji, v drugi pa drži mobitel in očitno nekomu nekaj govori. Skozi šipo se ne sliši, vendar ... Kima, se spakuje, odloži vrečko na okensko polico, si popravi torbico, maha z rokama ... Potem se le umiri, pograbi vrečko in izbeza en kostanj. Z dolgimi nohti ga olupí, da med zobe in odločno pogrize. Pograbi vrečko in odnese svojo jutranjo voljo v urbano zmešnjavo ihtečih duš ... Polagoma se umirjam, kava je dobra ... V prijeten zamislek mi kapne zgodba: Nasad kostanjev, maronov, vasica, skrita za hribom, nad dolino, na primorskem. In zgodba starke, ki je pripovedovala, koliko so včasih zaslužili s kostanjem. V Trst so jih nosili in tekmovali z istrskimi

prodajalci. In da se je zaslužilo, veliko da se je zaslužilo. In kaj vse so delali s kostanjem, pire ... pečen in mlado rdeče vino ... Ja, pa smo šli tisto nedeljo, jaz, Iva in Jan. Iva in Jan sta takrat ravno nekaj začenjala, jaz pa sem se povabil zraven, ker me je vleklo v fotografiranje tistih opustelih nasadov; napadala jih je neka bolezen in so stoletni kostanji molče umirali. Po vijugavi vožnji smo le prišli v vasico, morda dvajset hiš natesnjenih okrog cerkvice, ki je premogla zvon za zvonjenje za srečo. Opazili smo, da tu vse propada, da je vse zaraslo. Oktober je bil, prav tak, le da je bila nedelja obložena z nizko čemerno oblačnostjo, ki je odplaknila dobro fotografijo. Imela sta vrečki, da bi šli med preostanke kostanjev. Nekaj se jih je našlo, a mene so bolj zanimali ljudje in podrti nalomljeni kostanji, ki so minevali v visoki podrasti. Po kakšni uri lomastenja med mlajšimi samosevci, sem naletel na tisto ženico, ki je s palico brskala za kostanji. Povedala mi je, da parcele imajo lastnike, a so se vsi odselil. V vasi da je samo še vikendaš iz Ljubljane, ona in še dva starejša para. Vse ostalo je odšlo. Fotografiral sem njen obraz, tiste njene gube, ruto in grčave roke. Z neko igrivostjo je napletale zgodbe o tem, kako je kot dekle nabirala kostanje in jih v pleteni košari nosila vse do Gorice, včasih tudi v Trst. In radostno je povedala, da si je sama prislužila za poročno opravo, za rjuhe, za nekaj posode. Pa je prišla vojna. Mož je preživel, a je bil invalid, pokojni, že

dolgo pokojni ... Najraje da je jedel kuhane kostanje in pripival mlado vino, ki ga je sam pridelal, toliko, da je še zmogel, pa otroci so pomagali. In povedala je tudi zgodbo, kako je šla v Ljubljano k hčerki, ki je tam študirala. Takrat da je prvič videla te zelene hišice in prodajalce kostanjev. Namenoma da si je kupila merico in se čudila, kako drobni so, trdi, slabo pečeni, neokusni ... Hčerki je nesla skrbno izbrane, lepe, debele, prave marone, da bo imela s čim postreči svoje sostanovalke, da ga bodo sku-hale, pa ... Pa jo je nadrla, kaj da nosi to gozdno šaro, da niso lačni, da ... Zavrnila je marone, naše domače marone, lepe, veste ... Cel večer sva jih z možem prebirala in jih stavila v lepo novo košaro, ki sem jo pred dnevi kupila na semnju, za našo Mojco, ki študira v Ljubljani za profesorico slovenščine ... Ni jih vzela veste, je ženica momljala in se zbirala v davno zatajevan jok. Pa je napredla naprej: In potem, veste, sem zajokala, kar tam, na vratih, ja ... odgrnila sem lep bel opran prtič in ji pokazala rjavozlate kostanje, pa so padale solze nanje. Ona pa je stala tam v smešni modri trenirki in ošabno kadila, takrat je že kadila, veste. No, pa me je imelo, da bi tiste kostanje potem stresla kar v reko, tako sem bila žalostna, ja ... Kavov, ki sem jo prinesla, je pa vzela, kavov pa ja, pa denar tudi, kostanjev pa ne. Nesla sem jih nazaj domov. Z možem sva jih skuhala in v dveh večerih pojedla. Pa so bili trpki, veste, tisti kostanji, ja ... No, ko

je pripeljala fanta in sta jih sama nabirala, pa sem jo le spomnila, kako je bilo s tistimi kostanji. Zardela je, me objela in mi rekla: oprosti mamica, oprosti, res sem te grobo zavrnila, a sem bila živčna, veš. Študij, izpiti, in v sobi smo imeli samo en kuhalnik, samo za kavo in čaj, včasih kakšne hrenovke, kostanji bi se pa kuhali in kuhali, pa bi bilo vse zasoprajeno. A saj sem ji odpustila, veste, sem ji. Ja, mati mora marsikakšno grenko požret, mora, je ženica prikimavala tam pod starim kostanjem, ki je še ponosno grabil v nebo. Odet s to toplo zgodbo sem prelezal ostanke nasada in le našel parček: On je nanjo kričal, naj vendar malo z nogo brca po listju, pa da bo našla kostanje, ona pa se je smejala in mu zatrjevala, da je njej vseeno, če jih najde ali ne. In tako sta se zbadala vse do vrha, kjer smo si oddihali. Njemu se je obraz razlezel v neko togoto, ona pa je opletala s črnimi lasmi, si jih kar naprej popravljala in spenjala. Ta dva sta pa kar tako skupaj, sem takrat pomislil ... In sem se spomnil tistega julija, ko je prišla do mojega balkona in naznanila, da je zdaj skupaj z Janom ... Kar tako, kar nenedoma, obritoglati Jan in ona ... Jan je kadil in razlagal, kako velik posel je to včasih bil. Poznal je ta kraj in vedel je za zgodovino teh nasadov, ki so v času Avstroogrške dajali kruh tej vasi. Njegova vreča je bila polna kostanjev, njena, komaj kaj. Sprehodili smo se čez opuščeno senožet, da bi lahko naredil vsaj nekaj spodobnih posne-

tkov vasi. Oblačnost se je nekoliko razvlekla, postala je bolj mehka, mlečna, prosojna ... Na jugu se je dalo videti kraške zaplate in od daleč je bila vasica videti kot skromno zagrmovljenje prebivališče nekega drugega časa in ljudi. Tišino je najedal rahel južnik, ki je zašumel skozi olesenele trave. Napotili smo se nazaj v vas, kjer sta proti nam pritekla dva velika črna psa. Kar obstal sem. Zverini nemarni! Potem se je pojavil belolas gospod in ju poklical k sebi. To je bil torej ta vikendaš. Od daleč nam je navrgel, da sta poslušna, da moramo počakati, da ju naveže. Šele potem smo si upali naprej. In pred cerkvico sem par fotografiral s komentarjem, da je to predporočna fotografija. Jan se je kisko držal, Iva pa se je obešala naj in malomarno držala vrečki kostanja. Predlagala sta, da bi šel k njima in bi pekli kostanj in pili mlado vino. Pa sem vabilo zavrnil, ker ... Iva ... Gledal sem jo v tistem poletju na bazenu, šel z njo v eno samo poletno noč. Pod starim kostanjem v bližini njihovega vikenda sva odčrkovala noč v neko davnost dveh, ki sta začasna bližina. Saj ne vem, kaj je tisto bilo; ljubezen zagotovo ne, ker je Iva po tistem izginjala. Dvakrat je še prišla v moje stanovanje, potem, potem je bilo julijsko nedeljsko jutro in balkon in kava ... Tudi Jan je bil na pomlad odslovljen. Ni pomagalo zvonjenje, niso pomagali kostanji, niso. Odpahnem te zgodbe in pograbil časopis, da bi utolažil spomine, ki so tako nenadoma navreli. Za hip se ozrem

Š E P E T T I Š I N E

ven in vidim debelega možakarja, kako zadovoljno melje pečene kostanje in ožgane olupke pljuva kar na tla. Ko dobim zobe, bom pa tudi jaz mogoče še grizel kostanje, mogoče ...

B O J A N   B I Z J A K

K M E T I C A

Vrvež se je polagoma zredčil. Stopila je okrog vogala, da bi se nadihala, da bi pogledala na spolzki hrbet reke, ki se je tako leno odmikala izpod mosta; na trenutke se je zazdelo, da kar stoji in noče v daljave. V levo ramo se ji zažira naramnik prenosnega računalnika. V levem ušesu ji že nekaj časa brenči. To jo jezi. Z nežnim prstom se popraska in si popravi goste lase, ki se ji po vsakem pranju tako napihnejo. Nekaj težkih misli, ki jih je slišala na predavanjih, se ji še lepi v zakotja možganov. Vsa trudna se cela nasloni na ograjo in globoko vdihne. Za trenutek se ji zazdi, da bi lahko kar tako oblebdela, da bi bila meglica nad reko. Pogleda si desno roko, ki je še malo ožuljena; to naredijo vinogradniške škarje – trgatev, trgatev ... ji blisne skozi spomin. Letos bo veliko gnilega. Oče je jokaje prelagal na pol gnile grozde in jih metal nazaj pod trte. Letos, ja, slabo bo, slabo, sam dež je bil ... Taka je usoda, taka, med našimi griči. Zazehala je in si zaželela močne kave.

Premišljala je, če ima dovolj časa, da bi šla na skromno kosilo in na kavo. Popoldanska predavanja se začnejo že ob dveh, ja no ... V drugem letniku prava je urnik, uf ... Se je namrdnila in se dvignila. Polagoma je šla naprej in se oziral po snobovski združbi vzdolž Ljubljani. Vedno je tu odkrila kak znan obraz, še največkrat katerega sošolca ali sošolko iz gimnazije, ki so se raztepli po raznih fakultetah. Danes pa nič, nikogar ... Da bi šla do stanovanja, predaleč, predaleč ... Moram si umisliti kolo, moram, si je zabičala. Popravila je naramnik in se namenila do majhne picerije. Kupila si je trikotno pico, se usedla na stopnišče in po malem grizla. Gledala je prepirljive ptiče in spotoma premišljala o hierarhiji, ki je temelj vsake družbe. Pravičnost, pravo ... Naša nona bi rekla, da je svet znorel, da bo Bog prišel po novem glasniku in naredil red. Revica, pred leti ... Še zdaj jo vidim, kako je lezla gor med trte in okušala grozdje. Tista njena večna črna ruta se je pobliskavala med listjem. Takrat sem bila še majhna punčka, smrklja, ki je bosa tekala po vinogradu in nabirala regratove lučke, da sem jih potem veselo pihala in dražila našega mačka. Nona pa me je prijela za roko in me vodila do najbolj sladkih grozdov. Ni imela zob, proteze pa ni hotela nositi. Jagode je samo posesale, peške pa pljuvala. Tudi meni je ukazala, da moram izpljuniti peške, da ... Učila me je, kako to gre. Jaz pa sem napihovala lica in streljala tiste peške v listje.

V tisti vrsti, kjer je ona zobala, se ni smelo pretirano škropiti. Sama je tiste trse povezala, obrezala ... Moja mama je menila, da bi morala malo do psihiatra, zakaj le, zakaj!? Vedno je rekla, da ji bo Bog namenil toliko, kolikor ji bo šlo. In kadar je padal dež, se je nona usedla k oknu, vzela časopise in brala. Pa se je primerilo, da je časopise natopila s solzami, kar jokala je ... Zнала je govoriti o tem, kako je nabirala češnje in jih s starim kolesom vozila vse dol do Trsta. Jaz pa sem tako lena, lena ... Ona je zmogla s kolesom do Trsta, jaza pa še iz Črnuč ne, ja no ... In ko smo jo peljali na pico, oh ... Vedno nas je kregala, kako moramo jesti to ... Zanj je bila samo mineštra, zelenjava in polenta. Vsak večer si jo je sama kuhala v bakrenem kotliču na plinskem štedilniku. Tožilo se ji je po tistih časih, ko so še imeli ognjišče ... Ne znam si predstavljati tiste zakajenosti in živega ognja v hiši. Še kadar sem bila na taborjenju, in sem morala stražiti ogenj, me je bilo groza. Ne vem, ognja se res bojim. Nona pa ne, ona je bila naravnost zaljubljena v ogenj. V njeni sobi je morala biti majhna pečica, ki jo je sama kurila – to veselje smo ji pustili. Ni kurila vsak dan, le tu in tam, kadar je res pritisnilo in je po gričih ležala debela slana. Oče se je jezil, da se bo stara še zadušila, monoksid in to; na nek način se je je pa tudi bal – njegova mama je bila, on pa peti otrok, zadnji, scr-tanček, kot je znala povedati. Naša Johana, ja ... Na

pomlad pa je hodila pod stare češnje in cele ure gledala cvetje. Rekla je, da posluša, kako čebele delajo, kako so pridne. Dve veliki stari češnji, ki jih je nasadil še njen oče, sta bili samo še za senco ob hiši. Tam je rada sedela na vegasti klopi, z rokama v naročju in nekaj mrmrala. Včasih je molila, včasih pa se je kar sama pogovarjala. In enkrat, ej. Šla sem do prijateljice na drugi strani hriba, pa sem jo slišala: A, Johana, kaj smo dočakali, a. Prej je bil Italijan, potem je prišel Tito in dal ljudem zemljo, na, zdaj imamo svojo državo, pa bo vse hudič vzel, vse. Samo grmovje bo še, ja ja ... Ta mladi letajo v šole, ta stari pa bomo šli v zemljo. Naša da bo šla študirat za advokata, o moj Bog, o moj Bog ... Saj ne ve, kaj jo čaka, ne ve ... Brat od mojega moža je bil advokat, ja, fin gospod, fin, pa ga je pri šestdesetih vzelo. Kaj ne, kregarija, sama kregarija. Živci, bi rekli danes. Moj Bog, pa sem mislila, da bo šla za zdravnico. O, to bi bilo, to. Vsa v belem, ko večna nevesta bi bila, na, pa ti sanja sodnijo, moj Bog ... Ah, spomini, je skušala odmisliti. Pogrizla je malce zažgan rob pice. Zdaj pa kava, se je odločila. In še preden je vstala, se je mimo pripeljal kolega iz fakultete. Samo ošvrknil jo je z očmi in komajda prikimal. Še lani mu je posodila del zapiskov, zdaj se pa vede, kakor da je ne pozna. Baje so njegovi nesramno bogati ... Pa malo podjetje da že ima, včasih se obleče, oh! No, pa nič, pa nič ... Zavije navzdol do majhnega bifeja, kjer streže

dekle iz njenih krajev in dela preko študentskega servisa. Revo daje domotožje. Nima časa, da bi šla domov. Včasih dela tudi ob nedeljah ... Kavov pa zna pripraviti, to pa ... Imela je smolo, samo zaradi tistega tečnega ... Ja, punca študira jezike in ji je očital primorski naglas, joj no! Med potjo jo preseneti brlitz mobilca. Kaj, kdo!? Na hitro pogleda, neznana številka. Vključi in ... Morala je globoko zadihati, da bi bila kandidatka za vinsko kraljico, joj! Od razburjenja so se ji tresle roke. Stekla je dol do bifeja, da takoj pove Manji. Poklicala je še mamo in vreščala v telefon. In kot nalašč je bil tam še s tremi sošolci tisti prepotenten plavolasec. Nekaj časa je opletal okrog nje, jo spraševal od kod je in to. Zdaj je pametno pil sok in priskrnil kavo. Videlo se mu je, da je nadut in mogočen. Z močnim glasom je razlagal kolegoma, da bo šel čez vikend na jahto, da bo ... Pa se je ozrl proti njej in ji rekel: »Ej, kolegica, a bi šla z nami, gremo jahtat. Bo kul. Taka bejba sodi na jahto, reče in si še bolj porine očala v goste lase.

»Oprosti, nimam časa, me čaka nekaj nujnega, žal. Čez vikende itak hodim domov.«

»Škoda, takle telešček na naši jahti, ja no,« nekam zadregno reče in si položi desno roko na pokrčeno nogo.

»Hvala, res, ne morem ... in ne vleče me na jahto« še navrže.

»Kmetica, ja, kaj češ,« reče plavolasec in se obrne vstran.

Zgubila se je v temini lokala. Primorke ni bilo v službi. Poklicala jo je in ji povedala. Naročila si je kavo z malo mleka in se usedla v teman kot, da si oddahne od razburjenja. Tista »kmetica« se ji je zabodla v dušo. In kaj potem, ej, kaj!? Mar tip sploh ve, kaj to pomeni, kmetica. Mar on sploh ve, kako raste trta, kako cvetijo češnje ... Sanja se mu ne ... Živi v mestu in poseda na elitnih točkah, to je on, to. Predizbor bo v soboto, joj. Kaj obleči, kako si urediti frizuro, joj ... Poklicala je vse prijateljice in zbiralala štab. Nekaj se dogaja, se dogaja.

Jesenski dnevi so se polagoma zagnetli v siv zimski čas. Predavanja so se razmahnila in snovi je bilo čedalje več, obveznosti pa tudi – zdaj, ko je postala vinska kraljica v svojem rajonu. Fotografiranja, intervjuji, telefoni, elektronska pošta, zanimanja, vabila ... Noro. Še na fakulteti se je šepetalo o tem, letele so čestitke, pa naključno fotografiranje s telefoni, tako, za spomin ... Vabila na zabave ... Ob večerih pa je sama legala, vsa izmučena, v najemniški sobici. Ko si je umivala obraz in si spirala ličila, se ji je zdelo, da snema neko masko ... In prišel je čuden siv ponedeljek. Utrujena je bila od nastopanja po kleteh in neskončnih, na pol pijanih namigovanj. Benjamin, Benjamin, ji je zvenelo v ušesih, njegova plečata postava in modre oči ... To še pride, to še pride. Popol-

dan se najdeva ... Na stopnicah, ki so peljale v zgornjo predavalnico, jo je ustavil plavolasec. Pogledala ga je s trohico strahu, brežhibni čevlji, lepo krojen plašč, kravata – že zdaj zgleda kot imeniten mlad pravnik, in dišal je, sveže obrit. Stegnil je roko, da bi ji čestital pa ... Nekaj je govoril o tem, da pripravlja elitno prednovoletno zabavo za izbrance letnika, pa da je močno zaželena. Pogledala ga je naravnost v oči in mu rekla, da kmetice ne sodijo v takšno elito. Zardel je in hitro odpeketal navzdol – bržkone je izpustil predavanje, da bi lahko v okoliških bifejih dal na ogled svojo užaljeno veličino.

B O J A N   B I Z J A K

Š U M E N J E

Tako zlahka pa ne gre več, kot je šlo pred leti, ne, je pomislila, ko je sopla po brežini navzgor. Na zglajeni ravninici pod bukovjem si je oddihovala. S pogledom je prečesala dolinico pod seboj, ki se je zajedala v nasprotne bregove, še osenčene, ker je sonce le počasi mamilo drobne razpotegnjene meglice nad polji. In čisto na desni se je v zrak šilil zvonik cerkve. Name-noma je avto pustila daleč spodaj, da bi se nahodila, ker ... Pa spet tiste misli. Še zdaj sliši glas belolasega zdrav-nika, ki je v levici zibal očala in ji prigovarjal: Draga moja, bo treba nekaj narediti za telešček, bo. Več hoje, več gibanja. Če moža ne morete zvleči s seboj, pa kar sami, pohodne palice in sprva počasi po ravnini, potem večkrat v breg. No, saj ste hribovska ženska, pa bi ne imela kondicije. Ja, vaša mama, veste, je pa zmogla tudi do osemdeset kilometrov na dan, če je bilo treba. Geni so dobri, samo zanemariti jih ne smete in dajte jim pri-ložnost, da se dokažejo. Še kot mlad zdravnik, stažist,

sem ji enkrat pomagal, ko je imela pljučnico, mislim, da po nerodnosti. Poletna košnja in mrzla studenčnica, ja ... Naša mama, jo je stisnilo na razgledišču. Naša mama, zdaj jo vidim, kako z nahrbtnikom vijuga gor in kako smo jo otroci čakali, kaj nam bo prinesla. Vedno je imela kaj za nas, vedno. Meni so bili najbolj všeč tisti zeleni trdi bonboni, z mentolom, mislim ... Zaviti so bili v bel papir in v maminem žepu so se vsi zlepili, pa vendar ... In pod staro jablano se je ustavljala in si oddihovala. Bolj čvrsto je šla v hrib kot jaz danes, pa je takrat imela več let kot ji imam zdaj. Pa še pri osemdesetih je včasih šla v dolino, ni čakala na avtobus, in tudi prenašala ga ni, slabo ji je bilo. Če sem jo peljala z avtom, sem morala večkrat ustaviti, da se je nadihala, da je prešlo ... Ni marala voženj, ne ... Joj, kako se tu vse spreminja, šele zdaj vidim, ko grem peš ... Oktober ... Kakšne barve, joj ... Vse je tako, tako ... je pelo v njej in ji dalo moči, da se je odpravila navzgor po stari stezi, ki so jo rodovi uhodili v dolino, kjer je bila gostilna, pošta in trgovina, pa tudi šola. V zaselku sta ostali samo še dve družini, od šestnajstih hiš jih je ostalo, ja ... Pet, se mi zdi. Naša je samo za vikend, sosedova se podira, vse se zarašča, vse gre v nič. Naš oče bi rekel, kar je dano, je lahko tudi vzeto. Na ovinku se je odcepila majhna stezica, ki je peljala k studenčku, skritev v mahovju in skalah med bukovjem. Droban in tih ni nikoli presahnil in se je počasi izgubljal

v dolino po črnkastem žlebiču med skalami, ki so jih tja privalile hudourniške vode. Dolgo je premišljala, bi šla pozdravit studenček, bi šla ... Pohodni palici je stisnila pod levo pazduho, si popravila ohlapno trenirko in nahrbtnik in se le odločila, da stopi do vode, da si osveži obraz. Previdno je šla po slabo uhojeni poti, ki se je zarežala med bukovje. Pazila je na odpadle veje in skrite korenine pod listjem. Ko je prišla do studenčka, si je snela nahrbtnik, odložila palici in pokleknila. Dolgo je zrla v lep zelen mah, obsijan z rezino sonca, ki je padala skozi rjavo rumene listje. Poslušala je drobno cvrljanje vode. Pobožala je mah. Sklonila se je in ga celo ovohala. Kako to diši, gozd, odmrlo listje, mah ... Vse to mi je bilo zadnja leta neznano, joj ... Samo v avto in gor, pa nazaj, potem pa delaj, kredit tu, položnice, pa drugi krediti, pa hiša ... Sin ... Hči ... Kar legla bi na ta mah in malo odspala, kar tu ... In se je zleknila na zeleno mehko. Cekini sonca so se ji drobili na obraz in ji posuvali trebuh, nogi pa sta zdrseli v globoko hladno senco. Ob desnem ušesu ji je studenec govoril o njenem otroštvu, o dekletu, ki je ... in je poslušala: Se spomniš Anja, se spomniš, kaj, kako razgreta lica si imela, ko ste jeseni tu zgoraj nad menoj grabili listje za steljo in si ga ti tlačila na vozu, pa je mimo prišel Janko, ja, tisti Janko, s katerim si spodaj v dolini plesala v združnem domu. Ja, takrat ti je bilo šestnajst let in si že hodila v gimnazijo v

mestu, ampak si vseeno še rada prijela za delo doma. In ti si stala na vozu, očeta ni bilo, mama je grabila visoko zgoraj, Janko pa je klepetal s tabo. Mama je očitno nekaj zaslutila in je nehala s šumenjem, ni bilo več tistega značilnega šuma, ko se listje prigrablja. Nenadoma je bila tišina, pa sta se oba zmedla. Skočila si z voza in se znašal ob njem. Dišal je po potu, drva je napravljal v gozdu in se je po cesti vračal gor domov s starim mopedom. Tvoje oči so žarele, ustnici sta ti drhteli in nehote si takrat pomislila na film: Cvetje v jeseni. Potem ti je Janko popravlil zmršek las na levi strani, se sklonil, te upognil, da sta se oba skrila za voz in te na dolgo in strastno poljubil. V kolenih se ti je nabrala zibavica, srce ti pa je hotelo pobegniti nekam gor med veje, vse gor do sonca v radosne obročje čudovitih svetlob mlade ljubezni. Ko sta se spet zravnila, si imela strasten ogenj v licih in v očeh milost ujete srne v snegu ... Obesila si se nanj in ga še enkrat na hitro poljubila; malo ti je smrdel, tak, ves prepoten – na plesu je bil odišavljen in ves drugačen. Pa kaj, zdaj je bil tu in njegovi brki so te žgečkali ... Potem se je spet oglasi silovit šum listja, ki ga je mama rinila dol proti vozu. Janko je zagnal moped in odbrenčal po cesti naprej. Ko je mama prišla dol do voza, ti je takoj rekla: Poslušaj punca, kaj pa imaš s tem, s tem ... Ta ni zate, joj, je vila roki. Pa veš, kaj je pravzaprav ta Janko, a veš!? Joj, punca, v kaj se spuščaš? Ta Janko ima deklice

samo za igrače, da boš vedela. O, se je že slišalo, marsikaj se je slišalo o njem. Cela dolina ga pozna, naša vas pa tudi. Študij je opustil, pije, malo dela, malo kaj vem kaj. No, pa takega bi ti meni v hišo prignala. Sem slišala, da je imel tam v mestu eno nosečo, pa da se ni zmenil z njo, ko mu je to povedala. Pa tudi k Andreji je hodil dol pri Fužinarju, da boš vedela. In kakšen hodi po svetu, tak kot gre v gozd, prav tak ti gre dol in sedi v gostilni, včasih tudi cel dan. Brije se ne, striže se ne, obleči se pa tudi ne zna. Joj, joj, si avšasta. Pa kaj hudiča vidiš na njem, kaj vidiš? Saj je svet poln spodobnih fantov in ni še pravi čas za te reči. Najprej moraš šole končati, potem pa se ženi kakor veš in znaš. Tegale pa ne maram videti, da bi se smukal okrog naše hiše. In kaj bo, ko bo oče zvedel, kaj bo? Da te ne vidim več z njim, me slišiš, da te ne vidim, dokler boš jedla naš kruh. In nit osemnajst jih še nimaš, pa bi se že kar ženila, pa kar tako, po gozdu, kaj? Joj, joj, ta mladina danes! je mamin vzdihljaj zaplaval med drevesi. Potem si pohlevno šla na voz in v tisto listje zatlačila tudi svojo nejevoljo zaradi maminih jeznih očitanj. Mama je potem še bolj ihtavo prigrabljala in nakladala. Do božiča sta se na skrivaj dobivala, na seniku in v listniku, pa spodaj v gostilni in v novem bifeju. In tudi v mestu te je včasih poiskal, lepo oblečen, obrit in ostrižen. In vse bi bilo prav, če ne bi tvoj oče norel po hiši, če si zamujala, če te ni bilo domov po šoli. Janko je

kupil stoenko in te vozil domov. Na božič pa, na božič ... Padale so snežinke, drobne, tihe, in si šla, misleč, da te bo čakal spodaj v gostilni, da bi šla skupaj k polnočnici. Pa ga ni bilo, prvič po tolikih mesecih, ga ni bilo. Premražena in objokana si prišla domov in se skrila pod debele odeje. Božični dan je bil tih in siv. Šla si do njegovih, da bi vprašala, kje je. Pa se ti je njegova mama smejala in ti zabrusila, da si presmrkljasta zanj, da ima Janko novo, neko trgovko v mestu, in da je pri njej. Pa da pride šele po novem letu domov, tako da jim je rekel. Ti pa si svoje solze nesla v listnik. Zarila si se v listje in cel dopoldan jokaje trzala med listjem, da bi izmila iz sebe črne oči, ki so te tako noro opijanile; pozabila si, da je zadnji mesec vedno zamujal in se izgovarjal, da ima veliko dela v gozdu in kar naprej je moral po nekaj v mesto, kar naprej, tudi zvečer ... Prej sta se sestajala zvečer, potem nič več, samo še kavice spodaj v bifeju, malo objemov v avtu in namenoma je pozabljal kondome in ... Prebolela si ga draga Anja, si ga! Našla si moža, za tvoje starše spet čudaka, dolgolasca, mestni človek ... Pa so se sprijaznili in, ja, zdaj ti pojem pesem oddiha. Tako izžeta in prebičana si od življenja. Preveč hlastaš, preveč stvari hočeš in premalo življenja ... Pridi večkrat do mene in se odžejaj. Še boš močna in srečna, še.

Obujena od šepeta se je prevalila na bok in se počasi spravila na kolena. Zajela je vodo jo malo srknila in si jo

Š E P E T T I Š I N E

pljusnila v obraz. Hladnost jo je zapikljala. Čutila je, kako ji kapljice polzijo po vratu in ji mezijo pod majico. Stresla se je in vsa poživljena vstala. Ozrla se je po listju nad seboj. Kakšna čudovita kulisa, jo je radostno prežemalo. Kar počez bom šla, po listju navzgor. Uživala je v šumenju pod seboj in z neko novo lahkostjo šla proti zaselku. Ob njej so hodili šumi spominov ...

B O J A N   B I Z J A K

Č O K O L A D A

Nenavadno sladkast okus v ustih in tista topla mazava sprimljenost, ki poseli vsa kotišča v ustih, se zalepi na zobe in še dolgo potem pocmokavamo in mlaskamo. Hm, čokolada. Tako pripravno lajšalo nečimrnosti. In včasih se znajde prav povsod. Pa ni bila vedno tako dostopna kot je danes, o ne. Bili so časi, ko je bila čokolada že kar imenitno darilo, in bili so tudi časi, ko je čokolada bila v hiši, če je prišla kot darilo, kupovalo se je pa ni. In še danes se spomnim novoletnih čokolad, tistih, ki so vžigale drobne iskrice v očeh. Tiste čokolade so bile najboljše, res!

Božično novoletni čas je bil takrat praznično zavit v tihobo za zameti, v zakurjene peči, v drobno prasketanje in hitre iskre, ki so umirale v črnini velikega dimnika. Skromna pričakovanja so se grela ob toploti razgretih pečnic. Čas je mirno polzel skozi pomenke in skozi majhne smrkce, ki so se vesili na premrzle obrazke otrok, ti

so čez dan lovili sonce na valovitih zapisninah burje, v velikih zametih. Občudovanje božičnega drevesa je bila majhna radost. In pravi mah spodaj je dišal po gozdu, po svežini, ki jo redko pričara kakšen umeten vonj; to je pravzaprav nemogoče. In vonj gorečih svečk zvečer? Jaz sem stal in gledal, kako drobne sveče minevajo. Vsak večer jih je bilo manj, ampak so se zaradi tega vejice božičnega dreveščka nekako poravnale, olajšale bi lahko rekel. Sveče so smele goreti samo nekaj trenutkov vsak večer, le na božični večer vse do polnoči, in ko se je čakalo novo leto tudi. In tiste majhne jaslice spodaj. Majhne papirnate podobice na paličicah zataknenih v mah, pa nekaj plastičnih ovčk, tistih cenenih iz Italije. Kamenčki so bili pravi; majhno ograjico iz drobnih vejic je naredil dedek, ki je vsako leto s prav posebno slovesnostjo odbiral primerno smrečico. Ponavadi se je iglic držal primrzel sneg, ki je hitro naredil lužico za vrati v veliki kuhinji, kjer je smrečica čakala na svojo slovesno umestitev na mizi v veliki sobi, tam je bila peč. Za smrečico je bila pripravljena posebna miza. Meni je bila dodeljena čast, da sem dedu smel pomagati pri navezovanju svetlih bonbonov na vejice. To sem pomagal tudi mami, ki je zgoraj v naših prostorih tudi postavila smrečico, ampak ta pri dedu je imela nek večji pridih čarnosti, morda tudi zaradi peči, na kateri smo večerili in poslušali zgodbe, ki jih je ded namleval, če je bil na volji. In kadar je burja jezno

treskala v šipe in nanje igrala zimsko poskočnico, smo se skupčkali, se povsem resno pomenkovali o tem, kako je včasih vleklo vso toploto v kamine, kako je burja lomila drevje, kako velike zamete je delala, tako velike, da so morali kar tunel narediti v hlev, da so lahko pokladali živini strogo odmerjene zalogaje sena, kajti na planoti so bile zime dolge, zelo dolge.

Ampak tisti čas med božičem in novim letom je v meni vzdigoval neko svetlobo, ki me je grela kljub mrazu. Bilo je toliko pričakovanj, da jih je težko popisati, skromnih sicer, a bila so. Tu in tam je prišlo kakšno darilce: pomaranča, nove rokavice, Miklavž je seveda že prej tudi kaj navrgel, Dedek mraz je imel šele priti; Božiček se je sicer oglasil, pa je imel bolj prazno vrečo; včasih je pustil nekaj suhih fig, kakšno pomarančo, pest bonbonov – no, oglasil se pa je. In mama mi je razlagala, da pride ponoči, da se splazi skozi dimnik, da ... Kako me je skrbelo, da ne bi zvečer predolgo kurili, da ne bi v velik kamin letele iskre, da ne bi Božička požrl dim, ki bi se valil skozi odprtino. Tudi Miklavž naj bi prišel skozi dimnik. In živo sem si predstavljal, kako sta potem čadasta in črna. Joj, to sta bila črna. Primerilo se je celo, da sem nek večer, ko smo se na peči pogovarjali, vprašal: »Ja, kje pa se potem Miklavž umije?« In to je bilo smešno. Stara mama mi je rekla, da se pač odrgne s snegom in gre naprej. In spet sem si predstavljal, kako Božiček

ali pa Miklavž, no recimo Božiček, stoji zunaj v zametu in se drgne s snegom. Luna se iskri na snežnem zametu; drobne iglice svetlobe bodejo v temo. Vse je tiho, Božiček pa v velikih škornjih stoji sredi zameta in se drgne s snegom. Pri tem nekaj momlja in se kremži. Ko je spet čist, gre naprej ... Čudilo me je tudi, da ni bilo nikoli nobenih sledi, nobenih znamenj. Pa so mi spet hiteli razlagati, da pač ima tako moč, da za seboj zabriše vse sledi.

Ampak tisti dnevi so s seboj prinesli tudi stalno pogledovanje na stezo, ki je bila urezana med zamete do naše hiše. Po njej so prihajali ljudje na pomenek, prihajal pa je tudi nek daljni sorodnik, v težkem črnem plašču, z nenavadno črno kapo in polnimi žepi daril. Ta sorodnik je tudi sicer bil posebnež, saj je, če je tako nanoslo, prav rad zapel kakšno opereto in se pri tem zelo imenitno držal. Prav smešno ga je bilo gledati, ko se je v prostorni kuhinji razkoračil, si snel kapo in začel peti neke italijanske operete ali pa celo dele kakšne popevke. No, saj peti je znal, to ja, ampak tiste njegove geste, tisto kriljenje z rokami in napanjanje vratnih žil, tisto me je očaralo. Enkrat je s seboj prinesel gramofonske plošče, ker je vedel, da je za božične praznike doma tudi stric, ki je delal v Novi Gorici in je imel gramofon. Pa sta poslušala tiste popevke in opere in črnoplaščnik je dostikrat pripeval. Mene sta nagovarjala, da je v gramofonu skrit majhen mož, ki vse to poje in da je tam notri tudi maj-

hen orkester palčkov, ki igrajo na razne inštrumente. In spet se je razgrela moja otroška fantazija. V mislih sem videl majhne možice, ki sedijo v tisti škatli in pomanjšane črnoplaščnika, ki stoji sredi njih in krili z rokami in poje ... Res, tiste dni, med božičem in novim letom, se je prikazal na gazi, si dostikrat oddihoval in se razgledoval po snegovju, po brežini, kjer so bile zarezane smučine in je bila narejena majhna skakalnica, tam so se starejši fantje preizkušali v poletanju na smučeh. In ko se je končno znašel v veliki kuhinji, je navrgel nekaj o zimi in o nerodnih poteh, potem pa je iz velikih žepov začel vlačiti darila: zame in za sestrično veliko čokolado, stari mami zavitek kave in moji mami tudi, moškimi pa nič. Tak je bil njegov način obdarjevanja. Ampak tista čokolada, taka redkost v tistih časih. Z zardelimi lici sem jo potem nesel v zgornje prostore. Mama mi je vedno zabijala, da jo moram jesti po malem, da bo dlje trajalo. In res sem jo jedel počasi; vsak dan sem si privoščil nekaj sladkih kvadratkov, tako, obredno, z neko posvečenostjo. Kajpak sem jo nekaj odstopil mami in pošteno vrsto tudi očetu. Tista čokolada je bila sveta, varno spravljena v veliki družinski sobi, v predalniku. Joj, kolikokrat me je mikalo, da bi šel tja in bi jo kar vso pojedel. Nekajkrat sem že stal na hodniku in se pomikal proti sobi, pa me je mama vedno slišala in smeje rekla: »Te vleče, te vleče, k čokoladi?« Pa sem vedno našel kakšen izgovor. Ko sem

že hodil v osnovno šolo, tudi v višje razrede, ko sem si lahko že tu in sam kupil čokolado, se je črnoplašnik še vedno oglašal in prinašal kavo in čokolado. Ne, ni izgubila svojega čara tista čokolada. Še vedno je imela poseben okus.

Spet bo božič, tih, upam. Postopal bom po mestu in vase vsrkaval luči, ki tako prijazno bodejo v predolgo temino. Nosil bom spomine pred izložbe in vonjal kuhano vino in se pogrel s prijaznim pomenkom. Tistih čokolad ne bom več priklical, tistih dokončno ne, ampak v prijaznem lokalu si bom privoščil vročo čokolado z veliko smetane. In bom zadovoljno cmokal in gledal mestne luči, v mislih pa črnoplašnika, ki nosi polne žepe kave in čokolade med zamete in obdaruje vse sosede ...

V O N J P R A Z N I K A

Vsako leto je enako, vonj praznika ... Cigareta mi danes ne diši najbolj, ne. O, ko sem začel kaditi, takrat, pa menda prav na božič, če se spomni, menda res. Vonj snega, svež vonj snega je bil, ko sem šel v sosednjo vas, kjer je bila gostilna. Oče je hotel radensko, ne vem zakaj, v tisti zimi, radensko. No, šel sem tja po gazi, zanašalo me je, pa ne od alkohola, takrat še ne, saj mi je bilo samo trinajst let, ja, januarja sem jih imel tisto leto, no že skoraj štirinajst, bi se reklo in sem šel. Mrzlo je bilo, da je kar škripalo pod nogami, joj ... Pa pridem v gostilno, predbožično vzdušje je bilo ... Možakarji, v težkih bundah, zaviti v oblake dima, so kričali in bentili, nekaj fantov se je trlo okrog glasbene skrinje, ki je kričala v kotu, jaz pa sem važno stopil do točilne mize in zahteval liter radenske pa ene Ibar, cenene cigarete. Natakarkar me je čudno gledal, pa mi jih je le dal. Vedel je, da oče ne kadi več, nehal je, ja ... Tisto poletje, ko se je prehladil in je moral v bolnico je nehal kaditi. Še zdaj ga

slišim, kako je pokašljeval na starem traktorju, ko je zgrabljajl seno. Ustavljajl se je sredi redi, pa kašljajl in kašljajl. Mama je letala za njim s čajem in nekimi tabletami, pa je ni ubogal. Preklinjal je na traktorju in ves znojen zlezal dol. Ko je dobil visoko vročino, pa je le moral v bolnico – pljučnica, huda ... sredi poletja. Mama je trdila, da jo je dobil zato, ker je pregret pil vodo kar iz studenca, pa v senco pod staro jablano je rad legal. Ja, no ... Na tisti dan pa je hotel radensko, menda je prejšnji večer pri sosedu poskušal žganje, ja ... Saj je res prišel domov ves razigran, ja. In razlagal nam je, da se bo spet rodil Kristus kralj, nekaj takega je rekel. Da bo svet večer, pa ne partijski plenum. Da bomo imeli mir v hiši, pa da bomo že videli, kako je, ko angeli zaigrajo na trobento. Popravljajl je ovčke na mahu pod jelko. Pokleknil je in govoril, joj, koliko je tisti večer govoril, kleče tam ... Jaz in sestra in mlajši brat, pa smo se gnetli na peči in čakali na uro, ko se je smelo gledati televizijo do zajčkov, ki so šli spat, potem so bila poročila, ne, še prej reklame, nekaj takega. Ko je bil cik – cak, pa smo morali v zgornjo sobo, v hlad ... Ja, ja, naš oče pa je klečal tam na tleh in je govoril: Može so umirali, zate Marija, Kristus je trpel, mi pa zdaj spet. Glej, tu imam partijsko knjižico, pa kaj mi nuca, glej, jo vidiš, Marija, v molitveniku jo nosim. Dol na žagi so hoteli, da bom v partiji, če sem delovodja. Si videla to, Marija, si videla. Kaj me briga; na tistih sestankih na pol

kimam, pa malo molim vmes, to pa. Ja, Marija, na otročičke mi pazi, pa bo vse prav. Mi bomo že nekako, ne skrbi. Lej, star sem že čez petdeset, pa še kar rinemo. Mali, kaj bo z njimi. Borko, je že velik pob, v štirinajsto leze, hvala Bogu ... močan bo, kot jaz bo. Milenca ... je pa nekam bleda, ne vem ... Marija tebi jih izročam v varstvo in tebe prosim, da mi jih ohranjaš zdrave in pametne ... Ko je prišla mama, pa se je le vzravnal in se zamajal. Rekla mu je, da je pijan, pa daj naj se ne dela norca iz svetih podobic, ki so bile na sličicah pod jelko. Majhno hišico iz lesa smo otroci sami naredili, pa kamenčke smo nabirali, mah pa tudi, ja. Sam sem ga nabral. Zalezal sem gor med skale. Vedel sem, kje je lep. Pa sem mogel kar veliko snega premetati, preden sem prišel do tistega lepega, mehkega mahu. Na takem bi še danes ležal, o ja. Kar legel bi in ležal. No, naslednji dan pa radenska, ja ... Spotoma sem se ustavil za velikim hrastom ob križišču. Na njem je bila majhna hišica z Marijo in Ježuščkom. Lepa snežena streha je bila nad njima in na desni je dol visela majhna ledena sveča. Skoznjo se je sonce igrivo prebijalo. Gledal sem tiste iskre v ledu. Kar zastrmel sem se. In potem sem izvlekel zavojček cigaret, vžigalice sem pa vedno nosil s seboj, ne vem zakaj. No pa sem izbežal cigareto, jo ovohaval, jo rahlo oslinil, tako kot sem to videl narediti očeta, potem pa sem jo slovesno dal v usta in prižgal. Povlekel sem in pogledal gor proti Mariji. Oči

so se mi zasolzile, zakašljaj sem, a sem zadržal v sebi dim. Potem sem šele kašljaj, potem, pa sem tisto cigareto le nekako posesal do konca. Malo sem že bil omotičen, ampak počutil sem se tako zelo odraslega, tako zelo pomembnega. Komaj sem čakal, da sem šel do sosedovega Bineta in sem mu pokazal cigarete ... Popoldan sva šla v gozd med smreke in sva si vsak še eno prižgala. On je že bil vaje tega, jaz pa ... Spet sem kašljaj, da se mi je pošteno smejal. Kazal mi je, kako moram pravilno potegniti, kako se dim zavrtinči iz ust, kako to gre. Bal sem se mame, takoj bi me zavohala, takoj. Ko sem prišel domov, sem si usta spral z vodo in pojedel dva mentolova bombona, ki jih je imela babica v nočni omarici – pravzaprav sem ju ukradel, ja. Babica je šla do sosedovih, jaz pa hop v njeno sobo in ... Vedno je bil tam zavojček zelenih bombonov. Trdila je, da ji ponoči odpirajo sapo, ko ne more spati in prav dihati, zato da jih mora zmeraj imeti tam. Pa star molitvenik je bil in nočna posoda je smrdela pod posteljo. Polistal sem molitvenik in v njem našel posušene štiriperesne deteljice, pa še nekaj drugih posušeni rož. Rada jih je nabirala in sušila, pa čaje nam je kuhala. No, pa so šli babica, pa so šli med svoje rože. V maju so šli ... Kap ... pa po bombone si je šla v trgovino in med potjo je padla med svoje rože ...

Danes je božič, ja ... Nisem še prezračil. Vse sem zakadil, joj. Pa ... obljubil sem Minki, da pridem na kosi-

lo, da bo sama doma, tako kot jaz ... Njo so odstavili iz računovodstva, mene so nagnali že dve leti prej ... Denarja ni kaj dosti, petdeset in nekaj jih je, kdo me bo zaposlil, joj, joj ... Moral bom še pod tuš, ja ... Takole res ne gre, da kar sedim, pijem kavo in kadim. Preveč kadim, to vem ... Če ne bi na tisti predbožični dan kupil zavojčka in se delal pametnega in velikega, bi morda ... Eh, kaj bi ... Mogoče bi pa kasneje začel, morda med študijem ekonomije, morda takrat ... Takrat sem pa še bolj vneto vlekel. Med pripravami na izpite, ej ... so bile polne prazne konzervne škatle ogorkov, so bile ... Same konzerve sem jedel – doručak, ja največkrat doručak ... znameniti doručak ... Včasih sem ga popekel kar na narobe obrnjenem likalniku, no. Danes bo pa Minka skuhala, ona zna ... Od kar sem se ločil in najel tole stanovanje, jem bolj tako, no ... Minka pa ... njej božič ne pomeni nič, samo praznik, samoto, samo to ... Njen oče ni bil veren, mama še manj ... Ni bila pri birmi, ne mara cerkve in še nikoli ni bila pri maši, niti iz radovednosti ne. Pravila mi je, da so jo sošolke iz gimnazije včasih prepričevale, da bi prišla k njim s kitaro, ko so šle na neke duhovne vaje, nekaj takega, pa da jim je rekla, da je njen Bog že davno mrtev. Bog, pa mrtev!? ... In tudi nobenega okrasja si ne umišlja, ne ... Lani je rekla, da ljubi vonj tega praznika, tako je rekla ... Navdušena da je

nad lučmi, nad vonjavami, ki se pasejo po mestu. In rada kupuje parfume. Iz vsakega potovanja jih je prinesla. Doma jih ima, oh .... Meni pa smrdijo, če sem odkriti. Kadar se pretirano parfumira, mi gre kar na bruhanje, pa si ji ne upam tega reči. Letos sem ji enega kupil za božič, tamle je, pod jelko, zvečer pride pa k meni ... Sinoči je nisem mogel prepričati ... Sam sem šel k polnočnici in potem sedel do dveh zjutraj pred televizijo in kadil ... Saj sem tudi molil, sem, ampak ... Raje bi videl, da bi bila ona z menoj in bi skupaj počakala, šla morda ven k maši – ona, ne, zagotovo ne! Čeprav je namignila, da jo zanima, kako to gre, morda pa ... No, predlagal ji bom, da se zapeljeva gor v našo vas in v staro farno cerkev, kjer so tako lepe jaslice, res lepe. Mogoče pa le. Pokličem jo in ji povem, kaj imam v mislih. Vstanem. Na stežaj odprem okno, da hladen zrak rezko razmehča vonj po kaji. Kar slonim in gledam sosednji blok, ki sivo strmi v razredčeno sončno svetlobo. Snega ni, a je hladno, kar bode. Tako je prav, saj vendar božič ... Počakam, da se pošteno prezrači. Spijem preostanek kave, zdaj že hladne. Posrkam vse do gošče, pa še to nekajkrat zavrtim, da bi se nabrala še kakšna kapljica kave. Zaprem okno, poiščem mobilca in jo pokličem. Dolgo zvoni in ... Olajšano se sesedem v naslanjač. Pristala je. Šla bova gor v naš kraj na božični dan, kako lepo. Pogledala bova jaslice pa

Š E P E T T I Š I N E

še strica bova obiskala. Rekla je, da jo zanima, kakšen je vonj tega praznika na podeželju, tako je rekla, no ... lep božič bo, lep.

B O J A N   B I Z J A K

P O G L E D A N G E L A

Koliko juter se je nabralo na ogrlici, zatakneni na malomarno odprto omaro, v kateri so strašili spomini. Ne veš, ne šteješ jih več, nič več. Vse je tako zatohlo, in zdi se ti, da je onkraj vsega samo še nekaj, kar bi bilo vredno preizkusiti. Rekla sva si, da bova šla po obnebju nekega otroštva, pa sva zmogla samo do naslednjega bifeja, kjer se je nebo nabralo v čipke na robu kavne skodelice in so tvoje ustnice govorile nekaj o morju, ki da je zajelo osamele otoke in so davne civilizacije izginile. Pa sem te vprašal, če so ti sanje obvisle na robu vek. Tam čez sem zagledal starejšega moškega, ki si je prizadeval, da ne bi zdrsnil na ostankih ledu, ki so se zlizali na pločnik. Opletal je s smrečico, bržkone umetno, plastično, tako kot postajajo naša življenja plastična in umetna. Ti pa si mi še kar govorila, da je življenje lepše tam dol, kjer oljke vabijo veter, da jim splete pajčolan pozabe. Pa sva se skoraj sprla okrog tega, da je božič brez snega kot poroka brez poročne obleke.

In videl sem te, saj ne vem, če v sanjah, morda tudi, takrat tega nisem vedel, morda tudi zato ne, ker sem si naročil dvojni rum v čaj, ti pa pod cvetočimi jablanami ...!? In možakar s smrečico se je namenil sem čez. Klobuk mu je zlezel daleč nazaj, da sem lahko videl zatlačene sive lase in čemernost okrog oči. Zdel se mi je nekam znan, morda je stopil iz nekih megel, ki so vrele iz tisti oddaljenih daljav, ko sem ob peči poslušal zgodbe o srnjakih in o medvedu, ki je sede obiral ulomljeno vejo slive v jesenskem jutru. Morda je prišel iz zatohlih izb, kjer so cvetele petrolejke in so sence risale hišne prikazni, morda ... Res se mi je zdel znal, po vsem, po hoji, po trdoti v očeh, po načinu, kako si je prižgal cigareto in kako jo je zunaj mirno pokadil. Meni se je takrat zazdelo, da je to tisti, ki je vsako leto nosil pravljice k nam domov. In imelo me je, da bi ti pripovedoval to zgodbo, ki je tako plemenito visela nad vonjem ruma in čaja. Potem sem se za hip izgubil v tvojem pogledu, ki je risal drugačne zgodbe, najbrž tiste, kako si bila razočarana, ko si videla, da je oče štorkljal po dnevni sobi in iz plastične vrečke nastavljal darilca pod smrečico. Pijani zibajoči se božiček, ti pa v odeji nočne more, brez copat na mrzlem parketu z začudenimi očmi v noči, ko naj bi božiček splezal skozi dimnik in natrosil darila na mah pod smrečico. Z mamo si se kregala za majhne ovčke, ki si jih hotela imeti na

nočni omarici. In kar naprej si jo spraševala, kako to, da sta bila Jožef in Marija tako revna, da sta morala prenočiti v hlevčku, pa kako to, da je ni prišel iskat rešilec, če je morala roditi. Takrat še nisi razumela, da je svet bil včasih drugačen. Danes razumeš, da bi lahko bil drugačen, ampak še kar naprej govoriš o starih oljkah, ki so si vzele čas, da so svoja telesa preoblikovala v enkratne skulpture trdoživosti in upornišтва. Majčkeno sem te prekinil in ti svetoval, da bi šla na drugi konec mesta, kjer so že stojnice in bi si ogledala, če bova kaj kupila, darila za ... Vse manj je tistih, ki jih imava namen obdariti. Zaprla sva se v tisto najino omaro in sva skušala najti tišino v nočeh, ko je žerjavica ljubezni dotlevala in sva se spreminjala v ravnovesje naveličanosti. Meni so včasih v sanje prišli srnjaki in so lizali sol prisušeni solza, ker sem pozabil otroka v sebi, tistega, ki je sredi luže tolkel s šibo in si pel pesem, tisto Kekčevo, in se je izgubil v gozdu. V noči so potem pribodle svetilke lovcev in drugih vaščanov in se je jok spremenil v dolg hlip. Mama je molila do jutra in se zahvaljevala križanemu, ki je mrko molčal na steni. Možakar je zunaj še kar kadir in prelagal smrečico. Še bolj jo je povezal, da je bila zdaj podobna nekakšnemu zelenemu kopju. Tebi se ni ljubilo nikamor več. Posrebala si čipke na kavi in si zaželela martini. Naročil sem ti ga in te gledal, kako se ti obraz spreminja

v neko sanjavost, verjetno še tisto, ko si stala ob potoku in si se spakovala, da bi videla svoje obraze. Še sedaj te včasih ujamem pred ogledalom, kako si nadeneš poševen smehljaj in kako zategneš mišice na obrazu, da si podobna klovnosi. In ko si prišla skozi pomladno dehtenje, takrat, da takrat ... Cvetele so jablane, tišina je rosila na naju ... Govorila si mi, da si se ravno na božič urezala s konzervo, ko si hotela nahraniti psa in si morala v zdravstveni dom, kjer so ti rano zašili. Tam pod streho cvetja si mi to govorila in me spreminjala v snov ljubezni. Bila sva očarana z modrino, ki je kapljala dol na naju in nama podelila neizmerno radost okušanja teles. Potem sva se dobivala v kolesarnici, v tovarni in v dvigalu naše stolpnice, v drvarnici pri vas doma ... dokler nisva vsem priznala, da so cvetoče jablane naredile sporazum z večnostjo, da sva si pač usojena. In skozi paročaja, tokrat brez ruma, se mi prismeje tisti najin prvi božič. O ja, lep je bil, lep, nikoli več tak. Kupil sem pravo smrečico, ti pa si od stare mame prinesla vse ostalo, majhne ovčke, pastirčke, hlevček, kamenčke, mah. Kako si bila lepa ob soju prižganih sveč, s tisto milino na obrazu, s tistim sijem, ki je nekakšna utvara, če ne veš, da ima ljubezen posebno svetlobo obraza, da je srce vroč ogenj, ki použije slamo slabih dni. In sva čakala, da je bila pozna ura. Preobula si se v visoke škornje, ki sem ti

jih kupil v Italiji. Šla sva v vaško cerkev, da bi prvič slišal, kako je, ko napovedo, da se je rodil tisti, ki naj bi odrešil svet. Gnetla sva se med vsemi sovaščani, ki si jih ti poznala, jaz pa ne, ker sem bil iz drugih krajev. Toplo mi je bilo ob tvojem mladem telesu in še ena mlada punca je bila na moji desni, v rdečem plašču in z neko utrujenostjo v očeh, ampak njeni veliki boki so se razpeli in dregnili tudi vame; prav tiščala je vame, da. Ti si jo nekajkrat ošinila s pogledom. Nisem vedel, da je tista tvoja soseda, nekoliko starejša od tebe, že speljala nekaj fantov in, aha ja, rada je imela ljubezen. In kaj je ostalo od tise potice, ki jo je za naju spekla tvoja mama, kaj? Nič, zdaj jeva kupljeno pecivo in sanjava svoje odročnosti. Ti bi imela oljke, jaz bi si želel le hišo v predmestju in majhno udobje, za lenobo, za vsa ta na debelo naložena leta, v trebuh, v stegna, v oči, ki kalno gledajo v mrak mesta. Možakar zunaj se je le naveličal hladu in je prišel noter. Spogledava se, in res je bil tisti iz naših krajev, prepoznal sem ga. Kakšnih dvajset let je starejši od mene. S tisto zeleno sulico je zarezal v pohlevno toploto malega lokala in zasvedral oči vame. Nasmehnil se mi je in polglasno rekel: »Kalarski, ne?« Z nasmehom sem mu pritrnil in ga povabil, da bi prisedel k najini mizi. Tebi se je obraz zmrnil, kar naj bi pomenilo, da si tega ne želiš, a si potrpekla, ker je že tak čas, ki kliče strpnost in usmil-

jenje. Pa je prisedel in prinesel tiste dni, ko sem na smučeh risal vijuge v nov sneg in so dnevi odlebedeli skozi zmrzali in pravljice ob peči. Naročil sem mu kuhano vino, sebi pa še šilce žganja, da bi utolažil majhnega dečka v sebi, še tistega, ki je jokal, ko so mu skrili smučiči in je potem bos tekal za starejšimi dečki, ki so se važili z novimi smučmi. Pomenek se je zavozljal okrog teh nesrečnih smrečic, iglic, ki ostanejo še dolgo potem zadaj za hladilnikom, v kotu ... Hčerka noče več taprave smrečice, pa bi jo tako rad prinesel, jo šel iskat z majhno sekirico v dolino, kjer rastejo in se gostijo. Zdaj je čas te plastike in teh čudnih odsevov v očeh, ko se mimo nas odpravijo sence ljudi, ne da bi vedeli za njih. Skoraj se je že poslovil, ko se je zunaj ustavilo dekle in ... Lepi svetli lasje so ji padali dol do nahrbtnika. Prislanjala je obraz na šipo in zrla v nas ob majhni črni mizi, v nas, ki smo nad alkoholnimi parami skušali povezati šopek nostalgije v orgijo časa. Možakar se je ozrl proti njej in se ves razlezel v nasmeh. »Vnučka,« je izdahnul. »Domenila sva se, da se dobimo na tem postajališču. Avto sem pustil dol na Mirju. Kdo se še znajde v tem kaosu,« je pojasnil. Mlado telo je zavibriralo okrog polkrožnega vhoda in prineslo v prostor svežino neke drugačne razsežnosti časa, nekega drugačnega mrtvega upanja. Kaj jim je dano, sem takrat pomislil. Elektronske igrače in umetna hrana, pa ljube-

zen v prepoznavah drugih na butastih zabavah, kjer je hrup in se telesa zatlačijo v migetanje luči. In potem jih vidiš, kako lebdeče nosijo svoja betonska srca skozi mrak časa. Spominjam se njene mame, o ja. Z grabljami je lomila poletna jutra in nosila svojo svežost mimo naših senožeti, vedno tako ponosna na tisti svoji dve slamnati kiti, vedno tako čista v svoji lepoti, da se je nisem upal nagovoriti, ne! Čeprav sem jo enkrat našel spodaj pri studencu, vso zapleteno v nekakšen molk, ki je bil cvet njene prve ljubezenske polomije. Zaljubljena je bila v nekega pleskarja, tisti pa ... Odnesel je svoje raskave roke na druge prsi in šel je gor v Nemčijo. Bila so pač vesela vaška praznovanja, plesi in mehke noči, dišeče po senu in po znoju, ki je bil najljubši parfum. Takrat ob studencu, ja ... Pogled angela, da to je bil pogled angela. In njena hčerka ima nekaj njenega na obrazu, da ... Tisti poseben sijaj, ki zlošči dan v veselje, da si videl nekaj lepega, nekaj, kar je sicer nedotakljivo, a plemeniti svet s svojo vedrino. Tudi to je pogled angela. Kmalu bo božič. Odšla sta. Midva pa sva še naprej sanjala, da bi se postarala v krajih, kjer je tudi zima mila in noče darovati ledenih rož. Preutrujen sem bil, da bi sledil tvoji zgodbi o mladem mornarju, ki te je povabil med borovce in ti odčaral obmorske sanje o močnem zagorelem moškem, ki je dišal po slanosti morja, po tisti razmehčani poletni

noči, ko se morje leno zaziblje med skale in so zvezde slutljivo utripajoče, kot srca mladih zaljubljenecv, ki se ne sprašujejo, zakaj so na svetu. Vsa si v tistih dneh, ko si postala cvet in si bila prvič sama na morju, samo s prijateljicami. In zdi se, da bi rada našla to novo rojstvo, da bi rada imela svoj poletni božič. Mislím, da ti je martini odprl knjigo spominov. Jaz pa sem začel sanjariti, da bi postal srnjak, ki bi se pasel ob studencu, kamor je angel prinesel svoje solze in tam so potem rasle lilije, goreče v poletje, ko sem končno tudi sam doumel, da je v meni neko drugo togotno telo, ki hoče vse kaj drugega kot samo šepet v travah in plazeče roke po belih nadržih, prelitih z voskastim mlekom mesečine. Mrak časa nama ni dovolil, da bi odprla vrata vsem zgodbam, ki sva jih leta in leta skrivala vsak v svoji omari. Končno sem te le prepričal, da sva se vzdignila in sva šla ven, kjer se je dan že rahlo utrudil. Zatohlinjena sva se odpravila med stonjnice, da vendarle kupiva neko pozornost za tiste, ki sva jih včasih nabirala okrog sebe, da bi nama dali občutek, da sva del večjega tropa. Toplota alkohola me je mehčala in ti si se obešala name z vso svojo trudnostjo, z vsemi svojimi zatajenimi solzami, ki si jih morala še do lani skrivati pred šefom v pisarni, ker te je poniževal in ti grozil, da boš prva odletela, pa si res ... Kupil sem si novo baretko. Smejala si se temu in mi rekla, da sem

Š E P E T T I Š I N E

podoben nekemu starcu, ki je popravljajl dežnike in krpal lonce v njihovi vasi. O ja, saj krpam tudi jaz, krpam, te puste dneve ... sem pomislil. S polnimi vrečkami sva se odvlekla do avtobusnega postajališča. V desnici mi je visela umetna smrečica. Vse tiste luči nad nama so risale neko rezervno vesolje, kamor bodo odletela naša umetna srca, skrita v betežne mestne dni. Božič bo, da ...

B O J A N   B I Z J A K

S V E Č N I C A

Tako čudno poodmevanje v tej veliki izbi, pomišlja Andrej. Prižiga si že tretjo cigareto. Pogleda v zavojček in šteje – ja, osem sem jih že to jutro, osem ... preveč. Moj oče je imel raka na pljučih, ded tudi, kaj pa jaz? Še je čas, da bi nehal, še. Za lansko svečnico sem si obljubil, da bom nehal, najbrž pa ne bom nikoli, morda, kaj vem ... Počasi vleče dim in gleda, kako se zavijuga proti pajčevinam v kotu. Modrikasti steber se vpleta v največjo, ki ovija staro razpelo, včasih očiščeno, dokler je bila še stara mama ... Snemala ga je dol, ga čistila in pri tem vedno malo pomolila. Stari oče pa, kadar je ležal tamle za pečjo, je pokašljajal in rekel: »Johanca, kaj ga spet lišpaš, ga ... Ej, on je trpel, pa moram še jaz. Njega so na križ pribili, mene ni treba, jaz ga sam vlačim naokrog. No, pa mu povej, da sem ponoči malo moli, najbrž me tam gor že čakajo, no ...« Take je imel tik pred svečnico. Nekaj dni po svečnici, snega je bilo do oken,

smo ga pa na sankah peljali dol proti pokopališču. In dan prej, preden so stari ata umrli, je križani padel iz svojega kota. Star žebelj je popustil ... Naša Johanca pa v jok in ... ah, kaj bi zdaj to premišljal. Danes je lep dan, nobene zime, dol v dolini je še malo zeleno. Komu je to podobno, taka zima, no ... Morda pride nečak danes in sestra Bojana, morda. Prejle mi je rekla, da bosta najbrž prišla. No, vsaj časopis mi bo prinesla. Kaj bi se mučil z internetom, čez časopis ga ni. To je res užitek, takole sestti, srkniti kavo in ovohati vonj časopisa. Ah, ko sem še delal spodaj v mestu, no ... Ob sobotah sem šel v mesto, kupil časopise in potem, potem sem leno prebiral na kavču vse do kosila. Kakšni časi, kakšni časi so to bili! In spet globoko vzdihne, zasesa cigareto, ki hitro dotleva med ožganimi prsti. Ogleduje si črnkast noht. Kako sem nerodno zabijal deske, jej jej ... pomisli. Pa še listnik bo treba popraviti, ja ... Takoj po svečnici bom kupil še dva telička, da jih bo deset. Ah, lepa čredica. Komaj čakam, da bom spet poslušal kravji zvonec tam pod jazbecovo luknjo, pa gor na Prepišniku ... O, včasih, o ... Kako sem tekal za kravami tam zgoraj, pa bal sem se tiste luknje, bal. Še danes me strese, ker sem tja kukal. Slišal sem, da so sosedje tja nosili mlade mačke, odvečne mačke, mladčke ... Enkrat sem tam notri slišal drobno mijavkanje ... Od takrat sem se tiste jame izogibal. Bilo je drobno cvileče mijavkanje. Povedal sem mami, pa je samo zamahnila z roko, povedal sem tudi Ivanu, sošolcu; rad

je imel živali, to pa. Pa je šel in tisto shirano mače rešil ... Slabo so ga zadavili ... ali kaj so že počeli. No, no, po svečnici pa še dva telička. Ivan je ostal doma na kmetiji. No, on še ima dvanajst krav, veliko gozda je dokupil, tri pse ima, nekaj prašičev, pa še nekaj drobnice zgoraj na planini, da čisti teren. Širi pašo, širi ... Ja ne vem, oba lezeva v šestdeseta, ne vem, če ima to še smisel. Mladi pa ... Ej, jej, če se samo nečaka spomnim. Pravi, da gnoj smrdi, da živali smrdijo, da ... Ja, ko pa je hrenovke, pa ne pomisli, kaj vse zmeljejo, to pa ne ... No, za desetletnika je kar razgledan, pa brihten, ja ... Samo preveč tiči za računalnikom. Kadar pride gor, se mu mudi za tisto tablico in igra igrice, noro. Pa sem že večkrat rekel, naj mu najdejo kakšno bolj pametno delo, naj ga peljejo v naravo, samo kaj? Bojana dela, po navadi kar do petih, Janez pa še dlje, pa tudi po več dni ga ni domov. Naš oče bi rekel: »Tako tekajo, da bi Matildi ušli, pa ne bodo, nihče ji še ni. Naš oče je ... Ko se je nakašljaj, je šel na Golnik. Jesen je bila ... Listje je že padlo dol. Takrat mi je rekel, da svečnice gotovo ne bo več dočakal. Pa je res ni ... Ne, ne, nehal bom, za letošnjo svečnico pa res ... Sicer za zdaj je še vse v redu. Nazadnje, lani, sem si dal slikati pljuča, pa ni bilo nobenih sprememb, no ... domisli in zatlači ogorek v osušeno lončnico na oknu. Dolgo gleda staro lončeno posodo, na nekaterih mestih že olišajeno, zemlja pa je že kar sivkasta, roža pa ... Ovenela je, zgnila. Slabo sem pazil, preveč zalival, to bo. Lani je še tako lepo

cvetela in Bojana je rekla, da jih bo presajala, pa ... Reva, nima časa. Za nič nima časa ... Jaz ga zdaj imam, hvala Bogu ... Moral bi pogledat, če teliček še driska ... Veterinar je rekel, da bo minilo, če ne ... Potem, potem, zdaj si bom pristavi še za eno kavo. Zjutraj je bila vodena in ja, malo kruha in zdrave margarine. Kako smo neumni. Žremo to, kar nam reklame vsilijo. Hudič, pa taka margarina. Popoldan bom šel k Ivanu pa mi bo prodal domače maslo, ne pa ta industrijska mast. Zadosti imam teh diet in priporočil. Zdaj živim doma in bom živel, tako kot se je tu živelo ... Preostanek življenja bi rad preživel na star način ... Ja, tako bo prav, tako, se je spoprijaznil. Zatopil se je v klenkanje stare ure, ki je spet oživila. Gledal je težko medeninasto nihalo, kako ritmično zaniha. Odkašlja se in se le vzdigne. Pogleda, kako je z ognjem v peči. Poklekne in gleda. Malo preveč sem določil, pomisli. Pa spet ne bom mogel zvečer greti kosti, spet ne. Naša mama je znala ravno prav dodati drv, da smo se zvečer lahko grel, ona je znala, jaz pa se še učim. Lansko zimo sem tudi preveč nalagal, no ... Počasi, počasi, vsega se bom še naučil. Vzame palico in malo dregne v kup, da šop isker veselo zapleše v kamin. V bundi na obešalniku se oglasi mobilnik. Sunkoma vstane in ga zbeza iz žepa. Kdo? Bojana, se nasmehne. Popoldan prideta z Nejcem, ja, ja ...

Bleščava sonca umiva belo pročelje hiše. Zaplate okruškov cvetijo pod starimi okni, ki čakajo zamenjavo.

Maja meseca bodo nova, pomisli in gleda Nejca, ki se kremži gor v sonce in brblja nekaj o tem, da to sploh ni zima, če tako greje, da bi se on smučal in podobno. Sploh noče slišati pripovedi, kakšna zima je bila tukaj včasih. Pa mu pripoveduje, kako so ledene sveče visele dol od strehe in kako je oče na svečnico hodil zjutraj ven in gledal, če bo kapnilo od sveč prej, preden bo kapnilo od sveč v cerkvi. In Nejc se zdrzne in vpraša: »Kaj pa je ta svečnica? A je to kakšna posoda za sveče, ali kaj?« Jezno odkima in mu reče, naj sede poleg njega na klopi, da mu bo vse lepo povedal. Nejc ne hodi k verouku, ker njegov oče noče tega, češ, da ima že polno betico drugih reči, da ne rabi še tega. Počasi mu razlaga o zahvalnosti, o nošnji Jezusa v svetišče, o krščanskem verovanju nasploh. Nejc posluša, potem pa vpraša. »Ja, pa je ta Bog res tako sposoben, da ima vse nas pod kontrolo. Kakšen super komp mora imeti,« še navrže. Andrej se zmehčano nasmehne in pomisli: Mladi imajo svojega Boga v računalniku, ja, jaz pa sem ga iskal na gmajnah, potem ... potem, so me silili v partijo. Saj sem šel, o ja ... No, pa sem vseeno hodil k maši, če sem le utegnil, vsako nedeljo, zdaj ... Mogoče sem len, ampak po svečnici, ja, to bo že druga obljuba, po svečnici, prvo nedeljo bom šel k maši, ja ... »Veš, Nejc, so stvari, ki jih za zdaj ne razumeš, pa pride čas, ko se ti bodo razjasnile. Ni lepo, da tako govoriš o Bogu in da nič ne veš o veri. Tvoja mami

je pa rada šla v cerkev, pa moliti še menda zna. Ne vem, zakaj te tega ne nauči, če že k nauku nočeš, pa k birmi, še je čas. O, vidiš, jaz ti bi bil za botra, no ... Prav rad bi ti bil, no ...« se nasmiha Andrej in že sliši orgle in vonj kadila, pa obleke in rože in ... Ah, moja daljna birma, ah, se mu sladko razstira v začelju. Nejc se kremži, se zvija in reče: »Saj ne, da me to ne zanima. Mami mi veliko govori o tem, kaj vem ... Mogoče bi pa na pomlad šel k verouku, mogoče v jeseni, kaj vem. Krščen sem bil menda, ne ... !?« se nakremži in spakljivo šobi ustnici. Andrej pokima in mu reče: »O ja, bil si, bil. Vse sem lepo fotografiral, pa prav dobro sem to naredil. Kar naj ti mami pokaže tiste fotografije, najbrž pa si jih že videl, kaj?« se Andrej nasmehne. Nejc zamahne z rokama, si popravi ohlapen pulover in tleskoma sede poleg Andreja na klop. »A tisto, ko so me polivali z vodo, ja sem videl. Bedno, da tako oblivajo dojenčke z vodo. Slišal sem, da te pri birmi udari nek škof, a je res?« resno vpraša. Andrej se zasmije in tleskne z roko po nogi. »Joj, joj, kako si nepoučen, mislim, narobe poučen. Veš kaj, če greš k birmi, ti kupim dobrega prenosnika, a ...« Nejc dolgo premišlja, si s prstkom povrta v nos in zamomlja: »No ja, no ja ...« Zmota ju Bojana in ju povabi na čaj in rulado, ki jo je prinesla s seboj. Pod križanim napletajo o veri in o slavnostnih birmah, ki se dogajajo v prestolnici, kadar je pač čas za to. Nejc pove, da sta dve njegov

sošolki lani bili pri birmi, da pa imajo v razredu tudi nekaj muslimanov, menda štiri, ti pa da nimajo birme, da pa imajo nek čuden post, ko jedo samo ponoči. Bojana se nasmeje, ko se spomni, da je bila pri birmi, in je doma pozabila bel nov molitvenik, pa so se morali vrniti. In skoraj bi zamudili, vsi so že bili v cerkvi, gneča je bila. Rinili so se na svoje mesto, pri tem pa na tla zvrnili debelo sovaščanko, ki je začela glasno stokati, da jo je nekdo nekam prijel, da ... Očitno je že bila v svojem stanju, kot se je temu reklo, da ... »Za svečnico, spet prideva,« reče Bojana in še navrže: »Tokrat se pomenimo o birmi, velja« Za svečnico, nakremženo pomisli Andrej.

B O J A N   B I Z J A K

J A M A

Zimska prhavica snega meži na okno vlaka. Ivanka vzdihljivo gleda ven in si misli: Glej, glej te njive, tako spotegnjene in lepe in ostanki koruze. Tam pri nas pa je ni bilo, ne, nikoli. Kakšna njivica rži, pšenice pa malo, krompir, repa ... In trava, ja, pa še tisto smo iskali na gmajnah in jo s srpi doželi in nosili domov. Oh, tisti čas ... Sestre ni več, brat pa, pravijo, da je zdaj v redu, da je operacija uspela, da spet pohajkuje okrog po gozdu ... Včasih pa je smučal, pa kako. Še zdaj ga vidim, kako je imel žago na rami in se je spustil po bregu iz gozda dol in urezal raven tir v mehak iskriv sneg. Pozabila sem že, kakšen je sneg. Na jugu Italije sem zdaj med olivami in trtami. Ah, ta Furlanska nižina danes v snežnem metežu, glej no, pomisli, ko se ozira skozi okno vlaka. Še dve urici, največ tri, pa bom zgoraj. Upam, da burja ne dela zametov. Joj, včasih ... Kar luknjo smo naredil v zamet za v hlev, pa sveče smo prislanjali k oknu, da se

je led tajal. In huškali smo v okna, da smo s toplo sapo ogreli ledenino, da smo sploh lahko videli ven. Tiščali smo se peči in čakali, da se je krompir skuhal ali pa polenta, včasih ... Oh, pred ... Kaj bi štela leta, dovolj jih je za v jamo ... Kako hecno je bilo dričanje dol v našo globoko jamo. Stare sani so se mi razletele pod ritjo in fantje so se mi smejali, pa še okepali so me. No, mogoče sem jim takrat to zamerila, mogoče ... Ja, taki so otroci, taki ... In Tinč je bil najbolj zagnan s kepanjem. Prav on, gizdalin z orlovim peresom za klobukom, ker je bil njegov oče znan lovec, no ja, krivolovec, se bi danes reklo. O, pa smo tudi mi bili včasih deležni kakšnega kosa mesa, ker je naš oče delal vse mogoče iz lesa. Naredil jim je nova okna, vrata, sani, smuči, škafe ... Joj, kako se je jezil, ko sem mu enkrat izmaknila lepe svetleče medeninate obročje za škaf. Igrala sem se z njimi in jih spuščala dol v jamo. Smejala sem se, kako so odskakovali in se odbijali od skal. Dva sta se zvila. Oče pa je pretaknil celo delavnico, pa jih ni bilo. Še danes ga slišim: »Ivankica, si videla obročje, a?« Jaz pa tista dva zvitja v roki, zardela do ušes. Hitro ju odvržem, da sta plenknila ob kamnit zid ob hiši in stečem v kuhinjo. Pa je oče uganil, kaj se je primerilo. Za kazen sem morala brusiti lesene dele za škafe. Drgnila sem z grobim brusilnim papirjem, da sem imela že krvave prste. In na eni deski je ostala sled moje krvi ... Oče se me je takrat le usmilil in mi pokazal, kako

je treba brusiti, da se ne odrgneš. In takrat sem se spominjala pridig iz cerkve: In je krvavi pot potil ... Tinč, ja, s peresom. Po vojni je bilo, revščina, mesa malo, krivolov pa ... Glede tega so bile vse oblasti enake. In ko so bili prvi plesi, se je Tinč dvakrat pretepal, ker sem plesala z dolinici. Kaj sem pa hotela, če so bili naši silaki tako nerodni, da si jih komaj pripravil k plesu. No, pa pride Enrico, botanik iz južne Italije ... Velikonočna nedelja je bila, on pa po planinsko napravljen in s fotoaparatom. Nekaj sem že znala italijanščine, pa sem le uspela povedati, kje gre prava pot do znamenite rastlinske inverzije. Od maše sem šla, žarečih lic, sedemnajst, mi jih je bilo. V roki košara s požegnanimi dobrotami, tam v bregu pa Enrico, z nasmehom, ki bi odtajal še led v ledeni jami, prav res. Lica so mi gorela, v drobovju je vse vrelo, okrog srca se mi je spretilo nekaj silno vročega, res. Kar tekla sem domov, kjer so me čakali, da bi razdelili jedi. Skoraj sem že pozabila nanj, če ne bi bila potem majska nedelja, ko je vodil skupinico ljudi in jim razlagal o rastlinah, ki jih je spotoma nežno trgal in jih vrtel med prsti ... In sva klepetala. Dal mi je naslov, da mu lahko pišem in ... Eh, potem pa izlet v Toskano in še eno poletje in še eno in sem bila nevesta na jugu. Oče je skoraj ponorel, ker se je v vojni tolkel z Italijani, jaz pa naj bi šla tja dol. Ampak potem se je kar sprijaznil, ko je uvidel, da je moj Enrico blag človek, mlad znanstvenik, ki predava bota-

niko na univerzi in se ni zanimal za politiko. Njegovega očeta so ubili fašisti, ker ni bil lojalen režimu, ni bil odvetnik, ki bi delil pravico po naročilu. Baje je tudi Žide skrival, no ja!? Moj oče je večkrat rekel, da je podoben župnikom, ja ... Saj veren je res in jaz z njim. Še zdaj vedno moliva ob obedih, pa zvečer ... On pravi: Bog daje upanje, upanje pa je Bog. No, smo že bližje Gorici, še malo, še malo. Na Vipavskem je burja se mi zdi. Vsaj poročila so govorila o tem. Čakaj, saj imam radio na mobilcu. Jej, te naprave, nerodna sem z njimi, Ivanka pomisli in pomelje z usti. Iz velike torbe izvleče grenivkin sok in naredi dva požirka, le toliko, da si iz ust spere sušnino, ki se ji je naskorjila na rob ustnic, sicer vestno naličenih, začrtanih s primerno šminko. Nadene si slušalke in poišče slovensko radijsko postajo. Udobno se nasloni in se smehlja. Domače besede, tako pojoče, ampak ti mladi ... Kako agresivno govorijo in prehitro, pa preveč se pačijo in te tujke vmes. No, poročila. Aha, burja bo popoldan pojenjala. Kar prav je tako, da bo lepa velika noč. Petek je in post, ja. Bratova žena zna pripraviti tako polenovko, mmmm ... Še moj Enrico jo je pohvali. Letos ni mogel z mano, kolk ga daje, revček. Malo pa sva se sprla, ker sem letos hotela za veliko noč v moje stare kraje, on pa bo doma, da bo pričakal hčerko in oba vnučka, sin pa je trenutno v Ameriki. Nad Gorico se vedri, glej no. Očitno je burja pometla oblake. Prav

smešno, tale redek sneg, tu okrog pa že zelena trava. O, tam zgoraj je še ni, tam ne. Morda je kje kakšen žafeanček, to ja. Če je, ga bom utrgala, kot vedno, in ga dala v molitvenik. Verjamem, da mi prinaša srečo, res verjamem. Aprila so že, seveda so. In letos je velika noč poznana. Naslonjena nazaj se preda trenutni pesmi, ki poje: »Hvala za rože, hvala za torbice, hvala za počitnice, kaj pa tvoje srce ... Ta tvoja žena mi je že prijateljica ... Nasmiha se in pade v spomin, kako je Enrico mencal, ko ji le izpovedal, da se je zapletel z mlado asistentko na univerzi. To je že, ja, že dvajset let od tega bo! Pa prav okrog velike noči mi je priznal, ker sem dobila voščilnico med pošto, ja! Nekaj časa nisem govorila z njim, pa sva pozabila. Saj ji res ni dal srca, res ne, moški pač ... No, tudi jaz sem imela napade skušnjav, ampak sem mu ostala zvesta, res, pri Bogu, da je res. Že vidim goriški grad, pozdravljen ... In cerkveni dvojni zvonik, še malo, pa bom zagledala rob trnovske planote, še en zavoj. Počasi prigrabi k sebi torbo, preveri vsebino torbice, vzame majhno ogledalce in si uredi lase. Vzame šminko in si s tresočo roko komaj uspe natančno pobarvati ustnice. Končno se začne vlak ustavljati. Po mobilcu pokliče nečaka, da bi preverila, če jo čaka na postaji.

Svežina planote jo polni s hudomušjem, ki se ga ni še odvadila. Nedeljsko popoldne, velika noč. Naphana s hrano se komaj premika ob zidcu in gleda za prvimi žaf-

rančki. In jih najde, tam kot vedno. Kajpak utrga samo enega. Dolgo se je odločala zanj, zelo dolgo. Nečakinja, ki se ji je priponudila, da jo pospremi na obhodu, jo je začudeno gledala. Ivanka pa nič, seže v žep nekoliko pretežkega dolgega plašča in izvleče star, oguljen molitvenik, vezan v togo obrabljeno usnje. Pokimuje in polista. Najade že razpadlo trupelce starega žafrančka. Pihne, da tiste smeti odletijo ven. Nečakinja se nasmeje in jo le vpraša. »Teta Ivanka, kaj pa delate? Zakaj to?« Ivanka se obrne k njej, si popravi ovratno ruto, ki si jo je v hiši očitno preveč zateznila in reče: »Mili otrok, to je moj obred. Ko pridem sem gor in najdem te taprve žafrane, si vedno enega utrgam in ga dam v molitvenik. To je za srečo, veš. Ja, jaz kar verujem, da te neke sile iz domačega okolja varujejo, jaz kar verujem v to. No, ti pa si se odločila, da boš nekoč zdravnica, pa boš verjela samo kemiji, kajne?« Nečakinja odkimuje, pocmoka z žvečilnim gumijem in na hitro ošine mobilca – najbrž čaka klic svojega izbranca – potem pa reče: »Nisem vraževerna, to ne. Bioenergija in te fore, to pa šele začenjam spoznavati, saj sem šele v prvem letniku medicine. Vsak ima rad kakšen spominček na domači kraj. Jaz nosim s seboj kamenček z naših njiv, majčkeno nazobčano piramidico, ki sem jo našla še kot deklica, ko sva z očetom spomladi čistila travnike. Pa sva si podobni, glej no,« se zasmije. Ivanka pa pokimuje in nastavi obraz aprilskemu soncu,

ki že kar odločno medi zrak. Previdno spravi cvetlico v molitvenik in ga prav počasi zapre. Še enkrat preveri, če je varno stisnjena med liste, potlej zatlači molitvenik v velik žep. Nečakinji nenadoma zabrlizgne mobilec in se nekoliko odstrani. Ivanka pa ge naprej, kar čez še speči travnik do jame, kjer se je tako rada sankala. Potem pa kar obstane. Jama se je spremenila v majhno črno jezerce. Jezik snega se poljublja s črno vodo, ki blesketaje odseva modrino neba in ostre poševne žarke sonca. Kar ne more se nagledati tiste vode. Kaj pa je to, se zamisli. Pred tremi leti te vode tu še ni bilo, še ne. Ja, kaj ...? Pa ne, da so se odprle kakšne podzemne vode, to bi bilo slabo, to bi pomenilo ... Ne, tole mi pa ni jasno. Jama je zdaj polna vode. Samo enkrat je bila polna vode, ko je bil na dnu siv led in je celo pomlad deževalo, ampak potem je voda hitro izginila. Saj je kot kakšen kal, glej no. Moj Bog, kaj se je zgodilo!? Drejc mi ni nič povedal, da ima nov kal. Kaj bi ga imel, saj nima več živine. Kosi ne več, kosilnico je prodal, traktor tudi, samo še počiva in v gozd hodi. Tole tu, kaj ...? Ko jo nečakinja dohiti, jo takoj vpraša: »Mira, kaj pa ta voda tu, kaj pa je to?« Nečakinja se zasmije, si popravi lase izza ovratnika rdeče bunde in reče: »Tole, je pa kar samo nastalo, veste. Že dve leti Rinarjevi kosijo in pasejo naše travnike. Biki in telice so zgazili dno jame, da je kar nastal ta kal. Veste, kako je jih je lepo gledati, ko avgusta hodijo v jamo in pijejo. Lani je

prignal tudi dve kravi s telički. Kako sem uživala, ko sem gledala telička, ki je stal na robu in ovohaval vodo. Krave ni bilo nikjer, bila je na drugem koncu in se je mirno pasla. No, pa gre teliček v vodo, najprej s sprednjo nogo, previdno, počasi, pa še z drugo in potem kar gre. Ko pa je v vodi, v blatu, začne presenečeno jokaje mukati. Krava je bila hitro pri njem in ga je nekako zrinila nazaj na travnik. Oče pravi, da si tudi divjad staca kakšno kotanjo, kjer se potem zadržuje voda. Dve taki je pomagal razširiti. In veste, kaj je nesel v tiste jame, veste, kaj? Joj, dve žabi. Razložil mi je, da žaba zaliže morebitne razpokline in tako se kali ohranijo. V tem so tudi že naseljene, bo kar ostal, še eden. Tisti na jugu se pa suši, saj ste videla, a ne?« se nečakinja razgovori. Ivanka nekaj mrmra in zamišljeno gleda. »Razumem, ja, razumem. Tisti tam dol je bil poln žab. Jaz jih nisem nikoli marala, nagnusno. In kako so regljale v poletni noči, to je bil koncert!« se Ivanka razgreje, si odpne plašč in se obrača k soncu. Obrnila se je proč od jame, kjer so se potopili spomini na dve veliki črni kiti, na snežne kepe, na sankanje, na valjenje po snegu, na mučno prigrabljanje sena po strmini, na tleskanje in skakanje po vodi, če se je voda za hip zadržala na dnu kotanje po poletnem nalivu, na prve gozdne jagode, na maline na robu zgoraj pod gozdom, na poljube z Enricom, ko ga je prvič pripeljala domov in sta se skrila v jamo, polegla na mlado junijsko

Š E P E T T I Š I N E

travo in gledala nebo, nakosmičeno z oblaki ... Zdaj je
tam črna voda, ki je žejno popila spomine ...

B O J A N   B I Z J A K

Č R N A K A P A

Se mi je kar zdelo, da to ne bo le tako, samo malo pihanja. Pa kaj mi je bilo treba riniti v tekem vremenu sem dol na vikend, v to kmetavzarsko dolino, kjer imajo nove traktorje in vina, da se lahko kopaš v njem. Jamrajo, jamrajo: ne gre, ni prodaje, polne cisterne so ga. Pred leti so pa dobivali denar, da so lahko širili vinograde, zdaj pa ... Tržna ekonomija, premišljujem, ko zavijam v staro vas, stisnjeno pod gabre, na jugu je nekaj novih hiš. Za menoj je najnevarnejši del poti, na hitro sem ujel, da je kazalo hitrost burje 148 km/h, o! Nos avta je komaj tipal skozi vrtince in na trenutke me je zazibalo, da sem se že ustrašil, kaj bo. Mimi mi je rekla, da z avtom še gre, da bo šlo. Pravzaprav je ona vztrajala, naj grem dol, naj preverim, če je s streho vse v redu, ker smo jo lani prekrili in dodatno obtežili s kamni, kot je tu pač navada. Mojster, ki je pokrival, starejši vaščan, mi je pravil, da so nekateri prišleki v juž-

nem delu vasi sila pametni, da kar po svoje naredijo streho, pa jim potem burja pokaže, kaj zna in zmore. Vsako leto morajo popravljati. Podobno je z vodo, mislijo, da tu ne zmrzuje. To je pa še mene presenetilo v prvem letu, ko sva dobila hišico. Teta ji jo je zapustila. Pridem jaz v marcu dol in voda šprica iz zidu, dobesedno je špricala iz starega kamnitega zidu. Pozabil sem vodo spustiti iz cevi. Draga šola, razbijanje, nova cev, ah ... Jaz nisem bil navdušen nad to kmečko idilo, prav nič, jaz sem mestni človek, rojen v mestu, hudiča! Pa še tu prekleto piha. Glej no, kakšen kos polivinila nosi ... o! Tamle so kosi strehe, seveda, tam je hišo obnavljal še en Ljubljčan. Madona, kar cel kos mu jo je vzdignilo in vrglo onkraj potoka. Kakšna moč je to, glej to! Kaj me je pošiljala dol v to norijo, in še zakurim naj, naj prezračim, preverim okna ... Pa bi sama prišla, saj je nekaj časa živela pri teti. To pa ne, to pa ne. Raje bo v udobni hišici na robu barja in z daljincem v roki iskala nadaljevanke. Jože, ti pa rokavice, pa črno kapo, tako, kot jo imajo policisti v filmih, tako, da prekrije usta in brado, samo oči ven, kot kakšen specjalec ali gangster, kaj vem. Ko sem si jo doma pomerjal, sem bil videti prav smešen. Šemast, da šemast sem bil. No, zdaj pa počasi po ozki gasi, tako temu tu rečejo. In prekleto moram paziti na vogalni kamen, enkrat sem že zadel vanj, pa je šel blatnik. Kako je tu ozko. Varno sem skozi. Zdaj samo še na

levo in malo v breg, kjer je hišica na prijaznem kraju. Spodaj je studenček, na levi nasad marelic, višje zgoraj star vinograd, ki smo ga oddali v najem, pa še dve češnji in na skrajni desni mogočen oreh. Hišica je zdaj lepa, obnovljena. Saj ne rečem, če je lepo vreme, je lepo posejati na stari klopi in gledati dol na vas, ki se je vsa strnila okrog zvonika. Ozke uličice se stekajo k cerkvi. V vasi ni čutiti silnosti burje, le na jugu, dol proti njivam, tam pa ima moč, pa tudi zgoraj po slemenu, tudi tam. Mimo naše hišice vleče, saj so češnje močno upognjene in nakazujejo smer burje. Pa tudi oreh ima posebno raščo. No, parkiram, končno. Izključim motor in poslušam silovitost burje. Prav zdaj se je spet zagnala in s seboj prinesla nekaj snežink. Malo snega je nastrgala na vhodna vrata in ga nasukala okrog oreha. Po dolini je ustvarila nekaj zametov, ki nakazujejo, kje ima svoje koridorje. Nekaj časa kar sedim in poslušam. Vključim radio, blizu ene popoldan je. Naravnam na prvi program, da slišim poročila. Počakam. Gledam, kako oreh vesla z vejami skozi burjo. Čudim se, da ga ne izruje, pa tudi češnje stresa, ampak so tam, trmaste, upognjene, pa so kar tam. Na pomlad tako bogato cvetijo, tak lep pogled je nanje, ko gledaš dol in srkaš vino, ki je tu res dobro. In spodnji sosed je imel že nekaj nagrad, zna z vinom, zna. Še od lani imam nekaj njegovih buteljč, letošnjih pa ne. Zvečer bom šel do njega, zdaj ne. Zakuriti bom moral v

štedilniku in peči, prestlati posteljo ... Ja, še bo burja pravijo, še okrepila se bo! Vzamem vse potrebno in se pripravim na manever izstopanja iz avta. To je v tem položaju sila nerodno, če nisi seznanjen z udarci burje. Lepo počasi ven in ves čas moraš trdno držati vrata, da ti jih burja ne zagradi, tako kot se je to zgodilo mojemu prijatelju Branetu, ko je lani prišel dol na obisk. Kar odprl je, si popravljaj plašč, takrat pa sunek burje in mu je zlomilo vrata. Madona, kako piha. Kar sklonim se in stečem do vhodnih vrat. Nisem si uspel zapeti bunde. V trenutku čutim hladen udarec burje prav do kože in prsti so kar trdi. Komaj izbežam ključe in živčno odklenem vrata. Predse potisnem vrečke s hrano, z rokavicami in s kapo. Z nogo jih potisnem po tleh in cel se moram nasloniti na vrata, da jih sploh zaprem, tako sili burja za menoj v hišo. Zato pa je toliko snega, ker se prav sem gor upira in vrtinči, pomislim. Dolgo kar stojim in nabiram sapo. Nekoliko oddahnjen pogledam proti kuhinji, kjer me ob štedilniku čaka lepo zložen kupček drv, pa tudi v veži je lep kup primernih drv in nekaj drobnega netiva. Že v jeseni sem vse pripravil, prav za take dni, peta zima tu, izkušnje, stari, izkušnje. Ampak take burje še ne, lani je pihalo dva dni, prav takrat, ko sva imela namen praznovati njen rojstni dan tu in je dol prišel še Brane, kasneje še nekaj drugih, polna veža in kuhinja nas je bilo. O, sem se ga napil takrat, še spodaj pri sosedu, do jutra,

pelj smo, bolj kričali no. Prespal bom, jutri popoldan pa nazaj, še lanski dopust, fino. No, lotimo se dela, najprej štedilnik. Še dobro, da sem s seboj prinesel suh časopisni papir. Preseneča me, kako burja kar požira drva, dobesedno jih golta, toplote pa nobene, vsaj od štedilnika ne. S pečjo v sobi je drugače, ker se da nekoliko regulirati. Saj bo, saj bo. Ko se enkrat dimnik razgreje, se stvari nekoliko izboljšajo. Ampak drva ob štedilniku, joj, kupček kar izginja. Nič, ven bom moral v prostor, kjer je bila nekoč kravica, njena teta je imela kravico. Tam je drv za dve zimi, bi rekel. Spodnji sosed mi jih je našagal in pripeljal s traktorjem, jaz sem za te stvari neroden. Samo nekajkrat v življenju sem žagal z motorno žago. In od kar sem se poškodoval z njo, pa nič več. Strah me je, da bi se še kdaj. Tisto je bilo smešno, tisto. Pri bratu, ki se je oženil na kmetijo v okolici Logatca, sem se junačil in obžagoval veje podrtega drevesa. Kar naenkrat sem imel občutek, da me je po nogi nekaj oplazilo, ampak žganje je delovalo in sem žagal naprej, dokler nisem začutil nekaj toplega v škornju, kri ... Potem pa panika, pa v starega golfa in v zdravstveni dom, od tam pa v Ljubljano. Nekaj šivov, pa je bilo.

O, zdaj je pa že toplo, tudi v sobi. Namenoma ne prižgem televizije, pa tudi radia ne, da poslušam silno butanje burje. Kako stresa okna, kako pozvanjajo šipe. In od vrat sem potegne ledeno pod noge. Spomnim se,

da bi lahko dal staro odejo zadaj za vrata, da bi burji branil vrtinčenje v hišo, sej je pod vrata nanašalo tudi prhek sneg. Nocoj nikamor, zgodaj bom legel in poslušal radio. Pa je vendar idila, tole, sredi viharja, no ... Za večerjo si pripravim dve jajci na ocvirkih in odprem buteljko rdečega. Cmokaje pojem, pripivam vino in med grižljaji ujamem poročila, da je burja odkrila streho tu, da tam piha s tako močjo, da je pričakovati, da se bo jutri popoldan nekoliko unesla. Kar naj nori, tale stara hiša jo pozna, pa mi ne bo hudega. Še glažek, potlej v toplo zakurjeno sobo in do zjutraj me ni.

Nisem vajejen popolne teme. Kako je temno, joj ...! Zunaj pa tak hrup. Podstavim si blazino in poslušam valove in udare burje. Kakšen zvok je, ko se obregne ob vrata, celo potrese jih, kot da bi hotel nekdo nasilno vstopiti, in okna, šipe kar vibrirajo. In kadar zarohni skozi oreh, kakšno mogočno rohnenje, v tej temi, ah ... Ne, ni me strah, nasprotno, veličastno se počutim. To je glasba, to ... Vidiš, to bi lahko tržili, poslušanje nočne burje v popolni temi. Mogočno, moja tamala bi rekla, hudo, ali pa kul, kakor kdaj. Ko smo prvič prespali tukaj, ni bilo takega divjanja, je rekla, da je to čist kul! Saj je, res je kul, če ne bi delala škode. Vendarle vino medli razum. Vleče me v spanec.

Zunaj je sivina pomešana z redkimi vrtinci snega. Burja ni ponehala, kje pa, le drugačne plesne figure izva-

ja kot sinoči. In še zmeraj je pet pod ničlo, nenavadno za ta kraj in ta čas, za februar. Zajtrk sem hitro pripravil. Naložim drva, ki sem jih malo prej nanesel iz hleva. Tako, kaj zdaj. Ja nič, bundo gor, rokavice, kapo, pa dol do soseda, kosilo ... Ah, par klobas bom na hitro skuhal in malo fižola iz konzerve okisal, pa bo. Grem dol, da vsaj pozdravim. Zagotovo so videli avto zgoraj pred hišo in se najbrž muzajo, češ, kaj je pa ta žabar prišel v to burjo. Že prej sem bil za hišo in videl, da je s streho vse v redu, tudi okna so v redu, vse bo zdržalo, se mi zdi.

Obtežen z buteljki vina in poln omotnine sem se zapodil v breg. Kapo sem si malomarno zatlačil na glavo. Kar nenadoma je prišel vrtinec in mi jo odnesel. Ozrl sem se in videl, da jo je dvignilo visoko gor, jo zavrtelo in potem neslo nekam daleč onkraj hiš. Na, pa sem brez kape. Kako prekleto zebe v golo glavo, kako reže. Burja mi trka na pijano čelo, da me prav boli. Zadihan in razdražen zaradi malomarnosti pridem gor. Moji sinusi, pomislim. K vragu, pa še ta trigonometrija v glavi. S sosedom sva ugotavljala, da takih sunkov to zimo še ni bilo. Jaz ne morem vedeti, jaz nisem od tu, se vidi, še kape ne znam nositi. Razgrebem žerjavico v štedilniku, dolžim drva in pristavim vodo, da bi si skuhal klobaso. Moram pojesti, da se vsaj malo otreznim, ker moram na pot. V tej burji pa že ne bom tu. Pokličem Mimi in ji povem, da je s hišo v redu, pa da sem izgubil kapo. Smejala se je, kaj pa drugega. Če hujšega ni ...

Okrepčan in predreman skrbno pomijem, pospravim in vestno poslušam poročila. Napovedali so slabitev burje, ampak občutek imam, da temu ni tako, saj še pozvanja z vrati in se zaganja. Še enkrat preverim vsa okna. Pospravim staro odejo za vrati, poškropim žerjavico z vodo, da se ja ne bi kaj vnelo, peč v sobi pa je že hladna, saj ne gori od sinoči. Pogledam, če je v pepelu še kakšen potlevek. Vse je v redu, samo pepel je, ki ga postrga, da se razsuje skozi rešetke. No, treba bo na pot, proti tretji poldan se ura vleče. Skozi oblake le kukne malo sonca in se zaiskri na snegu. Brez kape me mraz kar bode v glavo, kadar zapiha. Nekako se le stlačim v avto in premislim, če sem vse zaprl, zaklenil, pregledal ... Speljem. Nekoliko res manj piha. Hitro sem zunaj tiste ozkosti pa ovinek na desno med vinograde. In potem se mi pogled ustavi na neki črni packi na kolu v vinogradu ob cesti. Če to ni moja črna kapa!? Zapeljem na kolovoz in ustavim. Počakam, da se burja odsvedra, odprem vrata in previdno zlezem ven. Skočim tistih nekaj korakov do kola in se čudim, kako je burja dobesedno zabila kapo na kol. Počasi jo le zvlečem dol, si jo otrkam ob stegno in si jo zatlačim na glavo. Tako, spet imam svojo črno kapo, zdaj lahko grem. Neroden korak naredim, da skoraj padem, pa še sunek burje me je udaril v hrbet. Najbrž mi je hotel reči: Ajde stari, se vidimo, drugič pa pazi na kapo!